dobre praktyki

MAŁE DZIECKO W POLSCE

doświadczenia organizacji pozarządowych

pod redakcją Marty Białek-Graczyk

Spis treści

1-4 : Wstęp

6-9 : Przekraczać siebie

10-13 : Pospolite ruszenie na rzecz małych dzieci

14-17 : Autobus wyobraźni

18-21 : Klub Przedszkolaka

22-25 : Spójrz inaczej

26-29 : 20 minut dziennie. Codziennie!

30-33 : Teatrzyk edukacyjny

34-37 : Szkoła na TAK

38-41 : Miejsce dla wszystkich

42-45 : Foto opowieść

46-49 : Mała szkoła wielka duchem

50-53 : Samodzielni

54-65 : Bank danych o organizacjach pracujących na rzecz edukacji małych dzieci

rozdział

numer rozdziału

numery stron

Celem programu jest stworzenie trwałej płaszczyzny współpracy dla organizacji pozarządowych pracujących na rzecz edukacji dzieci, umożliwienie im wymiany doświadczeń, zapewnienie lepszego dostępu do informacji i możliwości podejmowania wspólnych przedsięwzięć w skali kraju.

Publikacja Małe dziecko w Polsce – doświadczenia organizacji pozarządowych *powstała w ramach programu „Dla Dzieci" realizowanego przez Fundację Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego we współpracy z Polsko-Amerykańską Fundacją Wolności.*

Wstęp

Chcemy pokazać, jak ważną rolę pełnią organizacje pozarządowe w swoich środowiskach lokalnych, realizując konstytucyjną zasadę subsydiarności, pomagają bowiem rodzicom i samorządom lokalnym w tworzeniu dobrych warunków rozwojowych dla małych dzieci. W wielu gminach działania prowadzone przez takie organizacje są jedyną ofertą dla najmłodszych obywateli.

W Polsce działa kilkaset organizacji pozarządowych o zasięgu zarówno ogólnopolskim, jak i lokalnym, prowadzą one różnorodne działania na rzecz edukacji małych dzieci. Bardzo często nie wiedzą o sobie nawzajem, nawet jeśli działają na tym samym terenie. Brakuje płaszczyzny, która pozwoliłaby różnym organizacjom na poznanie się, wymianę doświadczeń czy opracowanie wspólnych strategii działania. Inny problem to brak promocji organizacji pracujących dla dzieci. Zaprzątnięte codziennymi działaniami, organizacje nie mają czasu (a często też umiejętności i możliwości finansowych), by pochwalić się swoimi dokonaniami i dzięki temu zdobyć nowych sponsorów i wolontariuszy.

By pomóc organizacjom w wymianie doświadczeń i podejmowaniu wspólnych działań:

- Stworzyliśmy **bank danych** organizacji pozarządowych zajmujących się edukacją i wspieraniem rozwoju małych dzieci.
- Uruchomiliśmy **stronę internetową** www.dladzieci.org.pl, na której znajdują się informacje o organizacjach z banku danych, informacje i materiały edukacyjne pomocne w pracy organizacji oraz **forum internetowe** pozwalające na bieżącą wymianę doświadczeń.
- Zorganizowaliśmy **ogólnopolską konferencję** „Razem dla dzieci", podczas której 32 organizacje pozarządowe działające na rzecz edukacji dzieci przedstawiły swoją ofertę programową i prowadziły warsztaty dla ponad 700 nauczycieli, przedstawicieli organizacji pozarządowych i samorządowców z całej Polski. Organizacje uczestniczące w konferencji powołały grupę inicjatywną Partnerstwa Na Rzecz Edukacji Małych Dzieci, którego celem jest nagłaśnianie, promowanie i działania rzecznicze zmierzające do upowszechnienia różnorodnych form edukacji dla małych dzieci.

Publikacja *Małe dziecko w Polsce – doświadczenia organizacji pozarządowych* podsumowuje pierwszy etap naszej pracy. Znajdziecie w niej Państwo przykłady programów edukacyjnych dla dzieci i nauczycieli prowadzonych przez organizacje pozarządowe oraz bazę danych organizacji pracujących na rzecz wczesnej edukacji. Publikacja znajduje się także na stronie internetowej www.dladzieci.org.pl

Mamy nadzieję, że prezentowane w niniejszej broszurze „dobre praktyki" zainspirują organizacje i samorządy lokalne do poszerzenia swojej oferty dla najmłodszych obywateli.

Teresa Ogrodzińska
prezes Zarządu Fundacji
im. J.A. Komeńskiego

ul. Sportowa 7
98-400 Wieruszow
tel./fax: (0 62) 78 41 331
e-mail: wuteze@free.ngo.pl
www: www.sikos.org.pl

Stowarzyszenie Integracyjne
„Klub Otwartych Serc"

Przekraczać siebie

Od kiedy działa?

Stowarzyszenie Integracyjne „Klub Otwartych Serc" rozpoczęło swoją działalność w 1996 roku i kontynuuje działania realizowane od 1989 roku w ramach grupy nieformalnej „Klub Otwartych Serc".

Dla kogo działa?

Dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz rodziców, nauczycieli i organizacji pozarządowych.

Jakie cele sobie stawia?

- Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży niezależnie od ich sprawności fizycznej, psychicznej, patologii, wyznania czy statusu finansowego.
- Animowanie aktywności lokalnej na rzecz rozwoju i promocji idei europejskiego społeczeństwa obywatelskiego, którego integralną częścią są organizacje pozarządowe.

Skala działań.

Działania podejmowane przez Stowarzyszenie mają zasięg lokalny.

Krótko o organizacji.

Stowarzyszenie jest jedną z pierwszych organizacji pozarządowych funkcjonujących po roku 1990 na terenie powiatu wieruszowskiego. To w wyniku jego działań powstało i reaktywowało swoje przedsięwzięcia ponad 20 organizacji pozarządowych działających w różnych obszarach, a szczególnie w środowisku wiejskim. Pracując zgodnie z zasadą subsydiarności „Klub Otwartych Serc" jest organizatorem różnorodnych placówek opiekuńczych, terapeutycznych i wychowawczych, które są tworzone w ramach zadań zleconych przez administrację samorządową i państwową. Współpracuje z ponad 100 przedsiębiorcami lokalnymi i ponad 100 wolontariuszami. Z inicjatywy Stowarzyszenia powstała Rada Współpracy Organizacji Pozarządowych Ziemi Wieruszowskiej, której jednym z zadań jest profesjonalizacja działań sektora pozarządowego oraz wypracowywanie skutecznych rozwiązań w zakresie współpracy z samorządami i przedsiębiorcami.

Sukcesy.

Stowarzyszenie Integracyjne „Klub Otwartych Serc" zostało wyróżnione za realizację zadań na rzecz niepełnosprawnych wieloma dyplomami i pucharami przez władze wojewódzkie i lokalne, między innymi przez wojewodę łódzkiego, marszałka województwa łódzkiego, Regionalne Centrum Polityki Społecznej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz władze samorządu powiatu i gminy. W roku 2000 Stowarzyszenie za działania prospołeczne otrzymało II nagrodę w ogólnopolskim konkursie „Porządnie poza rządem", natomiast długoletnie działania wolontarystyczne zaowocowały zdobyciem wyróżnienia w ogólnopolskim konkursie „Wolontariat – nowe spojrzenie na pracę społeczną". Ponadto projekt Stowarzyszenia adresowany do dzieci i młodzieży włączono do banku danych International Youth Foundatuion (Międzynarodowej Fundacji Młodych z USA). Lider organizacji Henryka Sokołowska została wyróżniona tytułem Profesjonalnego Menadżera Województwa Łódzkiego w kategorii „Sektor usług społecznych" przez Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, nagrodą główną w lokalnej edycji województwa łódzkiego konkursu „Barwy Wolontariatu" w kategorii „Pomoc osobom niepełnosprawnym", medalem Serce Dziecku przyznanym przez Kapitułę Dzieci i Młodzieży, odznaką Serce na Dłoni przyznaną przez Krajowy Komitet Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnym, państwowym odznaczeniem – Złotym Krzyżem Zasługi oraz jedynym orderem przyznawanym przez dzieci – Orderem Uśmiechu.

Projekty.

- **„Klub Otwartych Serc"** – projekt ukierunkowany na rozwiązywanie problemów osób niepełnosprawnych.
- **„Akademia Lokalnej Aktywności"** – projekt skoncentrowany na podnoszeniu aktywności obywatelskiej na rzecz środowiska lokalnego.
- **„Pozarządowe Centrum Edukacji i Informacji"** – projekt, którego celem jest podniesienie profesjonalizmu i integracja działań organizacji pozarządowych poprzez poradnictwo, informację i szkolenia.
- **„Program proeuropejski"** – projekt popularyzujący idee integracji Polski z UE.

Rozmowa z liderem:
Henryka Sokołowska
Beata Szydłowska

Henryka Sokołowska – autor projektu oraz prezes Stowarzyszenia. Od ponad 30 lat realizuje zadania na rzecz dzieci i młodzieży, a szczególnie osób niepełnosprawnych. Za swą działalność była wielokrotnie wyróżniana. Do realizacji przedsięwzięć angażuje najaktywniejszą część społeczności lokalnej.

Beata Szydłowska – terapeuta i od trzech lat koordynator projektu. Ośrodek Edukacji i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Być Razem".

Fundacja Komeńskiego: Co zainspirowało Wasze Stowarzyszenie do rozpoczęcia działań?

Beata Szydłowska: Pojawiłam się w Stowarzyszeniu jako studentka resocjalizacji. Chciałam doświadczyć kontaktu z dziećmi, nie myśląc jeszcze wtedy o pracy zawodowej z niepełnosprawnymi. Tu właśnie zdobywałam swoje pierwsze doświadczenia, pierwsze szlify, tu dochodziło do pierwszych konfrontacji teorii z praktyką. Po krótkim czasie moje zainteresowania zwróciły się ku pracy z dzieckiem niepełnosprawnym. Obserwowaliśmy sytuację na terenie naszego powiatu. Brakowało specjalistycznych placówek zapewniających wszechstronną i systematyczną pomoc osobom niepełnosprawnym oraz ich rodzinom. Szkoły były nieprzystosowane do nauczania dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, chociażby ze względu na istniejące w nich bariery architektoniczne i brak wykwalifikowanej kadry. Wiedzieliśmy, że w ten sposób rozwój dziecka jest poważnie zakłócony nie tylko z powodu samej niepełnosprawności, ale dodatkowo dlatego, że społeczeństwo, w którym żyje, nie stwarza mu możliwości do wyrównania jego szans. Bolało nas, że wszystko to pozbawia dzieci perspektyw optymalnego rozwoju i tak naprawdę pogłębia ich niepełnosprawność. Właśnie ta niepokojąca sytuacja była inspiracją do realizacji projektu dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i ich rodzin.

W efekcie tych rozważań powstał projekt „Być razem". To długoterminowe działania składające się z kilku etapów. Na czym one polegały?

Henryka Sokołowska: Najpierw dokonaliśmy wnikliwej diagnozy środowiska osób niepełnosprawnych, co było możliwe dzięki działaniom Świetlicy Opiekunczo-Terapeutycznej „Być Razem". Przygotowaliśmy bazę danych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Staraliśmy się rozpoznać ich możliwości, umiejętności i potrzeby. W drugim etapie skoncentrowaliśmy się na przygotowaniu kadry specjalistycznej. Nawiązaliśmy współpracę z Wyższą Szkołą Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi. W 2003 roku siedemnastoosobowa grupa nauczycieli z powiatu wieruszowskiego ukończyła kwalifikacyjne studia podyplomowe w zakresie oligofrenopedagogiki. Zauważyliśmy, że wiele osób często kieruje się intuicją w doborze form i metod pracy z dziećmi, że brak im niezbędnej wiedzy. Dlatego zaczęliśmy prowadzić szkolenia dla nauczycieli i wolontariuszy pracujących na co dzień z niepełnosprawnymi. Mamy wrażenie, że szkolenia pomagają wskazać drogę do lepszego poznania osób niepełnosprawnych, ich specyficznych zachowań oraz drzemiących w nich możliwości.

Na ostatnim etapie projektu rozpoczęliśmy zajęcia dla dzieci i młodzieży z zakresu logopedii, rehabilitacji, rewalidacji i terapii społecznej, także na terenie innych gmin powiatu. Ważnym zadaniem było także pozyskanie do współpracy samorządu, lokalnych sponsorów i organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze pomocy społecznej i niepełnosprawności.

Wcześniej zaś organizowane były otwarte spotkania i specjalistyczne konsultacje dla rodziców i opiekunów oraz różnorodne imprezy o charakterze kulturalnym i sportowym z udziałem dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Czy może Pani podać przykład udanej współpracy z samorządem lokalnym?

H.S.: W gminie Sokolniki w szkole w Tyblach zmniejszyła się w ostatnich latach liczba dzieci, co spowodowało, że placówka przeznaczona była do likwidacji. Podpisane z samorządem gminy Sokolniki porozumienie o współpracy sprawiło, że szkoła po wykonaniu prac remontowych i adaptacyjnych została zagospodarowana w znacznej części dla celów realizacji zadań naszego projektu. Utworzony został pierwszy w powiecie wieruszowskim oddział integracyjny, zespół rewalidacyjno-wychowawczy dla dzieci z głębokim upośledzeniem umysłowym oraz zespół edukacyjno-terapeutyczny dla dzieci z umiarkowanym i znacznym upośledzeniem umysłowym, pracownie terapeutyczne i rehabilitacyjne wyposażone w specjalistyczny sprzęt. W tym roku planujemy uruchomić Ośrodek Edukacji i Rehabilitacji, warsztaty terapii zajęciowej prowadzone przez Stowarzyszenie oraz dalej rozwijać szkołę, tworząc klasy specjalne i integracyjne. Realizacja projektu zmierza w efekcie do stworzenia systemowych rozwiązań w zakresie edukacji, terapii i rehabilitacji dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.

Wasze działania przynoszą wymierne rezultaty. Co jest kluczem do ich sukcesu?

B.S.: Sekret naszego skutecznego działania tkwi w tym, że pracujemy zespołowo, uczymy się od siebie nawzajem. Mamy też coś, co jest niezwykle ważne w pracy tego rodzaju – atmosferę dialogu. Wrażliwość i odpowiedzialność w kontaktach między osobami pracującymi z dzieckiem zawsze przekłada się na kontakty z samym dzieckiem. Dzieci wyczuwają podskórnie atmosferę panującą między terapeutami, czują życzliwość, chłód, obojętność lepiej niż ktokolwiek inny. Atmosfera życzliwości i serdeczności na co dzień wzmacnia z całą pewnością skuteczność naszych oddziaływań. Nasze dobre samopoczucie powoduje, że jesteśmy spontaniczni i otwarci, a to z kolei wyzwala taką samą energię u dziecka.

Niezwykle ważną sprawą jest także priorytetowe traktowanie dobra dziecka. Dobra dziecka, które nie zależy od przepisów, formalnych pułapek i urzędniczych decyzji. Czasem zdarza się, że postępujemy wbrew absurdalnym i krzywdzącym dziecko zapisom.

Ważne jest też chyba to, że Wasze działania adresujecie także do rodziców.

B.S.: Kolejną ważną zasadą, którą kierujemy się w realizacji projektu jest współpraca z rodzicami. Rodzice są najważniejszymi osobami w życiu dziecka i nie wolno nam o tym zapominać. Rodzice najlepiej znają swoje dziecko i są niezwykle ważnym źródłem informacji o nim. Wchodząc w kontakt z rodzicem wpływamy również na dziecko i skuteczność całego procesu edukacyjnego i terapeutycznego. Rodzice naszych dzieci bywają różni, mniej lub bardziej rozumiejący problem, ale w każdym przypadku są to rodzice cierpiący. Ich działania lub brak działań ma swój początek w cierpieniu i bólu. Zawsze staramy się o tym pamiętać w kontakcie z rodzicem. Zwiększamy wiedzę rodziców na temat niepełnosprawności, form i metod terapii, po to aby lepiej rozumieli swoje dziecko. Pomagamy im zaakceptować fakt niepełnosprawności u ich dziecka, a poprzez to podnosić jakość życia rodziny naszych podopiecznych.

Tworzymy koalicję rodzic – dziecko – nauczyciel (terapeuta) – środowisko (rówieśnicy, przedsiębiorcy, lokalne władze itp.). Takie wielopłaszczyznowe działania pomocowe biorące pod uwagę wszystkie osoby zaangażowane w pomoc dziecku, ustalanie wspólnych celów tych oddziaływań, współpraca w ich realizacji z całą pewnością istotnie podnoszą jakość i skuteczność terapii naszych dzieci.

Co jest najważniejsze w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi? Jakie umiejętności musi mieć dobry terapeuta czy nauczyciel?

H.S.: Trzeba umieć przekraczać siebie w kontakcie z dzieckiem. Aby móc pracować w zawodzie trzeba umieć wybaczać – wybaczać dziecku jego słabości, wybaczać sobie swoje słabości, wybaczać rodzicom ich słabości. Wymaga to od nas pokory – naszego przyzwolenia na to, żeby to dziecko uczyło nas swojej niepełnosprawności. Przyzwolenia na to, aby to dziecko nas prowadziło i pozwalało nam poznawać tajemnice swojego serca i umysłu. Konieczna jest także duża wiedza i cierpliwość. Wtedy upodabniamy się do artysty, który pracując z dzieckiem – tworzywem najszlachetniejszym z możliwych – wydobywa z niego piękno. Praca w projekcie dała mi możliwość doświadczenia wielu, dla innych być może zwyczajnych, a dla mnie pięknych momentów. Takie doświadczenia pozwalają mi zachwycać się uśmiechem i pocałunkiem na powitanie Kuby, który jeszcze do niedawna od wszystkich stronił i reagował agresją na przyjacielskie gesty. Pozwalają cieszyć się z radości Emila i jego bliskich, tym, że chłopiec niechciany przez żadną ze szkół, wreszcie znalazł swoje miejsce w klasie integracyjnej i odnalazł poczucie bezpieczeństwa. Takie małe-wielkie radości pozwalają znajdować sens i motywację do ciągłego zapominania o sobie, a przez to odnajdywania siebie dzięki dzieciom.

Sekret naszego skutecznego działania tkwi w tym, że pracujemy zespołowo, uczymy się od siebie nawzajem.

EMIL

Emil to siedmioletni chłopiec z zaburzeniami psychicznymi o podłożu lękowym. Jego mama zgłosiła się po pomoc do Stowarzyszenia. Nienawidził szkoły, nie chciał do niej chodzić. Na najmniejsze próby nawiązania kontaktu reagował silnym lękiem i agresją. Uciekał ze szkoły. Mama chłopca była załamana wizją przyszłości Emila w zwykłej szkole, w klasie trzydziestoosobowej i nauczycielem nierozumiejącym problemu chłopca. Dyrektor szkoły proponował klasę specjalną, odsyłał matkę do innych placówek w obawie przed kłopotami. Postanowiliśmy przyjąć Emila do klasy integracyjnej w Tyblach. Początki były trudne. My uczyliśmy się Emila, a Emil uczył się nas. Chłopiec powoli adoptował się w klasie. Na początku bliższe kontakty utrzymywał z dorosłymi, przytulał się do nauczycieli, pojawiał się lęk w obecności nowych osób w otoczeniu. Miał silne opory w braniu udziału we wspólnych zabawach z rówieśnikami. Potrzebował naszego wsparcia i stałego potwierdzania, że sobie poradzi, potrzebował naszego humoru, który niezwykle często rozładowywał sytuacje konfliktowe i zapowiadające agresję. Dziś Emil bawi się z dziećmi, śmieje się zupełnie spontanicznie, dzieli się z kolegami i koleżankami słodyczami, bierze udział w zabawach, wycieczkach i uroczystościach szkolnych. Podczas jednej z wycieczek przytulił się do nauczycielki i powiedział: „Ale Pani jest dobra! Zabrała mnie Pani przecież na wycieczkę! Ale fajnie!". Jeszcze zdarzają się sytuacje, w których Emil potrzebuje naszego wsparcia, ale jest to dla nas ogromną przyjemnością i wzruszeniem patrzeć na to, jak bardzo Emil stara się pokonywać swoje słabości. Czasem mu nie wychodzi, ale wie, że może starać się zawsze od nowa.

Stowarzyszenie Integracyjne „Klub Otwartych Serc".

ul. Wojska Polskiego 29A
18-400 Łomża
tel.: (0 86) 215 04 63
e-mail: sosedukator@neostrada.pl
www.sosedukator.pl

Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym **„Edukator”**

Pospolite ruszenie na rzecz małych dzieci

Od kiedy działa?

Od maja 1999 roku.

Dla kogo działa?

Stowarzyszenie oferuje pomoc i opiekę prawną, medyczno--rehabilitacyjną i edukacyjną dla: ofiar wypadków komunikacyjnych, szczególnie dzieci, ofiar wypadków losowych, niepełnosprawnych, poszukujących pracy oraz ofiar przemocy ze strony przestępców kryminalnych.

Jak działa?

Stowarzyszenie prowadzi działalność edukacyjną na różnych szczeblach kształcenia, pomoc społeczną, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej, działalność na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk marginalizowanych, ze szczególnym uwzględnieniem środowisk wiejskich, działania wspomagające rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, jak również działania na rzecz upowszechniania praw człowieka oraz swobód obywatelskich.

Skala działań.

Działania realizowane są głównie na terenie województw: podlaskiego, mazowieckiego i warmińsko-mazurskiego.

Krótko o organizacji.

Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym „Edukator” w Łomży powstało z inicjatywy grupy osób realizujących od lat w codziennej pracy zawodowej i społecznej zasadę: mieć w życiu cel i wiernie mu służyć. Celem grupy inicjatywnej Stowarzyszenia była i jest praca na rzecz ludzi potrzebujących pomocy, ludzi chorych, niezaradnych życiowo, pokrzywdzonych i zagubionych, na rzecz szeroko rozumianej edukacji ustawicznej.

Sukcesy.

Największy sukces to uratowanie 23 małych wiejskich szkół przed likwidacją i związana z tym redukcja bezrobocia wśród nauczycieli wiejskich. Należy również zaznaczyć wpływ, jaki wywiera Stowarzyszenie na aktywizację środowisk lokalnych. Ważne są także działania edukacyjne skierowane do dorosłych w ramach realizowanych projektów. Inicjatywy Stowarzyszenia zostały wyróżnione w 2002 roku I nagrodą w IV edycji konkursu „Pro Publico Bono”.

Projekty.

- **„Aktywność mieszkańców wsi drogą do społeczeństwa obywatelskiego”** – w ramach projektu mieszkańcom wsi z terenu województwa podlaskiego i warmińsko-mazurskiego Stowarzyszenie zaproponowało działania edukacyjne: szkolenia i wykłady.
- **„Szkoła wiejska – lokalnym centrum edukacyjno-doradczym rolników”** – w wyniku realizacji tego projektu Stowarzyszenie utworzyło sieć ośrodków edukacyjno-doradczych: 15 ośrodków w województwie podlaskim, 3 ośrodki w województwie warmińsko-mazurskim i 1 ośrodek w Łomży.
- **„Aktywni nauczyciele, aktywne szkoły, aktywne społeczeństwo obywatelskie”**– w ramach projektu skierowanego do nauczycieli z Ukrainy Stowarzyszenie zaprezentowało swoje dokonania, pracownicy podzielili się doświadczeniem z zakresu reformy edukacji oraz budowania społeczeństwa obywatelskiego.
- **„Rozwijanie zadatków na ciekawość świata wśród uczniów szkół wiejskich poprzez treningi skutecznego uczenia się”** – w ramach projektu Stowarzyszenie przeszkoliło 50 nauczycieli z technik nauczania i uczenia się. Nauczyciele podczas specjalnych zajęć uzyskaną wiedzę przekazali uczniom i ich rodzicom.

Ważnym aspektem działania stowarzyszenia jest **ratowanie małych szkół wiejskich** przed likwidacją ze względów ekonomicznych. To jest możliwe dzięki konsolidacji społeczności lokalnych, wysokiej świadomości rodziców o potrzebie istnienia małych szkół i przy ich ogromnym zaangażowaniu w ratowanie szkół. Stowarzyszenie prowadzi 23 małe wiejskie szkoły na terenie trzech województw: podlaskiego, mazowieckiego i warmińsko--mazurskiego. Ponadto na terenie Łomży Stowarzyszenie prowadzi dwa przedszkola.

Rozmowa z liderem:
Barbara Kuczałek

Barbara Kuczałek – prezes Zarządu, pomysłodawczyni i współzałożycielka Stowarzyszenia. Wykształcenie wyższe z przygotowaniem pedagogicznym. Jest „siłą napędową” inicjatyw i działań „Edukatora”.

Fundacja Komeńskiego: Jakie projekty aktualnie realizuje Stowarzyszenie?

Barbara Kuczałek: W chwili obecnej realizujemy projekt „Ośrodki Edukacji Przedszkolnej i Obywatelskiej szansą na harmonijny rozwój dzieci z rodzin marginalizowanych”. Jest to rozszerzenie i kontynuacja działań prowadzonych od września do grudnia 2005 roku w ramach projektu „Wiejski Ośrodek Edukacji Przedszkolnej i Obywatelskiej Inkubatorem Społeczeństwa Obywatelskiego”.

Na czym polegają te projekty?

B.K.: Oba projekty są realizacją idei zwiększenia dostępności edukacji przedszkolnej dla dzieci z terenów wiejskich oraz miejskich dzieci z rodzin wykluczonych społecznie. Pomysł na takie projekty wynika z troski o prawidłowy rozwój dzieci w wieku przedszkolnym, z dokładnego rozeznania sytuacji społecznej.

Jak wygląda sytuacja edukacyjna małych dzieci na Waszym terenie?

B.K.: W województwie podlaskim jest najniższy w całej Polsce procent dzieci wiejskich poniżej 6 roku życia korzystających z opieki przedszkolnej. Wynosi on 3,18%. Oznacza to, że jedynie troje dzieci wiejskich na 100 chodzi do przedszkola! W wielu gminach nie ma w ogóle przedszkola i kompleksowej opieki specjalistycznej, a dla dzieci w wieku 3-5 lat nie istnieją żadne alternatywne formy edukacji przedszkolnej. W samej Łomży też występuje ogromny problem braku dostępu do edukacji przedszkolnej dzieci z rodzin ubogich, marginalizowanych i patologicznych. Wnioski wynikające z bieżącej obserwacji są smutne. W Łomży we wrześniu 2005 roku zameldowanych było 1725 dzieci w wieku 3-5 lat. Do przedszkoli uczęszczało 551 dzieci, czyli ok. 30% . Z danych uzyskanych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej wynika, że w 164 rodzinach objętych pomocą finansową Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wychowuje się 151 dzieci do 5 roku życia. Dla tych rodzin barierą nie do pokonania jest tragiczna sytuacja materialna, długotrwałe bezrobocie obojga rodziców oraz ich życiowa niezaradność.

Co postanowiliście zrobić?

B.K.: Postanowiliśmy przeprowadzić własną diagnozę potrzeb wczesnoedukacyjnych w środowiskach wiejskich i zwróciliśmy się do samorządów gminnych na terenie województw podlaskiego i warmińsko-mazurskiego z zapytaniem, czy są zainteresowane projektem zorganizowania Ośrodków Edukacji Przedszkolnej i Obywatelskiej na swoim terenie i czy wesprą Stowarzyszenie w jego realizacji. Reakcja gmin przeszła wszelkie oczekiwania. Wszystkie samorządy, do których zwróciliśmy się z pomysłem utworzenia

Nasze działania można określić mianem „pospolitego ruszenia” na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci.

Ruszył program...

Wiejskich Ośrodków Edukacji Przedszkolnej zaakceptowały propozycję współpracy, jednakże pod jednym warunkiem – nie będą zmuszone do finansowania tych ośrodków, ponieważ subwencja oświatowa nie wystarcza nawet na utrzymanie szkół. Gminy deklarowały udostępnienie pomieszczeń, rozpropagowanie informacji o ośrodkach wśród rodziców, wsparcie organizacyjne i logistyczne.

Do udziału w programie wybraliśmy wszystkie gminy, w których funkcjonują szkoły podstawowe prowadzone przez Stowarzyszenie oraz te, które wcześniej odpowiedziały na naszą prośbę i dostarczyły informacje o liczbie dzieci w wieku przedszkolnym w poszczególnych rocznikach. Wójtowie tych gmin spowodowali, że w projekt włączyli się aktywnie dyrektorzy samorządowych szkół wiejskich.

Wspólnym wysiłkiem we wrześniu 2005 roku rozpoczęliśmy „pospolite ruszenie” na rzecz edukacji przedszkolnej dzieci w wieku 3-5 lat. Stworzyliśmy realne warunki do wyrównywania szans edukacyjnych 615 dzieciom mieszkającym w 183 wsiach Podlasia, Mazowsza, Warmii i Mazur. Okazało się, że przedszkola są naprawdę bardzo potrzebne.

B.K.: Od września 2005 roku w ramach projektu finansowanego z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich w 55 ośrodkach na terenie 19 gmin wiejskich województw: podlaskiego (15), mazowieckiego (1) i warmińsko-mazurskiego (3), funkcjonują ogniska edukacji przedszkolnej, w których trzy razy w tygodniu przez trzy godziny 615 dzieci w wieku 3-5 lat uczestniczy w zajęciach edukacyjnych. Ośrodki w większości działają w środowiskach małych gmin wiejskich, które nie są w stanie samodzielnie udzielić pomocy społecznej i edukacyjnej dzieciom w wieku przedszkolnym.

Od listopada 2005 roku uruchomiliśmy także cztery grupy przedszkolne na terenie Łomży. W zajęciach (trzy razy w tygodniu po pięć godzin) uczestniczy ok. 100 dzieci z rodzin marginalizowanych, o trudnej sytuacji materialnej. W ogniskach miejskich poza edukacją prowadzone jest także dożywianie dzieci.

Co wyróżnia Wasze ośrodki od zwykłych przedszkoli?

B.K.: Niewątpliwie o wyjątkowości naszego projektu decyduje skala prowadzonych działań i liczba dzieci objętych pomocą. Nasze działania można określić mianem „pospolitego ruszenia” na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci, ponieważ zaangażowaliśmy w projekt środowiska samorządowe, szkoły publiczne i całe środowisko lokalne. Można powiedzieć, że ośrodki są inkubatorem aktywności lokalnej. Wyjątkowe jest również to, iż objęliśmy dzieci kompleksową opieką. Projekt stwarza możliwości wczesnej interwencji i wspomagania rozwoju dziecka we współpracy z poradniami specjalistycznymi poprzez właściwą diagnozę dzieci i ich rodzin, przeprowadzoną w ośrodkach. Nie prowadzimy jedynie zajęć edukacyjnych, ale także badania logopedyczne, pediatryczne, psychologiczne. Ich wyniki są porażające: statystycznie każde dziecko potrzebuje pomocy dwóch lub więcej specjalistów. Wady wymowy i wady postawy stwierdzono u większości badanych dzieci wiejskich. Dzieci w trakcie realizacji projektu mogą skorzystać z pomocy specjalistów, między innymi psychologa i logopedy. Ale co będzie dalej?!

No właśnie, co będzie kiedy projekt się skończy?

B.K.: Jesteśmy głęboko przekonani o konieczności wprowadzenia systemowych rozwiązań gwarantujących edukację przedszkolną wszystkim dzieciom w Polsce, bez względu na miejsce zamieszkania czy status materialny rodziców. Samorządy w miastach, prowadząc przedszkola publiczne, „sponsorują” z pieniędzy podatników rodziców, których stać na odpłatność obowiązkową. Bez odpłatności dzieci nie są przyjmowane. Obawa i troska o to, czy uda się nam realizować edukację przedszkolną zakrojoną na taką skalę po zakończeniu projektu współfinansowanego z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, spędza sen z powiek wszystkim, którzy projekt realizują sercem.

W trakcie realizacji projektu przeżywacie na pewno trudne chwile, zastanawiacie się nad jego przyszłością. O czym wtedy myślicie?

B.K.: W biurze koordynującym realizację projektu w takich chwilach chętnie wspominamy telefon od jednego z rodziców. Ze względu na bardzo duże mrozy zastanawialiśmy się nad możliwością zamknięcia ośrodków przedszkolnych na wsiach. I wtedy zadzwonił tata jednego z dzieci chodzących na zajęcia przy szkole w Łętownicy, mówiąc: „Proszę Pani, jak nie było przedszkola to mała siedziała w domu cicho, ale jak zobaczyła co to jest, to teraz ciągle ryczy, żeby ją do szkoły zaprowadzić. Nie róbcie takich numerów, że dacie dzieciom posmakować miastowego życia a za chwilę robicie przerwę. Jak jest mróz, to się dzieci ubiera i dowozi”.

JULKA

Ma trzy i pół roku. Pierwszy raz próg przedszkola przekroczyła w listopadzie. To był krok w świat kolorów, kształtów, zabawek, uśmiechów i przyjaznych spojrzeń. Skromnie, niezbyt schludnie i czysto ubrana dziewczynka ze zdziwieniem przyglądała się czerwonej zjeżdżalni, żółtej huśtawce, na której wesoło bawiło się dwóch chłopców. Każdy dzień przynosił coś ciekawego, każdego dnia Julka odkrywała nowe, interesujące zabawy, poznawała swoje możliwości. W któryś grudniowy piątek okazało się, że biała papierowa masa wcale nie chce odlepić się od paluszków, a zrobienie bałwana wymaga tak wiele trudu i wysiłku. A ile radości było przy klejeniu owieczki! I jeszcze piosenka o zwierzątkach, którą można było zaśpiewać w domu mamie. Mamie, która podpatruje, jak inne mamy rozmawiają ze swoimi dziećmi i coraz bardziej stara się, żeby ubrania Julki były zawsze czyste. Mamie, która choć przedszkole nie jest najbliżej, nawet w największy mróz prowadzi córkę na zajęcia. „Mamo, ja chcę tu jeszcze zostać” – powtarza Julka. Pani Kasia obiecuje, że jutro też będzie na Julkę czekać z farbami, kolorowym papierem, piosenką. Julka uczestniczy w zajęciach ośrodka przedszkolnego w Łomży.

Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym „Edukator”

ul. Peowiaków 10/9,
20-007 Lublin
tel.: (0 81) 534 65 83
e-mail: biuro@klanza.lublin.pl
www.klanza.lublin.pl

Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów **KLANZA**

Autobus wyobraźni

Od kiedy działa?

Od 1990 roku.

Dla kogo działa?

Dla nauczycieli, pedagogów, wychowawców, animatorów kultury, katechetów i pracowników socjalnych.

Jak działa?

Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów KLANZA prowadzi działalność szkoleniową dla dorosłych, organizuje konferencje, spotkania i targi metodyczne, realizuje projekty adresowane do różnych grup zawodowych, także poza granicami kraju, organizuje festyny i imprezy dla małych i dużych grup skierowane do dzieci, młodzieży i dorosłych oraz realizuje własny plan wydawniczy.

Skala działań.

Działania Stowarzyszenia mają zasięg lokalny, ogólnopolski i międzynarodowy. Aktualnie Stowarzyszenie ma swoje siedziby w 16 miastach Polski i złożone jest z: Zarządu Głównego w Lublinie, 3 oddziałów (Białystok, Warszawa, Wrocław) i 12 kół (Bogatynia, Bydgoszcz, Gdynia, Kraków, Łódź, Olsztyn, Przemyśl, Poznań, Radom, Rzeszów, Szczecin, Tychy).

Krótko o organizacji.

Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów KLANZA to kontynuacja kilku form organizacyjnych zainicjowanych przez dr Zofię Zaorską. KLANZA istnieje od 1990 roku. Jest organizacją pozarządową skupiającą osoby zainteresowane ożywieniem procesu dydaktyczno-wychowawczego w pracy z grupą przez stosowanie aktywizujących metod opartych na pedagogice zabawy. KLANZA jest organizacją znaną na rynku edukacyjnym i kulturalnym w całej Polsce i poza jej granicami. Od 2000 roku działa Centrum Szkoleniowe KLANZA – niepubliczna placówka doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnopolskim. W ofercie KLANZY jest ponad 100 autorskich programów szkoleniowych. Zajęcia prowadzi 80 wysokokwalifikowanych trenerów i animatorów.

Sukcesy.

PSPiA KLANZA otrzymało 11 listopada 2004 roku nagrodę wyróżnienia „Pro Publico Bono" w kategorii inicjatyw edukacyjnych. Od 1 stycznia 2006 roku PSPiA KLANZA jest realizatorem programu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności „Wolontariat studencki".

PSPiA KLANZA objęło patronatem osiem placówek oświatowych w Polsce, w szerokim zakresie realizujących program pracy dydaktyczno-wychowawczej oparty na idei pedagogiki zabawy. Jesteśmy uznaną w Polsce placówką szkoleniową. Prowadzimy Centrum Szkoleniowe KLANZA wpisane do rejestru Ministerstwa Edukacji Narodowej pod numerem DN.2.14123/rej/18/00 o zasięgu ogólnopolskim. W szkoleniach przez nas prowadzonych wzięło udział ponad 85 tysięcy osób.

Projekty.

- **Zlot Członków i Sympatyków KLANZY** – to cykliczne spotkania skupiające członków i sympatyków KLANZY.
- **Ogólnopolskie Forum Pedagogiki Zabawy w Białymstoku** – to targi metodyczne promujące ciekawe inicjatywy pedagogiczne.
- **PIK Pedagogiczne Inicjatywy KLANZY w Lublinie** – to targi metodyczne promujące ciekawe inicjatywy pedagogiczne stowarzyszenia i innych ośrodków szkoleniowych.
- **„Bliski most – edukacja we współpracy polsko-ukraińskiej"** – na ten projekt składa się cykl warsztatów metodycznych dla pedagogów i animatorów organizowanych we współpracy z ukraińskimi ośrodkami akademickimi.
- **„Pokoleniowy przekaz wiedzy i umiejętności"** – to projekt integracji wielopokoleniowej przez wzajemne uczenie się, wspólne bycie razem, tworzenie więzi, pokoleniowy przekaz wartości, tradycji, wiedzy i umiejętności.
- **Wystawa „Jaques-Dalcroze – muzyka w ruchu" –** to ogólnopolska wystawa połączona z warsztatami metodycznymi, promującymi myśl Dalcroze'a i misję KLANZY.

Rozmowa z liderem:
Dorota Ozimek

Dorota Ozimek – członek Zarządu Głównego PSPiA KLANZA ds. Wydawnictwa, animator PSPiA KLANZA, mgr pedagogiki, animator i menedżer kultury, uczestnik i organizator wielu działań i projektów realizowanych przez stowarzyszenie, lider działań animacyjnych metodą Klanzamobile w Lublinie.

Fundacja Komeńskiego: Klanzamobile/Spielmobile – co to takiego?

Dorota Ozimek: Idea Spielmobile wywodzi się z Niemiec i ma ponad trzydziestoletnią tradycję. W 1972 roku w kilku miastach Niemiec zaczęły pojawiać się „zabawowozy", których celem było ożywienie społeczności oraz stworzenie warunków do rozwoju zainteresowań kulturalnych dzieci poprzez zabawę. W Polsce idea Spielmobile jest rozpowszechniana od 2001 roku przez KLANZĘ i nosi nazwę Klanzamobile i autobusu zabawy. Współpracujemy z międzynarodowym Stowarzyszeniem BAG Spielmobile e.v. z Erfurtu, z którym wspólnie prowadzimy duże międzynarodowe projekty na terenie Polski i Niemiec. Działania animacyjne metodą Spielmobile realizujemy w Stowarzyszeniu od 2001 roku, najpierw w Białymstoku, Warszawie i Lublinie, a od 2005 roku także we Wrocławiu.

Jak wygląda taki samochód?

D.O.: Spielmobile to duże, odpowiednio przemalowane samochody, wewnątrz których znajdują się różne materiały wykorzystywane w działaniach artystycznych, służące do organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży. Spielmobile wyposażone są w urządzenia (zabawki edukacyjne, sprzęt do działań ruchowych, wykonane przede wszystkim z drewna) pozwalające na tworzenie konstruktywnej przestrzeni, która wpływa na rozwój osób biorących udział w akcjach. Działania te są prowadzone przez specjalną kadrę animatorów. Odpowiednia organizacja miejsca i czasu daje dzieciom i młodzieży szansę na ekspresję, twórczość i rozwój wyobraźni. Idea Spielmobili rozwija się w różnych zakątkach świata, wszędzie tam, gdzie pojawia się potrzeba aktywizacji młodzieży. Projekt Spielmobile jest realizowany w 13 krajach Europy, a także w Afryce i Azji. Prowadzone przez nas działania są wyjątkowe, ponieważ jako jedyni w Polsce łączymy idee spielmobile i pedagogiki zabawy.

Czym jest pedagogika zabawy?

D.O.: Jest to głęboko przemyślana i dostarczającą wielu przeżyć metodyka prowadzenia pracy i życia w grupie. Jej głównym celem jest pobudzenie aktywności dzieci, młodzieży i dorosłych, inspiracja do twórczych rozwiązań. Proponowane przez nas działania uczą samodzielności, odpowiedzialności, kładąc nacisk na podmiotowość uczestników, współpracę i dobrą komunikację w grupie. Pedagogika zabawy zakłada ustawiczny rozwój człowieka i jego potencjał twórczy. Stowarzyszenie stara się wyjść

naprzeciw potrzebom osób, które szukają pomysłu na to, jak uatrakcyjnić swoją pracę, jak zachęcić innych do aktywnego włączenia się w proponowane działania.

Co jest najważniejsze w pedagogice zabawy?

D.O.: Podstawą jest dobrowolność uczestnictwa. Każdy sam decyduje, czy chce wziąć udział w zajęciach. Nikt nie jest do niczego zmuszany, a rola wychowawcy przekształca się w rolę animatora, który zachęca, zaprasza do uczestnictwa, stara się zainteresować. Zwracamy też uwagę na wszystkie poziomy komunikacji: na poziom rzeczowy i emocjonalny. Pierwszy dotyczy możliwie obiektywnych, logicznych informacji, które wymieniane są między ludźmi. Drugi wskazuje, że treści kształcenia przyjmowane są zawsze w zależności od emocji towarzyszących procesowi uczenia się, a zwłaszcza od dotychczasowego doświadczenia i kontaktów w grupie. Uświadomienie sobie tych mało widocznych, trudnych do określenia poziomów ułatwia akceptację różnorodności odczuć, jakie pojawiają się w danej sytuacji u uczestników grupy.

Pedagogika zabawy uznaje przeżycie jako wartość i preferuje zdobycie pozytywnego doświadczenia lub doznania w trakcie pracy w grupie i z grupą. Zdecydowanie unika bezsensownej rywalizacji i przypadkowych zwycięstw. Ważne jest także oddziaływanie na różne zmysły. Ruch, gest, dotyk, taniec, dźwięk, malowanie, gra ról, pantomima – to cała gama środków wyrazu, jakie mają do dyspozycji prowadzący i uczestnicy grupy. Różnorodne sposoby wyrazu ułatwiają komunikację w grupie.

Kto korzysta z działań Klanzamobile?

D.O.: Dziania animacyjne są bardzo uniwersalne – adresowane są do wszystkich grup wiekowych i o różnym stopniu sprawności. Przeprowadziliśmy już wiele takich działań. Odbiór uczestników jest zawsze bardzo pozytywny. Najczęściej biorą w nich udział dzieci, młodzież, osoby niepełnosprawne. Akcje te mają zazwyczaj charakter imprez plenerowych. Każdy uczestnik jest podmiotem działań – może również decydować o własnej aktywności.

Klanzamobile przyjeżdża i...

D.O.: Niesamowite są zawsze reakcje dzieci, które z dużym zaangażowaniem uczestniczą we wszystkich działaniach. Obserwujemy, że rodzice, dziadkowie, opiekunowie bardzo rzadko stoją z boku, najczęściej również aktywnie włączają się do zabawy. Na jedną z imprez plenerowych przyszedł kilkuletni chłopiec z babcią i dziadkiem. Już po chwili wspólnie z wnukiem chodzili na szczudłach, jeździli na specjalnych cyrkowych rowerkach i brali udział w zabawach. Takich rodzin jak ta było wiele.

Krótko mówiąc – dlaczego warto wsiąść do Klanzamobile?

D.O.: Proponujemy uczestnikom różne formy aktywnego działania, które inspirują ich do stosowania środków wyrazu artystycznego, takich jak: plastyka, muzyka, techniki parateatralne oraz zajęcia rekreacyjno-sportowe. Chcemy wyzwolić potencjał twórczy odbiorców, podkreślając wagę podmiotowego działania, aktywności własnej i pozytywnych relacji międzyludzkich. Zapraszamy do autobusu zabawy!

Chcemy wyzwolić potencjał twórczy odbiorców, podkreślając wagę podmiotowego działania, aktywności własnej i pozytywnych relacji międzyludzkich. Zapraszamy do autobusu zabawy!

ul. Botaniczna 2
60-586 Poznań
tel.: (0 61) 847 45 76
e-mail: biuro@imd.org.pl

Instytut Małego Dziecka
im. Astrid Lindgren

Klub Przedszkolaka

Od kiedy działa?

Od 1993 roku.

Dla kogo działa?

Nasze działania skierowane są do małych dzieci (1,5-7 lat) i ich najbliższego środowiska.

Jak działa?

Instytut w swoim założeniu w pierwszym rzędzie stara się odpowiadać na potrzeby społeczności lokalnej, w której działa. Priorytetowym działaniem organizacji jest aktywizowanie społeczności lokalnej na rzecz podnoszenia jakości życia małych dzieci.

Skala działań.

Początkowo Instytut działał na terenie dzielnicy Poznań – Jeżyce. Dziś prowadzi projekty na terenie całego województwa wielkopolskiego, a niektóre z nich mają zasięg krajowy i międzynarodowy.

Krótko o organizacji.

Długofalowym celem Instytutu jest tworzenie kultury małego dziecka w społeczeństwie. Ludzie Instytutu są przekonani, że demokracji nie można się nauczyć, ale można stwarzać demokratyczne warunki w najbliższym otoczeniu małych dzieci – środowisku rodzinnym i przedszkolnym. Dlatego promują znaczenie wczesnego dzieciństwa i dobrej jakości edukacji dla rozwoju i uczenia się małych dzieci oraz ich późniejszych sukcesów edukacyjnych, zawodowych i życiowych oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Instytut swoją działalność opiera na solidnych podstawach teoretycznych i profesjonalnych standardach oraz skupia interdyscyplinarnych ekspertów. Od początku zespół Instytutu (psycholodzy, pedagodzy, socjolodzy oraz nauczyciele przedszkolni i akademiccy) łączy praktyczne działania na rzecz małych dzieci i ich rodzin z programami szkoleniowymi dla dyrektorów i nauczycieli przedszkolnych.

Instytut współpracuje z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami, projektami, ośrodkami akademickimi, między innymi z USA, Niemiec, Holandii, Słowacji, Grecji i Polski.

Sukcesy.

Niewątpliwym sukcesem Instytutu jest interdyscyplinarny i zaangażowany zespół (psycholodzy, pedagodzy, socjolog, nauczyciele przedszkolni), który intensywnie szkoli się w krajowych i międzynarodowych ośrodkach szkoleniowych i akademickich. Instytut uczestniczy w międzynarodowej sieci organizacji działających na rzecz poprawy jakości życia małych dzieci i zwiększenia dostępu do dobrej jakości edukacji przedszkolnej – Europian Public Mangagement Fundation (oddział w Poznaniu), INA an der Freien Universität Berlin, Institut für den Situationsansatz ISTA oraz Slovak Mother Center.

Niezwykle ważna jest również współpraca z Fundacją Bernard van Leer, która od 2001 roku wspiera Instytut finansowo i programowo. Należy także wspomnieć o znaczeniu regularnych szkoleń i superwizji z prof. Lilian Katz (Uniwersytecie Illinois w Urbana-Campaign, ERIC Clearinghouse on Early Childhood Education) i Petrą Wagner (INA- ISTA Berlin). Niezaprzeczalnym osiągnięciem Instytutu jest prowadzenie długofalowego i systemowego projektu szkoleniowego „Przyjazne przedszkole" (2001- 2006).

Projekty.

- **„Wsparcie na starcie"** – to wspieranie dzieci i ich rodzin w sytuacji przejścia i adaptacji przedszkolnej, promowanie dobrej jakości startu przedszkolnego dla późniejszych sukcesów edukacyjnych, zawodowych i życiowych dzieci.
- **„Przyjazne przedszkole"** – to długofalowy projekt szkoleniowy dla dyrektorów i nauczycieli przedszkolnych. Jego celem jest tworzenie bezpiecznego i inspirującego środowiska dla małych dzieci na terenie przedszkola.
- **„Do czego wychowujemy dzieci?"** – to międzynarodowa kampania prowadzona wśród matek małych dzieci.

Rozmowa z liderem:

Honorata Tkaczyńska
Ilona Żurawska
Małgorzata Szymczyk

Honorata Tkaczyńska – socjolog, edukator, trener projektu „Przyjazne przedszkole". Koordynator projektu „Wyrównywanie szans życiowych i edukacyjnych małych dzieci pochodzących ze środowisk zaniedbanych".

Ilona Żurawska, Małgorzata Szymczyk – prowadzące Klub Przedszkolaka.

Fundacja Komeńskiego: Działacie na terenie Poznania. To duże miasto. Wydawałoby się, że nie ma tu problemów związanych z edukacją elementarną...

Honorata Tkaczyńska: Niestety prawda jest inna. W Poznaniu, który uchodzi za bogate miasto, większość dzieci z biednych, zaniedbanych środowisk nie chodzi do przedszkola. Dane statystyczne Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu pokazują, że aż 80% dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat) wychowujących się w rodzinach klientów MOPR nie uczęszcza do przedszkoli. Jest to na pewno wynik ograniczonych możliwości finansowych rodzin, ale również niskiej świadomości wpływu wczesnej edukacji na rozwój i uczenie się dzieci. Dzieci ze środowisk zaniedbanych mają o wiele mniejsze szanse życiowe i edukacyjne oraz w konsekwencji gorsze perspektywy na przyszłość niż dzieci uczęszczające do przedszkoli.

Dlaczego Waszym zdaniem wczesna edukacja jest tak ważna?

H.T.: Według nas, wczesne wspieranie małych dzieci ze środowisk zaniedbanych poprzez zwiększanie ich dostępu do dobrej jakości edukacji jest najlepszą i najskuteczniejszą profilaktyką społeczną i formą wyrównywania ich szans życiowych. Uważamy, że prawdziwa profilaktyka ma miejsce wówczas, gdy związane z nią działania kierowane są do małych dzieci. Tylko wtedy skutki zaniedbań środowiskowych jeszcze się nie utrwalą, jednocześnie dziecko jest w okresie intensywnego rozwoju i może szybko nadrobić wszelkie zaległości. Dla nas zawsze była ważna nie tylko dostępność dzieci do rozwojowych zajęć, ale równocześnie jakość programów edukacyjnych oferowanych dla nich.

W jaki sposób pomagacie małym dzieciom?

H.T.: Staramy się zapewnić większą dostępność do dobrych jakościowo programów edukacyjnych. Jednocześnie wzmacniamy ich rodziny, by bardziej aktywnie i świadomie wspierały rozwój swoich dzieci. Organizujemy i prowadzimy zajęcia przedszkolne, Kluby Przedszkolaka dla małych dzieci i ich rodziców. Zajęcia prowadzone są przez nauczycielki przedszkolne, odbywają się w wybranych przez nas przedszkolach, w godzinach popołudniowych. Grupy liczą do 15 osób i prowadzone są przez dwie, przeszkolone przez nas nauczycielki. W zależności od ilości zdobytych środków finansowych zajęcia w danym roku odbywają się od dwóch do trzech razy w tygodniu w godzinach popołudniowych.

Co jest najważniejsze w prowadzonych przez Was zajęciach?

H.T.: Szczególną wagę przykładamy do jakości praktyki pedagogicznej. Jednocześnie uważamy, że podstawowym środowiskiem życiowym małego dziecka jest jego rodzina, więc wzmacnianie rodziny jest kolejnym, niezbędnym elementem warunkującym poprawę sytuacji dziecka. Nasze zajęcia prowadzone są w naturalnym środowisku dzieci, w pobliżu ich miejsca zamieszkania. Umożliwiają wspólną zabawę z rówieśnikami, zdobywanie wiedzy i umiejętności, które stanowią podstawę ich dalszej nauki. Rytm zajęć oparty jest

na rytmie przedszkolnym, dzięki czemu przygotowuje dzieci do pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola lub szkoły. Ważne jest dla nas budowanie dobrego kontaktu z rodzicami, tworzenie pełnych szacunku relacji i zaangażowanie ich w życie grupy.

W jaki sposób angażujecie rodziców w pracę?

H.T.: Od początku prowadzący ma za zadanie przekazać rodzicom wyraźny sygnał, że cieszy się i docenia, że korzystają z zajęć dla swoich dzieci. Wymaga to od nauczyciela rozwijania w sobie postawy otwartości i zrozumienia różnych, często trudnych warunków życia dziecka i rodziny. Organizujemy specjalne miejsca dla rodziny, tak by rodzic mógł poczekać na dziecko, napić się kawy. Jest to też okazja do rozmowy z innymi rodzicami, wzajemnych spotkań i wymiany doświadczeń. Jednocześnie nauczyciele i rodzice spotykają się regularnie na indywidualnych rozmowach, w czasie których rodzice mają okazję dowiedzieć się więcej na temat rozwoju ich dzieci i ich sukcesów w grupie. Tworzymy koalicję rodzic – dziecko – nauczyciel (terapeuta) – środowisko (rówieśnicy, przedsiębiorcy, lokalne władze itp.). Takie wielopłaszczyznowe działania pomocowe biorące pod uwagę wszystkie osoby zaangażowane w pomoc dziecku, ustalanie wspólnych celów tych oddziaływań, współpraca w ich realizacji z całą pewnością istotnie podnoszą jakość i skuteczność terapii naszych dzieci.

Czy pamiętacie taki moment, kiedy poczułyście, że współpraca z rodzicami idzie dobrze?

Ilona Żurawska, Małgorzata Szymczyk: Jednym z takich wydarzeń było Święto Rodziny związane z zakończeniem zajęć w czerwcu 2005 roku. Na tę uroczystość zaprosiłyśmy dzieci wraz z rodzicami. Byłyśmy zaskoczone, gdy w wyznaczonym dniu wszyscy przyszli wcześniej po to, by pomóc nam organizować miejsce pikniku. Ojcowie wynosili do ogrodu przedszkolnego stoły i krzesła, mamy i babcie rozkładały obrusy i ustawiały ciasta, które upiekły lub kupiły. Na początku wszyscy razem usiedliśmy przy wspólnym stole i częstując się smakołykami, wesoło rozmawialiśmy o minionych miesiącach, wspominając najciekawsze zdarzenia. Później rozpoczęły się zabawy i konkursy, w których tak samo chętnie brały udział dzieci, jak i rodzice. Każdy starał się wygrać i angażował resztę rodziny w dopingowanie. Rodzice i dzieci podziękowali nam wspaniałymi bukietami kwiatów i cudownymi, pełnymi wzruszenia słowami. Byłyśmy pod ogromnym wrażeniem tego, jak rodzice, wcześniej mało interesujący się postępami swoich dzieci, nieumiejący opowiadać o swoich pociechach, potrafili się otworzyć, zorganizować i wspólnie ze wszystkimi bawić i czuć się dobrze.

Co decyduje o powodzeniu Waszych działań?

H.T.: Przede wszystkim dobra znajomość środowiska lokalnego. To pozwala dotrzeć z naszą ofertą do rodzin i właściwie rozpoznać ich potrzeby. Szukamy partnerów w środowisku lokalnym. Tworzymy dzielnicowe koalicje, które wspólnie z nami aktywnie działają na rzecz rodzin z małymi dziećmi w tym środowisku. Dobrze je znają i pomagają w procesie rekrutacji. Bardzo ważna jest również współpraca z rodzicami, o której już mówiłyśmy. Chodzi o to, by traktować rodziców jako faktycznych partnerów w procesie wychowania dziecka, wpierać w ich rodzicielskiej roli, doceniać ich aktywność i mobilizować do regularnego korzystania z zajęć. Podstawową zasadą jest również jak największa dostępność zajęć. Dbamy o to, by odbywały się jak najbliżej domów dzieci i w miejscu, które dobrze się dzieciom kojarzy. Staramy się nie stwarzać barier finansowych – udział w zajęciach jest bezpłatny.
Nasz program opieramy na najnowszej wiedzy i badaniach. Nauczycielki przygotowujemy do pracy z dzieckiem i jego rodziną. Nigdy nie zapominamy o konsultacjach i superwizji praktyki pedagogicznej.

Chodzi o to, by traktować rodziców jako faktycznych partnerów w procesie wychowania dziecka, wpierać w ich rodzicielskiej roli, doceniać ich aktywność i mobilizować do regularnego korzystania z zajęć.

ADAM I BARTEK

To bracia. Rok temu zaczęli brać udział w zajęciach Klubu Przedszkolaka. Chłopcy pochodzą z rodziny wielodzietnej, z bardzo trudną sytuacją finansową. Naszym sukcesem było nawiązanie pozytywnego kontaktu z rodziną i utrzymanie motywacji tak, że dzieci były regularnie przyprowadzane na zajęcia i z radością w nich uczestniczyły.

Na początku chłopcy nie mogli się skupić na żadnej zabawie, nie wiedzieli, jak skorzystać z zabawek i materiałów plastycznych. Nie wiedzieli, że ktoś dorosły może być towarzyszem ich zabaw i pomagać zrozumieć, jak korzystać z różnych materiałów, by czerpać z nich radość. Powoli zauważaliśmy zmiany w ich zachowaniu. Ich otwartość, ciekawość oraz słowa zachęty i pochwały z naszej strony sprawiły, że z wielką przyjemnością podejmowali każde działanie.

Dziś chłopcy potrafią coraz dłużej skupić swoją uwagę na danym zadaniu, chętnie sięgają po różnego rodzaju układanki i gry. Adam chętnie rysuje, opowiada o tym, co narysował. Bartek jest bardzo dociekliwy, wszystko go interesuje, zadaje bardzo dużo pytań. Dzięki temu, że na zajęciach czytamy dzieciom bajki, chłopcy zaczęli interesować się książkami. Bardzo lubią oglądać ilustracje, i słuchają z zainteresowaniem czytanych tekstów.

Instytut Małego Dziecka im. Astrid Lindgren

ul. Radomska 29
27-200 Starachowice
tel.: (0 41) 274 18 00
e-maill:
biuro@spojrz-inaczej.com
www.spojrz-inaczej.com

Stowarzyszenie
Psychoprofilaktyki Szkolnej
„Spójrz Inaczej"

Spójrz inaczej

Od kiedy działa?

Od 1997 roku.

Dla kogo działa?

Dla nauczycieli, wychowawców, pedagogów oraz innych osób pracujących z dziećmi.

Jak działa?

Stowarzyszenie prowadzi szkolenia, supewizje i grupy wsparcia, które mają na celu doskonalenie umiejętności wychowawczych nauczycieli.

Skala działań.

Działania Stowarzyszenia mają zasięg ogólnopolski.

Krótko o organizacji.

Stowarzyszenie zajmuje się edukacją i psychoedukacją w zakresie: praktycznych umiejętności wychowawczych, jak również umiejętności służących rozwojowi osobistemu, samorealizacji i poprawie kontaktów społecznych. Prowadzi programy profilaktyki uzależnień i uruchamia zmiany społeczne oraz troszczy się o rozwój kultury edukacyjnej. Ważnym obszarem działań jest czuwanie nad przestrzeganiem standardów pracy wychowawczej i profilaktycznej w programie „Spójrz inaczej" oraz jakością szkolenia nauczycieli do pracy tym programem realizowanym w wielu szkołach w całej Polsce.

Sukcesy.

Z prowadzonych przez Stowarzyszenie działań edukacyjnych skorzystało ok. 10 tysięcy nauczycieli. Organizacja prowadzi szkolenia na terenie całego kraju, a program „Spójrz inaczej" jest znany i rekomendowany między innymi przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Projekty.

- **Ośrodek Szkolenia Nauczycieli**
  Powstał przy Stowarzyszeniu Psychoprofilaktyki Szkolnej w Starachowicach i został wpisany do ewidencji Kuratorium Oświaty w Kielcach jako niepubliczna placówka szkolenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym.
  Specyfiką Ośrodka i prowadzonych przez jego trenerów szkoleń jest zajmowanie się problemami wychowania, co stanowi niezbędny warunek zwiększania efektywności nauczania.
  W ofercie Ośrodka znajduje się 27 programów szkoleniowych, które wyposażają uczestników w praktyczne umiejętności: nawiązywania i budowania dobrych kontaktów z dziećmi, lepszego rozumienia siebie, swoich emocji i potrzeb, tworzenia grup i kierowania nimi oraz radzenia sobie z trudnymi sytuacjami w kontaktach z dziećmi.

Rozmowa z liderem:
Ewa Czemierowska

Ewa Czemierowska – psycholog, trener PTP, sekretarz Zarządu Stowarzyszenia, dyrektor niepublicznej placówki doskonalenia nauczycieli działającej przy Stowarzyszeniu. Współautorka programów zajęć wychowawczo-profilaktycznych „Spójrz inaczej" i „Spójrz inaczej na agresję".

Fundacja Komeńskiego: Co wyróżnia program profilaktyki uzależnień „Spójrz inaczej" od innych podobnych programów?

Ewa Czemierowska: U podstaw programu leży założenie, że jednym ze źródeł uzależnień są deficyty rozwoju emocjonalnego oraz niewłaściwa adaptacja do ról i warunków życiowych. Idea projektu to wczesna, pierwszorzędowa profilaktyka uzależnień, która kładzie szczególny nacisk na kształtowanie osobowości dziecka i wspieranie jego rozwoju. Program „Spójrz inaczej" jest jedynym w Polsce programem profilaktycznym przeznaczonym do ciągłej, systematycznej pracy z dziećmi (ok. 25 godzin w każdym roku szkolnym). Może też być kontynuowany w latach późniejszych. Nasze Stowarzyszenie jako jedyna organizacja w kraju prowadzi szkolenia dla realizatorów tego programu, przygotowujące ich do pracy z dziećmi w tym zakresie.

Kiedy trzeba rozpocząć pracę z dziećmi w ramach tego programu, żeby przyniósł efekty?

E.C.: Nasz program jest kierowany do dzieci w wieku 7-10 lat. W tym czasie dziecko zdobywa podstawy umiejętności i wiedzy, które mają zasadnicze znaczenie w jego przystosowaniu się do późniejszego życia. Jest to okres, w którym dzieci najczęściej mają jeszcze przed sobą inicjację w zakresie używania substancji psychoaktywnych i z tego względu jest to najlepszy czas na psychoedukację, kształtowanie samooceny, uczenie ważnych umiejętności psychologicznych i społecznych, kształtowanie postaw dotyczących używania substancji psychoaktywnych.

Czy każdy nauczyciel w każdej szkole może poprowadzić program? Jakie są warunki jego realizacji?

E.C.: Zajęcia według programu „Spójrz inaczej" mogą prowadzić ci nauczyciele, którzy ukończyli warsztaty przygotowujące do jego realizacji, a prowadzone przez trenerów naszego Stowarzyszenia. Warsztat taki dla nauczycieli klas 0-III trwa 40 godzin. Osoby chcące pracować z dziećmi w klasach starszych biorą udział w szkoleniu, które obejmuje 70 godzin warsztatów. Warunki realizacji programu to przede wszystkim systematyczne prowadzenie zajęć i to w taki sposób, aby dzieci uczestniczące w nich faktycznie miały okazję „na sobie" doświadczać jego treści – by czuły się docenione, mogły lepiej poznać i zrozumieć siebie i innych.

Jakie cele stawiacie sobie, przygotowując nauczycieli do pracy tym programem?

E.C.: Celem programu jest taki wpływ na dzieci, aby lepiej radziły sobie z rozwiązywaniem problemów życiowych, umiały współżyć z innymi, rozumiały siebie i potrafiły

Który z tych obszarów sprawia największe trudności i dlaczego?

Zagrożenia dotyczące uzależnień stale się zmieniają. Pojawiają się nowe substancje, a także nowe uzależnienia – od telewizji, gier komputerowych, zakupów. Jak sobie z tym radzicie?

Idea projektu to wczesna, pierwszorzędowa profilaktyka uzależnień, która kładzie szczególny nacisk na kształtowanie osobowości dziecka i wspieranie jego rozwoju.

w trudnych sytuacjach znajdować w sobie oparcie. Program zawiera scenariusze zajęć do systematycznej pracy z dziećmi w ciągu każdego roku szkolnego. Obejmuje pięć działów tematycznych: przeżywanie i wyrażanie uczuć i emocji, budowanie poczucia własnej wartości, funkcjonowanie w grupie, rozwiązywanie problemów i konfliktów, dbanie o swoje zdrowie i profilaktyka uzależnień.

E.C.: Nie ma obszaru, który sam w sobie byłby trudniejszy od innych – czy to dla realizatorów, czy też dla dzieci biorących udział w zajęciach. Jest raczej tak, że poszczególne treści mogą sprawiać trudność tym osobom, które w tym zakresie mają jakieś problemy lub deficyty – to sygnał, że te właśnie zajęcia są im najbardziej potrzebne.

E.C.: Nieustannie doskonalimy nasz program, dostosowując go do zmieniających się warunków psychologicznych i społecznych. Z jednej strony wprowadzamy więc do programu nowe scenariusze zajęć na aktualne tematy (na przykład wymienione wyżej). Z drugiej jednak strony próbujemy przekazać realizatorom programu, że różne uzależnienia mają wspólne psychologiczne i społeczne podłoże i tym głównie staramy się zajmować. Bardzo dbamy o jakość i atmosferę prowadzonych szkoleń, a także o późniejszy kontakt z realizatorami naszego programu. Mamy kadrę kompetentnych trenerów, którzy wciąż podnoszą swoje umiejętności.

MILENA

Kiedy siedmioletnia Milenka przyszła do I klasy, wcale nie odzywała się na lekcjach, sprawiała wrażenie, jakby nie rozumiała tego, co się do niej mówi. Nie nawiązywała kontaktów z innymi dziećmi. Dziewczynka pochodziła z dysfunkcyjnej rodziny, była bardzo zaniedbana. Została skierowana do poradni na badania, jednak i tam nikomu nie udało się z nią nawiązać kontaktu. Wychowawczyni na różne sposoby próbowała pomóc dziewczynce; osiągnęła tyle, że dziecko zaczęło wykonywać niektóre polecenia. Dziewczynka jednak nadal się nie odzywała. W połowie roku szkolnego wychowawczyni wzięła udział w warsztatach „Spójrz inaczej" i po ukończeniu szkolenia zaczęła prowadzić zajęcia w swojej klasie. Już podczas pierwszych Milenka uśmiechnęła się, a na trzecich powiedziała pierwsze słowo. Stopniowo mówiła coraz więcej; początkowo odzywała się tylko w trakcie spotkań „Spójrz inaczej", ale coraz chętniej bawiła się z innymi dziećmi. Kilka miesięcy później zaczęła odzywać się również na innych lekcjach i brać w nich udział. Dziś Milenka jest w III klasie. Jest nieśmiała, ale ma kilka koleżanek i dobrze radzi sobie w szkole.

Stowarzyszenie Psychoprofilaktyki Szkolnej „Spójrz Inaczej"

ul. Nowoursynowska 89 B
02-797 Warszawa
tel.: (0 22) 648 38 92 , 648 38 91
e-mail: abc.emocje@interia.pl
www.calapolskaczytadzieciom.pl

Fundacja ABCXXI
Cała Polska Czyta Dzieciom

20 minut dziennie. Codziennie!

Od kiedy działa?

Od grudnia 1998 roku.

Dla kogo działa?

Na rzecz zdrowia emocjonalnego-psychicznego, umysłowego i moralnego dzieci i młodzieży.

Jak działa?

Fundacja prowadzi kampanię społeczną „Cała Polska czyta dzieciom", promuje czytanie dzieciom poprzez reklamy telewizyjne i radiowe, piosenkę i teledysk, spoty telewizyjne ze znanymi osobami czytającymi swym dzieciom, imprezy czytelnicze, takie jak: Urodziny Kubusia Puchatka, Mikołajki z Mikołajkiem, Zima z książką, Czytanie zbliża, Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom, Lato z książką. Organizacja prowadzi szkolenia, konferencje, wykłady i warsztaty dla rodziców, nauczycieli, władz samorządowych itp. na temat zdrowia emocjonalnego dzieci, potrzeby czytania, wpływu mediów na rozwój dziecka, konsekwencji przemocy i zaniedbań wobec dziecka.

Istotnym elementem działania jest także wdrażanie programów edukacyjnych „Dzieciństwo na całe życie" i „Szkoła z charakterem", a w ich ramach program głośnego czytania i program nauczania wartości oraz wspierania bibliotek. Fundacja przygotowuje również wysokonakładowe materiały informacyjne i promocyjne: plakaty, broszury, zakładki, kalendarze oraz rozsyła je do koordynatorów i liderów.

Skala działań.

Fundacja działa na całym obszarze Polski. Działalność jest rozszerzana stopniowo na inne kraje – podobny program powstaje w Czechach, w Belgii działa koordynator kampanii CPCD. Fundacja współpracuje z amerykańską partnerską fundacją: ABCXXI - Child Awareness Program for Poland.

Krótko o organizacji.

Założycielką i prezesem Fundacji jest Irena Koźmińska. Fundacja zatrudnia siedmiu stałych pracowników. Społecznie działa ponad 1600 liderów i koordynatorów. Do programu „Czytające szkoły" przystąpiło już ponad 1200 szkół, a do „Klubu czytających przedszkoli" 1100 przedszkoli. W V Ogólnopolskim Tygodniu Czytania Dzieciom w czerwcu 2006 roku wzięło udział 1500 miejscowości. Według badań Ipsos za rok 2004, 77% Polaków zna kampanię „Cała Polska czyta dzieciom", a według badań z 2003 roku jedna trzecia obywateli pod wpływem kampanii zmieniła swoje zachowania i zaczęła czytać dzieciom lub namawiać do czytania innych.

Sukcesy.

Największym sukcesem Fundacji jest ogromna liczba osób realizujących program głośnego czytania – 1600 liderów i koordynatorów, ponad 1200 czytających szkół i ponad tysiąc czytających przedszkoli. Fundacja otrzymała liczne nagrody i wyróżnienia: kampania społeczna „Cała Polska czyta dzieciom" została nagrodzona w roku 2003 Grand Prix na Festiwalu Komunikacji Społecznej oraz nominowana do Nagrody Prezydenta RP za Twórczość i Działalność Artystyczną dla Dzieci i Młodzieży. W 2004 roku za kampanię CPCD organizacja otrzymała Kryształowe Zwierciadło, a w 2005 roku od Stowarzyszenia Wydawców Polskich nagrodę Małego Pegaza. Za szczególne zasługi dla kultury polskiej prezes Fundacji ABCXXI i inicjatorka kampanii „Cała Polska czyta dzieciom" Irena Koźmińska odebrała z rąk ministra kultury Waldemara Dąbrowskiego medal Gloria Artis, a z nominacji dzieci – Order Uśmiechu. W 2005 roku Fundacja została uhonorowana nagrodą „Pro Publico Bono", a w 2006 roku międzynarodową nagrodą IBBY za promocję czytelnictwa.

Projekty.

- **Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom** – to wydarzenie, podczas którego liderzy i koordynatorzy programu czytania organizują wiele imprez związanych z czytaniem: festyny, parady, zabawy aktywizujące społeczności lokalne, przedstawicieli władz, wymiaru sprawiedliwości, duchowieństwo, rodziców, pedagogów, artystów itp. Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom (OTCD) organizowany jest corocznie, w czerwcu. Pierwszy odbył się w 2002 roku i wzięło w nim udział ponad 150 miejscowości. Rok później w II OTCD uczestniczyło 300 miejscowości, w roku 2004 ponad 1000, w IV OTCD w 2005 roku ponad 1300, w V OTCD – ponad 1500 miejscowości!
- **„Program nauczania wartości"** – to praktyczny sposób nauczania dzieci i młodzieży wartości moralnych, skierowany do nauczycieli i rodziców. Fundacja przeszkoliła w tym zakresie podczas wykładów i warsztatów kilka tysięcy nauczycieli w całej Polsce.
- **„Książkowy maraton fundatorów"** – to projekt, który zachęca firmy oraz osoby prywatne do wspierania księgozbiorów bibliotek. Na stronie internetowej Fundacji został stworzony mechanizm, dzięki któremu biblioteki mogą logować się z listami swoich potrzeb książkowych. Ewentualni darczyńcy zaś wybierają biblioteki, dla których kupią książki. Statystyki ze strony internetowej wykazały, że biblioteki biorące udział w projekcie, wzbogaciły swoje zasoby w sumie o 6 tysięcy nowych książek. Z sygnałów Fundacji wynika, że wielokrotnie więcej książek trafiło dzięki akcji do bibliotek bez pośrednictwa strony www.
- **„Harry Potter dla bibliotek"** – w 2005 roku Fundacja, we współpracy z Wydawnictwem Media Rodzina, przeprowadziła akcję „Harry Potter dla bibliotek", dzięki której 5750 pięciotomowych kompletów tej najbardziej poszukiwanej przez dzieci książki trafiło do bibliotek szkolnych i publicznych. Akcja była możliwa dzięki wspaniałomyślności autorki książki, pani Jane Rowling i tłumacza, pana Andrzeja Polkowskiego, którzy zrzekli się honorariów, a także Wydawnictwu Media Rodzina, które zrezygnowało z zysków i bezpłatnie dowiozło cały nakład książek do wskazanych Bibliotek Wojewódzkich i Kuratoriów Oświaty.
- **Wiosenna Zbiórka Książek** – to coroczna akcja, która w 2005 roku przyniosła ponad 42 tysiące woluminów z przeznaczeniem dla świetlic środowiskowych, domów dziecka, Caritasu, szpitali i bibliotek. Akcja lobbingowa Fundacji w rządzie, a następnie w Parlamencie przyczyniła się do przeznaczenia 30 milionów złotych w budżecie na rok 2005 na wsparcie bibliotek.
- **Latające konferencje** – to organizowane w różnych miastach Polski konferencje dla nauczycieli, władz samorządowych i oświatowych, duchowieństwa, dyrektorów szkół i przedszkoli, nauczycieli, pedagogów i psychologów oraz przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości i mediów na temat wychowania, zdrowia emocjonalnego, skutków przemocy i zaniedbań wobec dzieci, głośnego czytania oraz mądrego korzystania z mediów elektronicznych.

Rozmowa z liderem:
Elżbieta Olszewska

Elżbieta Olszewska – dyrektor programowy Fundacji ABCXXI – Cała Polska Czyta Dzieciom

Fundacja Komeńskiego: „Cała Polska czyta dzieciom" to akcja znana i rozpoznawana dziś w całym kraju. Jakie są jej początki?

Elżbieta Olszewska: Pomysłodawczynią kampanii „Cała Polska czyta dzieciom" jest Irena Koźmińska. O zaletach głośnego czytania i jego pozytywnym wpływie na rozwój dzieci przeczytała w czasopiśmie „Smithonian" podczas swojego pobytu w Stanach Zjednoczonych, kiedy towarzyszyła swojemu mężowi, pełniącemu funkcję ambasadora RP. Kiedy założyła Fundację ABCXXI – Program Zdrowia Emocjonalnego, postanowiła uczynić głośne czytanie dzieciom zasadniczym filarem programów wychowawczych.

Jakie są zalety głośnego czytania?

E.O.: Głośne czytanie zapewnia emocjonalny rozwój dziecka, rozwija język, pamięć i wyobraźnię, uczy myślenia, poprawia koncentrację, wzmacnia poczucie własnej wartości, poszerza wiedzę ogólną, ułatwia naukę, pomaga odnieść sukces w szkole, uczy wartości moralnych oraz zapobiega uzależnieniu od telewizji i komputerów. Chroni przed zagrożeniami ze strony masowej kultury, kształtuje nawyk czytania i zdobywania wiedzy na całe życie, a nade wszystko buduje mocną więź między dorosłym i dzieckiem oraz pomaga w wychowaniu.

Co proponuje i do czego zachęca Fundacja w ramach akcji?

E.O.: Fundacja proponuje, by realizować program, czytając dziecku codziennie przez 20 minut. Warto zacząć czytać dziecku już od urodzenia i nie przestawać nawet wtedy, gdy potrafi ono już znakomicie czytać. Czytanie pomaga w wychowaniu emocjonalnie zdrowego człowieka: mądrego, moralnego i kulturalnego, czerpiącego radość z czytania i zdobywania wiedzy. Współczesny świat jest dla dzieci często trudny i nieprzyjazny. Pośpiech i stres, ignorowanie ich potrzeb psychicznych i umysłowych, brak czasu i wszechobecność telewizji powodują, że coraz więcej dzieci ma problemy emocjonalne. Wspólne czytanie jest formą mądrego kontaktu z dzieckiem i doskonałą metodą wychowawczą. Dziecko, które ma mały zasób słów, będzie miało problemy z myśleniem, gdyż język jest narzędziem myślenia, również matematycznego. Dziecko, które nie rozumie wielu słów i ma małą wiedzę nie będzie samo czytać, bo jest to dla niego za trudne i zbyt nudne, zwłaszcza w dobie atrakcyjnej i niewymagającej wysiłku telewizji. W ten sposób koło się zamyka – słabo czytające dzieci coraz mniej czytają.

Czy rzeczywiście głośne czytanie może aż tak wiele zmienić?

E.O.: Co piąty polski nastolatek – według badań prof. Zbigniewa Kwiecińskiego z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – jest funkcjonalnym analfabetą. Program głośnego czytania może wpłynąć na zmianę tej sytuacji. Placówki, które wprowadziły regularne głośne czytanie dzieciom, obserwują wzrost zrozumienia tekstów i poleceń, poprawę koncentracji uwagi, poprawę wypowiedzi ustnych i pisemnych, wzrost poczucia humoru i chęci do współpracy. Dostrzegają także powstawanie więzi pomiędzy uczniami, a także pomiędzy uczniami i czytającym nauczycielem. To prowadzi do wzrostu czytelnictwa wśród dzieci i spadku ilości aspołecznych zachowań.

Czy są takie zdarzenia, które utwierdzają Was w przekonaniu, że głośne czytanie ma sens?

E.O.: Po jednym z wykładów podeszła do mnie mama szesnastoletniej dziewczyny i opowiedziała, że program głośnego czytania pomógł jej odbudować więź z córką. Było im bardzo trudno się porozumieć – krzyczały na siebie i zamykały się w swoich pokojach. Kiedy mama przeczytała o programie głośnego czytania, zaproponowała któregoś wieczoru córce czytanie na głos. Oczywiście córka odmówiła. Jednak mama nie ustawała w codziennym proponowaniu wspólnej lektury. Wreszcie uzyskała zgodę i przez kilka wieczorów codziennie czytały. Potem zaczęły rozmawiać o czytanej książce... A potem nie tylko o książce... Matka dowiedziała się, z jakimi problemami zmaga się jej dziecko, jak jej trudno i jak bardzo potrzebuje wsparcia swojej mamy. A córka usłyszała od matki, jak bardzo jest kochana i że zawsze może na nią liczyć. Wspólne czytanie pomogło im odbudować więź, a byłoby to znacznie trudniejsze, jeśli nie niemożliwe, gdyby nie pośrednik, jakim stała się książka.

Badania pokazują, że 77% Polaków rozpoznaje kampanię „Cała Polska czyta dzieciom"? To niezwykły sukces. Jak udało się go osiągnąć?

E.O.: Ten projekt jest wyjątkowy, bo nie wymaga ani przygotowania, ani nakładów finansowych, jest dostępny dla każdego dorosłego i dla każdego dziecka, o ile znajdzie się dorosły, który zechce mu czytać. Skuteczność działań polega na atrakcyjności i prostocie programu. Po prostu: czytaj dziecku 20 minut dziennie, codziennie!

Czytanie dziecku pomaga w wychowaniu emocjonalnie zdrowego człowieka: mądrego, moralnego i kulturalnego, czerpiącego radość z czytania i zdobywania wiedzy.

ZUZIA

Elżbieta Olszewska: Moja córeczka Zuzia urodziła się z wadą genetyczną. Ponieważ przez kilka miesięcy nie reagowała na żadne bodźce, nie sygnalizowała nawet głodu, lekarze orzekli, że nie będzie się rozwijać – mówić, chodzić, rozumieć... Irena Koźmińska namówiła mnie do codziennego czytania Zuzi. Nie wierzyłam w moc czytania, zwłaszcza niemowlęciu, które nie reagowało nawet na dźwięk mojego głosu. Ale mimo wszystko zaczęłam jej czytać. Zuzia miała wówczas trzy miesiące. Czytałam jej po kilka godzin dzienne, nie zaniedbując przy tym leczenia i rozmaitych form rehabilitacji. Czytałam jej – nawet jak spała, w kolejce do lekarza, na spacerze, gdziekolwiek się dało. Dziś dziewięcioletnia Zuzia chodzi, mówi, zna na pamięć dziesiątki wierszyków i piosenek, a jej zasób słów nie jest gorszy niż zasób słów zdrowych rówieśników. Zuzia jest niewidoma, z porażeniem mózgowym, ale jest radosna, czuła, pełna empatii i ma niezwykłą wyobraźnię. Chodzi do I klasy, poznaje pismo Braille'a. Czy osiągnęłaby to wszystko, gdyby nie głośne czytanie?

Fundacja ABCXXI – Cała Polska Czyta Dzieciom

ul. Dworcowa 17 a
64-820 Szamocin
tel. (0 67) 284 88 95
e-mail: spst@wp.pl
www.stacjaszamocin.pl

Społeczne Stowarzyszenie Edukacyjno-Teatralne **„Stacja Szamocin"**

Teatrzyk edukacyjny

Od kiedy działa?

Od 1997 roku.

Dla kogo działa?

Dla dzieci i młodzieży zainteresowanej teatrem i sztuką, mieszkańców Szamocina, dla nauczycieli, liderów społeczności lokalnych, szczególnie z małych miasteczek i wsi, a także dla liderów i członków kulturalnych organizacji pozarządowych.

Jak działa?

Stowarzyszenie prowadzi działania kulturalne połączone z edukacją i działaniami społecznymi, organizuje warsztaty, tworzy spektakle, w których występują mieszkańcy Szamocina, prowadzi szkolenia oraz dokumentuje ślady wielokulturowej tradycji regionu.

Skala działań.

Nasze działania mają zasięg regionalny, ogólnopolski oraz międzynarodowy. Dotyczą zarówno dzieci, jak i młodzieży i dorosłych.

Krótko o organizacji.

„Stacja Szamocin" realizuje tęsknoty wielu ludzi do stworzenia niezależnego miejsca pracy twórczej i jednoczesnego wyrwania się z „gorsetu budżetówki". Stowarzyszenie rozpoczynało swoje działania od organizacji imprez dofinansowanych przez instytucje budżetowe, a w 1997 roku z inicjatywy prywatnej ludzie Stacji wynajęli nieczynny dworzec PKP i założyli stowarzyszenie, co w konsekwencji spowodowało powołanie ośrodka edukacyjno-artystycznego. Z dala od dużych centrów kultury Stacja skupia ludzi zainteresowanych tworzeniem nowej jakości pracy artystycznej, łączonej z edukacją i działaniami społecznymi. Oprócz pracy teatralnej (spektakle dla dorosłych i dzieci) organizuje Ogólnopolskie Warsztaty Teatralne, prezentacje spektakli, koncerty, wystawy, sesje historyczne i spotkania organizacji pozarządowych.

Sukcesy.

W 1998 roku spektakl „Spowiedź w drewnie" otrzymał nagrodę Ministerstwa Kultury i ZASP za najlepsze wystawienie polskiej sztuki współczesnej. W tym samym roku Stowarzyszenie znalazło się w finale, organizowanego przez Bankers Trust w Nowym Jorku i Fundację im. Stefana Batorego, konkursu na najlepszą organizację pozarządową. W 1999 roku projekt „Stacja Szamocin – miejsce dla każdego" zdobył nagrodę Fundacji Kultury „Małe Ojczyzny – Tradycja dla Przyszłości".

Działania Stowarzyszenia w dziedzinie kultury zostały wyróżnione w 2003 roku nagrodą w Konkursie na Najlepszą Inicjatywę Obywatelską „Pro Publico Bono". Prezes Stowarzyszenia Luba Zarembińska w 2004 roku przyjęła z rąk marszałka województwa wielkopolskiego tytuł Wielce Zasłużonego dla Kultury Wielkopolski.

Stowarzyszenie stworzyło bezpieczne, piękne i twórcze miejsce. Stacja działa profesjonalnie i elastycznie dostosowuje swoje projekty do potrzeb odbiorców. Stale się rozwija. Ludzie Stowarzyszenia mówią: „Możemy robić to, co lubimy, co chcemy i na co nas stać, nie tylko finansowo". Umiejętnie łączą pasję artystyczną z misją społeczną i edukacją.

Projekty.

- **„Kresy Zachodnie"** – Ośrodek „Stacja Szamocin" organizuje spotkania, seminaria oraz inne wydarzenia, które mają na celu promocję lokalnego dziedzictwa. Jednym z efektów artystycznych poszukiwań jest spektakl „Ulica Żywych i Umarłych" według wspomnień Ernsta Tollera – sławnego poety, który urodził się w Szamocinie.
- **„Stacja Szamocin – miejsce dla każdego"** – to wszystkie działania, które mają jeden cel – przekształcenie nieczynnego dworca kolejowego w żywe centrum kultury. W ciągu kilku lat działania Ośrodka udało się odrestaurować dużą część budynku, tworząc salę konferencyjną i przestrzeń do działań teatralnych i społecznych.
- **Projekty artystyczne: spektakle „km 14,7" , „Medea./.Wanda"**
  W 2000 roku „Stacja Szamocin" i „Das Letzte Kleinod" (Niemcy) zrealizowały spektakl na torach pod tytułem „km 14,7". Spektakl został zbudowany na podstawie wspomnień mieszkańców Szamocina: Polaków i Niemców, a jego akcja rozgrywa się w przededniu wybuchu II wojny światowej. Przedstawienie było odgrywane w wagonie kolejowym i na torach, na dworcach w: Szamocinie, Poznaniu, Warszawie, Bergen-Belsen, Hannover, Bremen, Worpswede, Brillit, Geetenseth, Bremerhaven. W 2001 roku „Stacja Szamocin" wspólnie z grupą teatralną z Niemiec zrealizowała inscenizację pod tytułem „Medea./.Wanda". Spektakl odwołuje się do mitologii greckiej i polskich legend, konfrontuje ze sobą postaci dwóch kobiet, których losami kieruje przeznaczenie. Obie historie dotykają problemu konfrontacji odmiennych kultur.
- **Programy dla organizacji pozarządowych: Zwrotnica, Cultura Animi, Sieć Pozarządowych Inicjatyw Kulturalnych (SPIK)** – Od 1999 roku Stowarzyszenie angażuje się w życie trzeciego sektora w Polsce. Członkowie „Stacji Szamocin" dzielą się swoją wiedzą i doświadczeniami, pomagają zakładać nowe organizacje, szkolą i udzielają konsultacji. Konsekwentnie działają na rzecz integracji środowiska twórczego z całej Polski. „Stacja Szamocin" jest jednym z założycieli Sieci Pozarządowych Inicjatyw Kulturalnych.
- **„Stacja Szamocin – punkt wspierania organizacji kulturalnych"** – to cykl szkoleń dla organizacji kulturalnych, instytucji kultury, studentów i artystów. W ramach szkoleń uczestnicy poznawali zasady tworzenia projektów kulturalnych i pozyskiwania funduszy.

Rozmowa z liderem:
Luba Zarembińska
Lidia Woźniczka

Luba Zarembińska – założycielka, liderka, autorka i realizatorka projektów Ośrodka „Stacja Szamocin", prezes Stowarzyszenia. Aktorka i reżyser. Od 1997 roku, razem z Lidią Woźniczką, prezentuje lalkowe miniatury dla dzieci przedszkolnych i ze szkół podstawowych w małych miasteczkach i wsiach, a także na ogólnopolskich imprezach ruchu amatorskiego i profesjonalnych festiwalach.

Lidia Woźniczka – wieloletnia instruktorka plastyki i teatru dziecięcego. Przez wiele lat realizowała spektakle dla dzieci, wykorzystując różnorodne techniki teatru lalek. Współzałożycielka i aktorka Teatru „Stacja Szamocin".

Fundacja Komeńskjego: Na czym polega projekt „ABC Teatru Lalek"? Jakie cele sobie stawia?

Luba Zarembińska: Celem programu „ABC Teatru Lalek" jest wszechstronne zapoznanie dzieci z różnorodnymi formami teatru lalkowego z użyciem jak najprostszych elementów scenograficznych i lalek, które dziecko może samo wykonać w domu czy w szkole. Chodzi o to, by miniatury stały się inspiracją do zabawy w teatr, który może być prezentowany w każdych warunkach. Inspiracją do spektakli są baśnie i literatura piękna dla dzieci. Tematy dotyczą istotnych problemów w rozwoju psychicznym i twórczym dziecka, relacji z dorosłymi, poznawania zjawisk przyrody i przeżywania uczuć miłości, przyjaźni, pokonywania lęków i obaw. Stąd kameralność przedstawień, ograniczona liczba osób na widowni – do 100 widzów, by aktorzy i widzowie „widzieli swoje oczy". Zależy nam na rozbudzaniu wrażliwości dzieci i kształtowaniu poczucia estetyki, a także zachęceniu dzieci i wychowawców do aktywności.

Do kogo jest skierowany projekt?

Lidia Woźniczka: Przedstawienia z cyklu „ABC Teatru Lalek" są prezentowane już dla najmłodszych grup przedszkolnych (nawet dla dzieci 2-3-letnich), ale również dla dzieci w wieku szkolnym (najczęściej 7-10 lat). Niektóre ze spektakli przyjmowane są także przez młodzież gimnazjalną. Zależy nam, by jak najczęściej, o ile jest to możliwe, dzieci oglądały przedstawienia razem z dorosłymi (rodzicami, nauczycielami, wychowawcami). Wspólne przeżywanie baśni i wzruszenia zbliża dorosłych i dzieci, a nasi mali odbiorcy czują, że uczestniczą w czymś poważnym, „dorosłym".

Jak reagują mali widzowie na Wasze spektakle?

L.Z.: „ABC Teatru Lalek" Teatru „Stacja Szamocin" jest znakomicie odbierane, zarówno przez widownie dziecięcą, jak i dorosłą. Dotychczas zostało zaprezentowanych ponad tysiąc przedstawień. Cykl został nagrodzony przez jury konkursu na najlepsze projekty edukacyjne w 2000 roku, przez jury polskiego Komitetu InSEA, a spektakl „Pan Huczek" w 2001 roku otrzymał atest Polskiego Komitetu „ASSITEJ". Najbardziej oczywiście cieszą nas bezpośrednie reakcje widzów. Kiedyś, będąc w Poznaniu w dużym centrum handlowym, zobaczyłam malca, który ciągnął mamę za rękaw i wołał: „Mamo popatrz tam idzie pani od Pik-Poka". Oczywiście podeszłam do nich i matka opowiedziała mi z jaką pasją Wojtek wspomina bajkę, kazał sobie przeczytać książeczkę i sam bawi się w teatrzyk.

Dlaczego ten projekt jest wyjątkowy?

L.Z.: Staramy się być konkurencją dla teatralnej i edukacyjnej komercji, która króluje w szkołach i przedszkolach. I to konkurencją nie ekonomiczną, ale właśnie konkurencją artystyczną i edukacyjną. Dlatego dążymy do tego, by nasze przedstawienia, pomimo skromności środków, jakich używamy, były dopracowane wizualnie, konsekwentne w treści i formie. Najważniejsze są dla nas reakcje dzieci i jakość naszego przekazu.

Jaki jest Wasz przepis na sukces?

Bardzo poważnie traktujemy naszego widza. To dzieci są najważniejsze i nasz kontakt z nimi.

L.Z.: Po pierwsze, traktujemy nasze działania poważnie. Nie chodzi nam o „chałturnicze" propozycje, które są głównie nastawione na zysk. Do każdej realizacji starannie się przygotowujemy, wybieramy odpowiedni materiał literacki i tak go interpretujemy, by powstało dobre pod względem artystycznym i mądre pod względem edukacyjnym przedstawienie.
Po drugie, bardzo poważnie traktujemy naszego widza. To dzieci są najważniejsze i nasz kontakt z nimi. Jeśli znajdują się na sali osoby dorosłe i nie oglądają spektaklu, a tylko pilnują dzieci, czasem zbyt głośno rozmawiając, potrafimy wyprosić je, tak by nie zakłócały atmosfery, którą staramy się stworzyć.
Po trzecie, po spektaklach pozwalamy dzieciom spróbować własnych sił. Pokazujemy, jak animować lalkę, mali widzowie mogą dotknąć dekoracji, zobaczyć, „jak to wszystko jest zrobione". W ten sposób nie tylko zaspokajamy naturalną dziecięcą ciekawość, ale i uczymy.
Po czwarte, szanujemy autonomię widza. Nie zmuszamy dzieci do brania udziału w przedstawieniu, jeśli tego nie chcą. Nie namawiamy do krzyku, do przysłowiowego „zdradzania, gdzie kryje się wilk". Nie używamy mikrofonów i sztucznego nagłośnienia. To wszystko po to, by w świecie telewizji, gier komputerowych i nieustannego narażenia na głośne dźwięki, dziecko mogło się wyciszyć, uspokoić i wejść w atmosferę baśni.

Czy jest jeszcze jakaś ważna refleksja, którą chcecie się z nami podzielić?

L.W.: Niepokoi nas to, że bardzo często szkoły i przedszkola nie sprawdzają jakości artystycznej i edukacyjnej danej oferty. Dyrektorzy rzadko zaglądają na salę, gdzie prezentowany jest spektakl i nie mają możliwości weryfikacji swojego wyboru. Niestety równie często dyrektorzy kierują się bądź aspektem ekonomicznym (im więcej spektakli jednego zespołu, tym taniej), bądź własnym gustem artystycznym, który czasem preferuje niewymagającą myślenia rozrywkę. Stąd czasem mamy wrażenie, że nasza misja edukacyjna bardziej dotyczy dorosłych niż dzieci.

DAMIAN

Damianowi udało się obejrzeć naszą bajkę przypadkowo, miał już 9 lat, niepełną rodzinę i całkiem inne zainteresowania. Dużo czasu spędzał na ulicy. Po latach dowiedzieliśmy się, że Damian zaczął odwiedzać miejscową bibliotekę, uczestniczyć w zajęciach żywego słowa i zajęciach plastycznych prowadzonych przez panie bibliotekarki. Chłopiec jest stałym czytelnikiem i ostatnio namówił panie do przygotowania i wystawienia jasełek. Jak dalej ułoży się życie Damiana? Trudno przewidzieć, ale chłopiec zobaczył, że istnieje inny świat i można żyć inaczej.

Społeczne Stowarzyszenie Edukacyjno-Teatralne „Stacja Szamocin"

ul. Barlickiego 5
45-082 Opole
tel: (0 77) 453 77 66
e-mail: takopole99@yahoo.com
www.tak.opole.pl

Towarzystwo Alternatywnego Kształcenia
Zespół Szkół TAK

Szkoła na TAK

Od kiedy działa?

Od 1990 roku.

Dla kogo działa?

Dla dzieci i młodzieży, rodziców, nauczycieli, środowiska lokalnego.

Jak działa?

Prowadzi szkoły, świetlicę środowiskową, realizuje projekty, organizuje festiwal filmów amatorskich i teatrów ulicznych.

Skala działań.

Szkoły i świetlica środowiskowa to przedsięwzięcia o charakterze lokalnym. Inne projekty: festiwale, publikacje, warsztaty mają zasięg od lokalnego do międzynarodowego.

Krótko o organizacji.

Działalność Towarzystwa Alternatywnego Kształcenia jest nastawiona na rozszerzanie i wzbogacanie możliwości edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez wyzwalanie i wspieranie inicjatyw społecznych dotyczących oświaty i wychowania. W ramach działalności nieodpłatnej TAK prowadzi świetlicę środowiskową, korepetycje dla dzieci z Opola i okolic, zajmuje się organizacją imprez kulturalnych, między innymi Festiwali Filmów Amatorskich „Opolskie Lamy" i Forum Teatrów Młodych „Czas Teatru". W ramach działalności odpłatnej TAK prowadzi Zespół Szkół TAK (szkołę podstawową, gimnazjum i liceum ogólnokształcące) oraz kursy językowe. Zarówno w prowadzonych szkołach, jak i innych podejmowanych inicjatywach w sposób szczególny TAK zajmuje się problematyką edukacji wielokulturowej, kształtowania postaw twórczych i możliwości dzieci i młodzieży oraz ekologii i praw człowieka.

Sukcesy.

Wielkim sukcesem jest Nagroda Fundacji POLKUL otrzymana za pracę na rzecz tolerancji. Największą radością są jednak wychowankowie, którzy nie zapominają o szkole i często ją odwiedzają. Ważne jest też to, że wielu z nich udało się skończyć wymarzone studia, a w swojej pracy kontynuują idee Stowarzyszenia – zajmują się wielokulturowością i działają na rzecz innych. Ważne są dobre przemiany postaw, które ludzie Stowarzyszenia dostrzegają w swoich uczniach na przykład w stosunku do dzieci romskich, z którymi spotykają się w projektach, takich jak „Czas Teatru".

Projekty.

- **„Spotkajmy się z innymi – niech inni nie będą obcy"** – ten projekt to wprowadzenie w szkole TAK zagadnień związanych z sześcioma mniejszościami narodowymi.
- **Koncert Narodów w Teatrze im. Jana Kochanowskiego w Opolu** – w koncercie udział wzięło 250 uczestników z sześciu mniejszości narodowych. Powstały dwa filmy dokumentalne TVP poświęcone całemu przedsięwzięciu.
- **Spotkania integracyjne „Inni to także my"** – spotkania dla dzieci z mniejszości narodowych w Centrum Kultury Żydowskiej w Krakowie oraz film dokumentalny TVP i pakiet edukacyjny poświęcony tej tematyce.
- **Warsztaty artystyczne dla dzieci polskich oraz Romów polskich i słowackich** – Bukowsko w 2002 roku i Stobrawa w 2003 roku. Projekt realizowany wspólnie z Polską Akcją Humanitarną.
- **Kolonie dla dzieci uchodźców** organizowane wspólnie z Polską Akcją Humanitarną i Fundacją „Jeden Świat".
- **Plenery muzyczno-malarskie** dla uczniów szkół specjalnych i szkół podstawowych – w dwóch kilkudniowych plenerach wzięło udział 80 uczestników.
- **Letnia i zimowa Szkoła Romska** – nauka czytania, pisania oraz warsztaty dla dzieci i młodzieży pochodzenia romskiego z Czarnego Dunajca.
- **Podręcznik *Inni to także my – mniejszości narodowe w Polsce*.** Gdańsk, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 1998. Współfinansowane przez PHARE Dialog Społeczny.
- **Międzynarodowy przegląd teatrów ulicznych „Czas Teatru"** – młodzież z Polski i zagranicy pracuje wspólnie podczas warsztatów nad realizacją wspólnego spektaklu.
- **Przegląd filmów amatorskich „Opolskie Lamy"**
- **Projekt „Nasz mały uniwersytet"** – to bezpłatne korepetycje dla dzieci Opola i Opolszczyzny prowadzone przez studentów i nauczycieli TAK, pracujących jako wolontariusze. Regularnie korzystało z nich ok. 80-100 dzieci. Od 2005 roku działa pogotowie języka angielskiego dla uczniów.
- **Świetlica środowiskowa TAK** – w świetlicy prowadzone są zajęcia dydaktyczne, regularna pomoc w lekcjach, podopieczni dostają posiłki. Wolontariuszami w świetlicy są nauczyciele TAK, studenci, uczniowie Szkoły TAK.

Rozmowa z liderem:
Beata Maliszkiewicz

Beata Maliszkiewicz – filolog polski i absolwentka reżyserii teatrów dziecięcych i młodzieżowych PWST, współzałożycielka Szkoły TAK, autorka publikacji na temat edukacji wielokulturowej.

Fundacja Komeńskiego: Państwa strona internetowa robi niesamowite wrażenie. Intuicyjnie można poczuć, że działania Towarzystwa są bardzo bliskie dzieciom, a do tego ta różnorodność realizowanych projektów! Które z nich chcecie przedstawić?

Beata Maliszkiewicz: Wybraliśmy dwa: „Historię mojej ulicy" – to jest projekt, który dobrze pokazuje metody naszej pracy i „Świetlicę środowiskową TAK" – przykład długoterminowych i regularnych działań, o której opowie Iwona Bechter. Projekt „Historia mojej ulicy" zrealizowany w Szkole Podstawowej TAK był integralną częścią projektu realizowanego w roku szkolnym 2004/2005 we wszystkich Szkołach TAK (gimnazjum i liceum): „Opole – Pontevedra. Historia dwóch ulic".

Historia lokalna, wielokulturowość to bliskie Waszym działaniom tematy. To chyba nie przypadek, skoro działacie właśnie tu – na Opolszczyźnie?

B.M.: Opolszczyzna jest terenem szczególnym. Są to ziemie, które na przestrzeni wieków kilkakrotnie zmieniały właścicieli. Jak wszystkie tereny przygraniczne, te także mają swoją specyfikę: tu spotkały się po wojnie i koegzystują do dziś co najmniej trzy kultury: polska, śląska i niemiecka. Niewiele wyraźnych śladów pozostało natomiast po najdłużej tu panujących władcach czeskich. Przy czym w Opolu, podobnie jak na przykład we Wrocławiu, w wypadku kultury niemieckiej jest to głównie milczące świadectwo kultury materialnej zbudowanej przez Niemców, bo większość mieszkańców opuściła miasto w 1945 roku. Kultura śląska to dziedzictwo Ślązaków polskich i niemieckich, bo takie rozróżnienie funkcjonuje tu do dziś. Kulturę polską kultywują polscy Ślązacy oraz przynoszą ze sobą przesiedleńcy z Kresów Wschodnich, a także spora grupa ludności napływowej z innych części Polski.

Zajmowaliście się mniejszościami narodowymi i edukacją wielokulturową, aż wreszcie postanowiliście zająć się historią swojej ulicy...

B.M.: Decyzja o poświęceniu rocznego projektu badaniu historii jednej z opolskich ulic wiązała się z dojrzewającą w nas potrzebą, by zmierzyć się z tym, co najbliższe, a zatem najtrudniejsze: niemiecką przeszłością miasta. Tak zrodził się pomysł opracowania i zrealizowania projektu poświęconego ulicy, przy której mieści się szkoła. Udało się nam, po wielu próbach, znaleźć partnera do tego projektu – hiszpańską szkołę z regionu Galicja.

Wiedzieliśmy, że hiszpańskie doświadczenia będą zupełnie odmienne od naszych, a to wydało się nam dodatkową zaletą projektu. Zderzenie zupełnie odmiennych losów naszych ulic, a równocześnie szukanie uniwersalnego doświadczenia historii okazało się inspirujące.

W jaki sposób odkrywaliście z dziećmi historię ulicy Barlickiego?

B.M.: Ulica Barlickiego jest ulicą niezwykle zieloną. Przylegający do niej staw już przed wojną był traktowany przez Niemców jako miejska atrakcja, dlatego zapewne starannie dobierali sadzone tam rośliny, także drzewa. Ogromny dąb, rosnący u jednego z brzegów stawu, liczy z pewnością kilkaset lat, być może sadzony był przez Czechów. Z pewnością jest to ulica niezwykle interesująca dla przyrodników. Na jej przykładzie bez trudu można badać ekosystemy. W jej drzewach i na wyspie, znajdującej się na stawie, gniazdują ptaki, stanowi więc ciekawy materiał do badań przyrodniczych. Chcieliśmy, by uczniowie z jednej strony wykorzystali ten pretekst do ciekawych zajęć przyrodniczych, a z drugiej dostrzegli jej piękno i unikalność.

Czyli historię ulicy wykorzystaliście jako inspirację do nietypowych zajęć przyrodniczych. Na czym one polegały?

B.M.: Dzieci ze szkoły podstawowej zajęły się drzewami ulicy Barlickiego. Było to zadanie atrakcyjne i nieprzekraczające ich możliwości, nawet na etapie klasy II i III. Uczniowie razem z wychowawczyniami wykonali zdjęcia drzew, a potem odnaleźli opisy gatunków. Powstał z tego katalog drzew ulicy, a z wykonanych zdjęć uczniowie zrobili lampiony, przeznaczone do prezentacji podczas Święta Ulicy. W sumie na niezbyt długiej ulicy doliczono się 19 gatunków drzew. Korzystając z materiałów przyrodniczych, zebranych na ulicy szyszek, liści, gałązek, kamieni, patyków, kawałków kory itp. uczniowie jednej z młodszych klas wykonali makietę ulicy Barlickiego. To zadanie było inspirowane przeprowadzonymi dla nauczycieli warsztatami synestetycznymi, które pokazały im nowe możliwości łączenia działań, wykorzystywania jednych doznań, by je przetworzyć w inne.

Jak jeszcze badaliście historię ulicy?

B.M.: Starsi uczniowie badali historie mieszkańców ulicy, brali także udział w warsztatach dramowych, podczas których próbowali wyobrazić sobie, jak mogło wyglądać życie jej mieszkańców niemieckich, żydowskich, a także tych, którzy przybyli tu tuż po wojnie. Podobnym celom służyło zadanie plastyczne, jakie wykonali uczniowie szkoły podstawowej, którzy ulepili z plasteliny postacie mieszkańców ulicy. Zadanie wywołujące ciepłe uczucia, bo dzieci zawsze emocjonalnie wiążą się z wykreowanymi przez siebie postaciami. Malowaliśmy też wspólnie ulicę marzeń. To zadanie podobne w charakterze do wykonywania makiety, tu jednak uczniowie operowali głównie farbami, z założenia uwalniając wyobraźnię i zaludniając ulicę Barlickiego fantastycznymi postaciami, zwierzakami, pojazdami. Efektem było kilkadziesiąt obrazków i rysunków, które zostały poddane przez nauczyciela plastyki obróbce komputerowej. Skanując ponad 100 prac i dołączając je do zeskanowanych współczesnych i starych fotografii autentycznych budynków wykonał on graficzny projekt, na którym ulica Barlickiego zamieniła się w ulicę marzeń. Baner z tym obrazem wisi teraz na murze szkoły i jest naszym logo.

Wielomiesięczne działania zwieńczyło radosne Święto Ulicy. Co działo się tego dnia?

B.M.: Trudno opisać, jak niezwykle zmieniła się nasza ulica tego dnia, ile się na niej działo, jak wielu ludzi ją odwiedziło. W przygotowaniach wzięła udział cała społeczność szkolna, a także lokalna – wszystkie prace dzieci były wyeksponowane. Na zakończenie wieczoru uczniowie przygotowali obchody nocy świętojańskiej. Otoczyli stawek z zapalonymi pochodniami. Z głośników popłynęła muzyka i recytowane opisy zwyczajów związanych z nocą świętojańską. Dziewczynki w białych sukienkach puszczały na wodę wianki z zapalonymi świeczkami. Ich płomyki przypominały o ludziach, którzy kiedyś mieszkali na naszej ulicy.

Projekt zaangażował dzieci, rodziców i mieszkańców Opola. Jak oceniacie jego efekty z perspektywy czasu?

B.M.: Okazał się bardziej nośny i twórczy, niż się spodziewaliśmy. Ulica stała się pretekstem do stymulacji twórczego myślenia, nie tylko poznawania przeszłości. Sami nauczyliśmy się wiele – przeszliśmy między innymi warsztaty technik synestetycznych, wyjątkowo wartościowych w pracy z małymi dziećmi. Odkryliśmy nowe, niekonwencjonalne sposoby ekspozycji wypracowanych materiałów w przestrzeni ulicy, wszyscy bawiliśmy się świetnie – od najmłodszych do najstarszych. Odkryliśmy także przy okazji, jak bardzo potrzebne są takie działania. Nasze święto odwiedziły tłumy ludzi, którzy czytali życiorysy postaci historycznych związanych z ulicą, opisy drzew, tańczyli tańce żydowskie, fotografowali się w makiecie aeroplanu, oglądali spektakle, studiowali ułożone na chodniku wiersze dzieci o ulicy. Pierwszy raz udało się nam także zrobić coś wspólnie z Domem Dziennego Pobytu, który jest naszym sąsiadem – jego podopieczni, starsi ludzie okazali się wspaniałym źródłem informacji o pierwszych latach w powojennym Opolu, wystąpił na ulicy prowadzony przez nich chór, przygotowali własną ekspozycję zdjęć ulicy.
Projekt był wyjątkowy dla nas – bardzo emocjonalny, dotyczący miejsca, w którym spędzamy większość czasu. Był tym krokiem, który powinniśmy byli zrobić – od uczenia o innych do autentycznego dotknięcia przeszłości, obecności innych w miejscu nam znanym.

Projekt był wyjątkowy dla nas – bardzo emocjonalny, dotyczący miejsca, w którym spędzamy większość czasu. Był tym krokiem, który powinniśmy byli zrobić – od uczenia o innych do autentycznego dotknięcia przeszłości, obecności innych w miejscu nam znanym.

ŁUKASZ I MIKOŁAJ

Wśród dzieci bardzo zaangażowanych w projekt i z zapałem podejmujących się zadań byli dwaj uczniowie klasy III, Łukasz i Mikołaj. Poza zadaniami, które wykonywała cała klasa, chodzili też na zajęcia koła ekologicznego. Ich zadaniem było zebranie informacji o ptakach z ulicy Barlickiego. Na naszej ulicy, naprzeciw szkoły znajduje się spory staw z wyspą pośrodku – jest ona swoistą ostoją ptaków. Również ogromna liczba drzew (opisywanych i liczonych przez dzieci) sprzyja obecności ptaków. Chłopcy wykonywali ptaki z materiałów naturalnych, odtwarzali ich gniazda. Łukasz tak bardzo przejął się naszymi działaniami, że wciągnął w nie rodziców, którzy pomagali w przygotowaniu Święta Ulicy i sprzątaniu po nim w nocy, oczywiście z Łukaszem. Zapytałam chłopców, co najbardziej utkwiło im w pamięci. Powiedzieli: „synagoga". Wiemy, że na naszej ulicy mieszkali kiedyś Żydzi i stała synagoga, wiemy, że została spalona i wiemy, co oznacza kamień, który jest teraz na jej miejscu. Chłopcy zapamiętali też noc świętojańską na stawie. Chyba najważniejsze jest to, że odkryli własną ulicę i to, że może być tak atrakcyjna i tajemnicza.

Zespół Szkół TAK

ul. Jaracza 68
90–251 Łódź
tel.: (042) 631 98 49
e-maill: stowarzyszenie@
montessori-centrum.pl
www.montessori-centrum.pl

Polskie
Stowarzyszenie
Montessori

Miejsce dla wszystkich

Od kiedy działa?

Od 1994 roku.

Dla kogo działa?

Stowarzyszenie działa dla wszystkich zainteresowanych pedagogiką Marii Montessori, zwłaszcza dla nauczycieli, pedagogów i rodziców.

Jak działa?

Poprzez organizowanie spotkań, kursów, seminariów, zjazdów o tematyce zgodnej z celami statutowymi, wydając biuletyn informacyjny, patronując przedszkolom i szkołom Montessori oraz współpracując z organizacjami o podobnych celach, między innymi ze Stowarzyszeniem „Montessori – Europa".

Skala działań.

Cały kraj. Stowarzyszenie współpracuje także z placówkami i stowarzyszeniami z kilku krajów europejskich (Niemcy, Austria, Czechy, Holandia, Szwecja, Irlandia).

Krótko o organizacji.

Stowarzyszenie propaguje i popularyzuje pedagogikę M. Montessori w Polsce, a także poza granicami kraju. Celem działalności jest skupianie osób zainteresowanych pedagogiką M. Montessori, tworzenie i wspieranie placówek montessoriańskich, popieranie inicjatyw zmierzających do propagowania pedagogiki M. Montessori, organizowanie stałego dokształcania członków PSM oraz kształcenie nauczycieli montessoriańskich. Stowarzyszenie współpracuje z innymi środowiskami i instytucjami oświatowo-wychowawczymi w Polsce i za granicą. Od czasu założenia PSM powstały trzy oddziały: w Łodzi, Gorzowie Wielkopolskim i Lublinie. Aktualnie PSM zrzesza ok. 200 członków z całej Polski, najwięcej z Łodzi i województw ościennych.

Sukcesy.

Najważniejsze sukcesy Stowarzyszenia to: inicjowanie powstawania placówek Montessori w Polsce poprzez przygotowanie merytoryczne i metodyczne nauczycieli oraz ich wspieranie; zorganizowanie w roku 2002 roku Międzynarodowej Konferencji „Pedagogika Montessori przyszłością dla Europy", w której wzięło udział ponad 100 gości z Europy i ze świata; dyplom uznania od Prezydenta Miasta Łodzi z okazji dziesięciolecia działalności Stowarzyszenia w 2004 roku.

Projekty.

- **„Edukacja matematyczna w systemie M. Montessori"** – to kurs dla nauczycieli przedszkolnych i wczesnoszkolnych, którego celem jest zapoznanie z alternatywnymi sposobami pracy w zakresie matematyki w koncepcji Montessori oraz ukazanie możliwości pracy z dzieckiem zdolnym i mającym trudności dydaktyczne w dziedzinie matematyki w klasie „0" i klasach I-III szkoły podstawowej.
- **„Edukacja kosmiczna w pedagogice M. Montessori"** – to kurs z udziałem specjalistów z Niemiec i Austrii, który ma na celu pokazanie specyfiki edukacji kosmicznej w pedagogice M. Montessori jako przykładu edukacji ekologicznej i wychowania pokojowego.
- **„Przygotowanie dziecka w przedszkolu do szkoły metodą M. Montessori"** – to szkolenie pozwala zapoznać nauczycieli przedszkolnych i wczesnoszkolnych z metodami pracy z dzieckiem od trzeciego do dziewiątego roku życia, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości pracy z dzieckiem zdolnym lub mających problemy edukacyjne. Ma także na celu przybliżenie pedagogiki Montessori rozumianej jako holistyczne wychowania dziecka.
- **„Wychowanie dziecka do trzeciego roku życia w pedagogice M. Montessori"** – to szkolenie skierowane do rodziców, opiekunek żłobków, nauczycieli przedszkolnych pozwala poznać alternatywne sposoby pracy z dzieckiem do trzeciego roku życia na przykładzie pedagogiki M. Montessori.
- **Kursy pedagogiki M.Montessori w zakresie edukacji wieku dziecięcego** – to ponad dwustugodzinne kursy odbywające się cyklicznie co roku. W 2006 roku mają swoją dwunastą edycję. Ich celem jest przygotowanie metodyczne do pracy z dzieckiem przedszkolnym i w kształceniu zintegrowanym opartym na pedagogice Montessori. Kursy prowadzone są w Łodzi oraz we współpracy z Fundacją im św. Jadwigi w Morawie k. Strzegomia;
- **Wakacyjne kursy pedagogiki M. Montessori** – to sześćdziesięciogodzinne, tygodniowe kursy w zakresie wychowania przedszkolnego.

Rozmowa z liderem:

Małgorzata Miksza
Katarzyna Płoszajska

Małgorzata Miksza – doktor nauk humanistycznych, prezes Polskiego Stowarzyszenia Montessori, inicjatorka rozwoju placówek Montessori w Łodzi i w kraju.

Katarzyna Płoszajska – pedagog, współautorka innowacji pedagogicznej opartej na metodzie M.Montessori, od roku 1998 w Zarządzie Głównym PSM, od 2000r. skarbnik PSM.

Fundacja Komeńskiego: Jaki jest najważniejszy projekt Stowarzyszenia?

Katarzyna Płoszajska: Najważniejszym, najszerszym i prowadzonym przez wszystkie lata istnienia PSM projektem jest wspieranie placówek realizujących innowację pedagogiczną pracy z dzieckiem zgodnie z koncepcją pedagogiczną Marii Montesssori. Pierwsza taka innowacja, której autorami byli członkowie PSM miała początek w 1994 roku w Przedszkolu Miejskim nr 220 w Łodzi, którego byłam dyrektorem, a zarazem członkiem założycielem Stowarzyszenia. Było to spełnienie marzeń pedagogicznych grupy osób, dla których dziecko było w kontaktach z dorosłymi zawsze podmiotem. Nie ukrywam, że było to też spełnieniem moich osobistych marzeń. Na możliwość takiego działania czekałam kilka lat. Wszystko zaczęło się w 1988 roku, kiedy do Łodzi przyjechał z cyklem wykładów o pedagogice M. Montessori prof. Hans Elsner, nauczyciel montessoriański z Kolonii w Niemczech. Dzięki uprzejmości Małgosi Mikszy, mamy Agnieszki uczęszczającej do naszego przedszkola, a obecnie prezesa PSM, mogłam uczestniczyć w wykładach. Już po pierwszym wiedziałam, że to jest to!

Gdyby spróbować w kilku słowach wyjaśnić czytelnikom koncepcję Montessori...

Małgorzata Miksza: To koncepcja indywidualnej pracy z dzieckiem, która pozwala na osiągnięcie optymalnego rozwoju zgodnie z jego możliwościami. Przy tym ta indywidualna praca odbywa się w grupie dzieci w różnym wieku, gdzie dziecko ma możliwość współpracy z innymi, ale cały czas rozwija swoje indywidualne możliwości. Jak to się dzieje, że nie trzeba dziecka nakłaniać do pracy, wyprowadzać do innego pomieszczenia, aby tam z nim pracować, szczególnie jeżeli dziecko ma problemy rozwojowe? Dziecko samo podejmuje aktywność, wybiera zajęcie zgodnie ze swoimi zainteresowaniami i tym co mu jest w danej chwili najbliższe. Tajemnica tkwi w „przygotowanym otoczeniu". Jakie ono ma znaczenie dla rozwoju dziecka wiedzą wszyscy nauczyciele montessoriańscy.

Czym jest owo „przygotowane otoczenie"?

M.M.: To szczególny rodzaj środowiska edukacyjnego. Ważne są pomoce wspierające rozwój dziecka, które opracowała sama Montessori, jej syn Mario i współpracownicy, a później kontynuatorzy. Są one dostosowane do faz rozwojowych dziecka, pomagają poznawać świat i uczą samodzielnego działania. Tradycyjny podział pomocy rozwojowych

Montessori to: pomoce do praktycznych ćwiczeń dnia codziennego, pomoce do budowania pojęć poprzez kształcenie zmysłów, pomoce do matematyki, edukacji językowej, kosmicznej i religijnej. Dziecko pracując z pomocami montessorianskimi „odkrywa filozofię świata".

A jakie jest miejsce nauczycieli?

M.M.: Należy podkreślić, że do przygotowanego otoczenia należy również sam nauczyciel, wymieszana wiekowo grupa dzieci, rodzice i wszyscy pracownicy placówki. Nauczyciel kieruje pracą dzieci, wspiera je w działaniu, pomaga, wyjaśnia, w myśli tezy: „Pomóż mi samemu to zrobić". Ciekawie widziała Montessori relacje pomiędzy światem dorosłych i światem dzieci: „Dziecko i dorosły to dwie różne części ludzkości, które nawzajem wpływają na siebie i przy obopólnej pomocy powinny współistnieć w harmonii. To nie jest więc tylko tak, że dorosły musi pomagać dziecku, ale także dziecko musi pomagać dorosłemu". Nauczyciele, którzy chcą pracować metodą M.Montessori, muszą ukończyć kurs w tym zakresie. Nie jest możliwe poznanie metody tylko na podstawie literatury. Nauczyciel między innymi poznaje pomoce montessoriańskie i szczegółowo sposób pracy z nimi. Przechodzi tę sama drogę, którą później przejdzie dziecko.

Przygotowanie pierwszego przedszkola musiało być ogromnym przedsięwzięciem.

K.P.: Pierwszymi nauczycielami montessoriańskimi w przedszkolu były osoby, które ukończyły kurs w Kolonii. Nie chodzi tylko o samo napisanie innowacji, ale o przygotowanie pomieszczeń w przedszkolu, wytworzenie sprzyjającej atmosfery do rozpoczęcia pracy od 1 września 1994 roku. Pierwsza grupa przedszkolna obejmowała dzieci w wieku 3-6 lat. Pierwsze pomoce Montessori ...to cała historia... Najpierw było ich niewiele. Były to używane pomoce, które otrzymaliśmy w darze od wykładowców z Niemiec. Ale już w pierwszym roku uzyskałam dotację i można było zakupić nowe sprowadzane z Holandii. Ponieważ po raz pierwszy takie pomoce dotarły do Polski, w Urzędzie Celnym zakwalifikowano je jako „zabawki", za które przedszkole miało zapłacić 40% cła! Historia skończyła się szczęśliwie, ale nie obyło się bez nieprzespanych nocy, pism, w tym i do Warszawy...

M.M.: Należało również wykształcić nauczycieli. Pierwszy kurs w roku 1995 wypromował pierwsze nauczycielki, które mogły rozpocząć pracę montessoriańską. Tak, co roku przybywały nowe nauczyciekli i nowe grupy... Przez 12 lat wykształciliśmy kilkuset nauczycieli.

Od pierwszych działań minęło 12 lat. Jak oceniacie to czego udało Wam się dokonać?

K.P.: Największy sukces to ogromne zainteresowanie rodziców. Coraz częściej mamy oczekujące dziecka już chcą je zapisać do placówki montesoriańskiej! Cieszy nas także to, że coraz więcej nauczycieli jest zainteresowanych pracą z dzieckiem zgodnie z koncepcja pedagogiczną M. Montessori. Dlatego powstaje coraz więcej placówek montessoriańskich, w tej chwili jest ich w Polsce ok. 30. Najpiękniejszych wspomnień jest wiele, ale jaka to radość dla nauczyciela,kiedy słyszy: „Mamo, czy mogę zostać jeszcze trochę w przedszkolu ? ". Tak reagują dzieci w placówkach Montessori na całym świecie. W szkole niemieckiej jedno z dzieci, wychodząc do domu, powiedziało do nauczycielki : „Dziękuję Pani za dzisiejszy dzień. I wie Pani co, cieszę się już na jutro...".

Gdzie można dowiedzieć się więcej o metodzie Montessori?

Największy sukces, to ogromne zainteresowanie rodziców. Coraz częściej mamy oczekujące dziecka już chcą je zapisać do placówki montesoriańskiej!

K.P.: Wszystkich zainteresowanych odsyłamy do literatury montessoriańskiej. Polecamy:

- *Metoda Marii Montessori. Historia czy współczesność.* Red. Sabina Guz. Lublin, Wyd. UMCS, 1993.
- M.Miksza. *Zrozumieć Montessori, czyli Maria Montessori o wychowaniu dziecka.* Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls", 1998 (wyd.2, 2004).
- Ulrich Steenberg. *Pedagogika Marii Montessori w przedszkolu.* Kielce, „Jedność", 2003.
- Maria Montessori. *Domy dziecięce.* Warszawa, Wydawnictwo Akademickie „Żak", 2005.

ANIA

Ania przyszła do nas z mamą we wrześniu 2001 roku z rozpoznanym zespołem Downa. Placówka nie jest przedszkolem integracyjnym, jednak ze względu na prośbę mamy i stosowaną metodę Ania rozpoczęła edukację przedszkolną. Na początku długo nie mówiła, nie integrowała się z grupą. Powoli jednak otwierała się. W styczniu 2002 roku nauczyciel Ani zapisał: „Ania mówi wyrazami, coraz bardziej integruje się z grupą. Wybiera pomoce i chce z nimi pracować. Ania pracuje samodzielnie i tak długo jak tego potrzebuje. Korzysta z przygotowanego otoczenia, rozwijając swoje umiejętności. W grupie czuje się bardzo dobrze, odnajduje się w niej przede wszystkim ze względu na to, że jest w grupie dzieci w różnym wieku". Czego my dorośli nauczyliśmy się od Ani? Przekonania, że to co robimy jest słuszne i prowadzi do tak wspaniałych rezultatów i że tutaj jest miejsce dla wszystkich. To, że jest miejsce dla każdego dziecka, czyni nasze działania wyjątkowymi i skutecznymi.

Polskie Stowarzyszenie Montessori

siedziba: ul. Hoża 41/7e
00-681 Warszawa
tel.: 608 378 742
e-mail: biuro@e.org.pl
www.e.org.pl

Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę”

Foto opowieść

Od kiedy działa?

Od 2002 roku.

Dla kogo działa?

Dla dzieci i młodzieży głównie z małych miejscowości, ale też dla liderów i pracowników organizacji pozarządowych i nauczycieli.

Jak działa?

Towarzystwo aktywizuje dzieci i młodzież poprzez sztukę, prowadzi warsztaty, szkolenia, organizuje projekty artystyczne i wydawnicze.

Skala działań.

Stowarzyszenie działa na terenie całej Polski, realizuje też projekty międzynarodowe.

Krótko o organizacji.

Od 2002 roku Towarzystwo prowadzi projekty społeczne w całej Polsce. Metoda działania to edukacja i aktywizacja dzieci i młodzieży poprzez sztukę. W trakcie działań artystycznych (warsztatów filmowych, fotograficznych, teatralnych i dziennikarskich) młodzi ludzie odkrywają w sobie chęć do działania, odnajdują własne pasje i uczą się twórczego myślenia. Po kilku miesiącach uczestnicy warsztatów samodzielnie realizują swoje projekty, piszą wnioski o dotacje, zdobywają na nie fundusze. Te działania to dla nich najlepsza szkoła przedsiębiorczości – wzbudzają aspiracje do kształcenia się, podejmowania nowych wyzwań i uczą umiejętności przydatnych w dorosłym życiu. Od 2002 roku działania Towarzystwa dotarły do ponad 200 miejscowości, a w projektach uczestniczyło ponad 6 tysięcy osób.

Sukcesy.

Uważamy, że naszym największym sukcesem są grupy młodzieży, które powstały dzięki naszym projektom i działają dalej (m.in.: pracownia filmu w Szamocinie, grupa fotograficzna w Szydłowcu, grupa aktywnych ze wsi Krzaki, grupa młodzieży z Brzeźnia, klub filmowy „Subiektyw” w Sieradzu). Młodzi realizują własne przedsięwzięcia, zdobywają dotację i aktywizują życie w swoich miejscowościach.

Projekty.

- **„Ballada o Szydłowcu”** – to pierwszy projekt Stowarzyszenia. W Szydłowcu, w którym przed wojną 80% mieszkańców stanowili Żydzi, „ę” razem z dzieciakami i młodzieżą poszukiwało śladów wielokulturowości miasteczka. Dziesięciomiesięczny projekt warsztatów filmowych, fotograficznych, teatralnych, dziennikarskich, muzycznych i antropologicznych zakończył się spektaklem, który był pokazywany w kilku miejscach w Polsce.
- **„Aby film, fotografia i teatr na wsi”** – to projekt w ramach, którego Stowarzyszenie prowadzi warsztaty filmowe, fotograficzne i teatralne we wsiach w całej Polsce. Warsztaty są sposobem na zainteresowanie dzieci i młodzieży nowymi, nieznanymi dotąd rodzajami aktywności. Zachęceni przykładem i korzystając ze wsparcia liderów „ę” młodzi zaczynają realizować własne pomysły: zakładają kółka i grupy twórcze.
- **„Inspiracja/aktywacja”** – to projekt zrealizowany wspólnie z Akademią Rozwoju Filantropii w Polsce. „ę” przejechało całą Polskę w poszukiwaniu najbardziej inspirujących pomysłów na projekty młodzieżowe. Efektem projektu był przewodnik, film dokumentalny oraz spot reklamowy pokazujące młodym ludziom, jak można twórczo spędzać czas i jak zabrać się do realizacji swoich pomysłów (www.inspiracja-aktywacja.org.pl).
- ***Noteseuropa.*** Jak wykorzystać środki unijne, żeby stworzyć własny projekt, pojechać na wolontariat czy staż? Przewodnik Noteseuropa stworzony przez Stowarzyszenie pozwala uczniom i nauczycielom znaleźć odpowiedzi na te pytania i poznać historie osób, którzy już to zrobili.
- **„Młodzi menedżerowie kultury”** – to pomysł na stymulowanie życia kulturalnego przez młodych ludzi. W ramach programu młodzi menedżerowie biorą udział w trzydniowym szkoleniu w Warszawie oraz otrzymują mikrodotacje na realizacje zaplanowanych przez siebie wydarzeń kulturalnych. Dzięki trzem edycjom programu takie wydarzenia zostały już zorganizowane w prawie 50 miejscowościach, w całym kraju. Były to między innymi warsztaty filmowe i fotograficzne, przeglądy teatrów offowych, targi sztuki, warsztaty filozoficzne, dyskusyjne kluby filmowe, koncerty muzyki poważnej.
- **Dzielimy się pomysłami: szkolenia i warsztaty** – Stowarzyszenie przygotowuje i prowadzi szkolenia oraz warsztaty z zakresu aktywizacji społeczności lokalnych, tworzenia projektów, warsztaty filmowe, fotograficzne, dziennikarskie i teatralne. W warsztatach uczestniczą młodzi ludzie, liderzy organizacji pozarządowych i nauczyciele.
- **„Polska oczami dzieci”** – to najnowszy projekt Towarzystwa, w ramach którego prowadzimy warsztaty fotograficzne w 16 miejscowościach w całej Polsce dla dzieci i młodzieży w wieku 8-18 lat. Następnie poprosimy znane osoby, autorytety w różnych dziedzinach (fotografików, dziennikarzy, reżyserów, naukowców) o wybór najciekawszych zdjęć, które powstaną podczas warsztatów. Te materiały – fotografie oraz krótkie wypowiedzi osób dokonujących wyboru – złożą się na niezwykły album fotograficzny pokazujący Polskę oczami dzieci i młodzieży. Premierze albumu będzie towarzyszyć wystawa oraz warsztaty dla najaktywniejszych młodych autorów w Warszawie.

Rozmowa z liderem:
Piotr Stasik

Piotr Stasik – prezes Zarządu Stowarzyszenia, socjolog, absolwent Mistrzowskiej Szkoły Reżyserii Andrzeja Wajdy, koordynator projektów Stowarzyszenia.

Fundacja Komeńskiego: Czy małe dzieci naprawdę mogą fotografować? Czy technika nie jest przeszkodą?

Piotr Stasik: Fotografować mogą nawet kilkuletnie dzieci. Technika nie jest żadną przeszkodą. Zresztą warsztaty prowadzone przez nas nie przypominają zwykłych warsztatów fotograficznych. Uczestnicy zajęć w zasadzie od razu dostają do rąk aparaty. Technikę zdjęć poznajemy w trakcie pracy i jej zgłębianie nie jest nigdy celem samym w sobie.

Co w takim razie jest celem takich warsztatów?

P.S.: Cel to zapis rzeczywistości, poszukanie indywidualnego spojrzenia na świat, otwarcie się na innych. Aparat fotograficzny jest magicznym narzędziem, które pozwala dzieciom opowiadać o świecie, w którym żyją. Z jego pomocą codzienność przestaje być zwyczajna. Aparat pozwala zatrzymać się, skupić uwagę, zastanowić nad fotografowanym obrazem. Podczas naszych zajęć dzieci po raz pierwszy zaczynają patrzeć na swoją własną wieś czy miasteczko jak na coś ciekawego, pięknego, ważnego. Fotografując, uczą się, jak rozmawiać z ludźmi, uczą się odpowiedzialności i komunikacji.

Dajecie dzieciakom aparat do ręki i co dzieje się dalej?

P.S.: Młodzi ludzie podczas fotografowania nie zostają nigdy zostawieni sami sobie, ponieważ precyzyjne dobieramy zadania fotograficzne. Fotografują codzienne życie miasteczek i wsi: ważne miejsca, swoją rodzinę, ludzi przy pracy, miejsca piękne i brzydkie, swoich przyjaciół, zwierzęta, szkołę.

Jakie macie pomysły na fotograficzne zadania?

P.S.: Oto kilka pomysłów:

- **Jednolite tło.** Dzieciaki mają za zadanie uchwycić jednolite pod względem koloru lub faktury tło. Polem do działań może być miejscowy targ.
- **Zdjęcia w jednym kolorze.** Każdy uczestnik robi serię zdjęć, w których dominuje jeden kolor.
- **Detal.** Szukamy detalu. Podchodzimy z naszym aparatem blisko fotografowanych obiektów. Przyglądamy się kwiatom, owadom i elementom architektury.
- **„Szuflada i ...".** achęcamy dzieci do szukania starych zdjęć z ich wsi. Później robimy zdjęcia w tych samych miejscach, ale dzisiaj. Zestawiamy je i tworzymy wystawę, która staje się okazją do przyjrzenia się, jak wyglądała nasza wieś 10, 20, 50 i 100 lat temu. Zastanawiamy się: jak wyglądają te same miejsca dzisiaj, co się zmieniło, co zostało takie same, jak zmienił się wygląd naszych ubrań...
- **„...telewizor".** Na telewizorze stawiamy aparat fotograficzny i korzystając z funkcji samowyzwalacza robimy autoportret całej rodziny siedzącej przed telewizorem. Rozmawiamy o tym, jaki jest nasz styl życia, czy oglądając telewizję jesteśmy razem czy oddzielnie, czego możemy dowiedzieć się z telewizji, a czego nie...
- **Inne kultury.** Uwieczniamy na fotografiach ślady wielokulturowości w naszej wsi. Poszukiwania tematów do fotografii stają się początkiem rozmowy o tym, jakie narodowości, wyznawcy jakich religii zamieszkiwali wieś przed wojną, dlaczego ich nie ma, co po nich zostało, czy o nich pamiętamy.
- **Mój przyjaciel, przyjaciółka.** Robimy zdjęcia naszym przyjaciołom w ich pokojach. Zastanawiamy się: czy wnętrza, w których mieszkają, coś o nich mówią, czy przedmioty, którymi się otaczają, wyrażają ich osobowość, jakie mają plakaty na ścianach i dlaczego, co jest najważniejszą rzeczą w ich pokoju.
- **Od 1 do 100 lat.** Tworzymy wystawę portretów od najmłodszego do najstarszego mieszkańca wsi. Temat do dyskusji: czy można robić zdjęcia z ukrycia, w jaki sposób zachęcić ludzi do tego, żeby zrobić im zdjęcie, jak sprawić, by nie czuli się skrępowani przed obiektywem.

Czy zdjęcia, które robią małe dzieci są dobre?

P.S.: Dla nas nie jest celem doprowadzenie do tego, żeby dzieci stworzyły wyjątkowo wartościowe arcydzieła. Zresztą dlatego wybraliśmy fotografię. W niej trudno oceniać w klasyczny sposób – tak jak na przykład w przypadku rysunku – czy coś jest dobre, czy złe.

Ale w ramach projektu chcecie wydać album ze zdjęciami dzieci, dlaczego?

P.S.: Pomysł na album narodził się, kiedy postanowiliśmy wybrać zdjęcia z jednego projektu do slajdowiska. Poprosiliśmy o pomoc w wyborze zaprzyjaźnionych wybitnych fotografików. I tak rozpoczęła się przygoda. Mistrzowie fotografii oglądając zdjęcia dzieci wzdychali, krzyczeli, śmieli się i powtarzali: „Przestajemy robić zdjęcia – dzieciaki robią lepsze". Tak narodził się pomysł stworzenia albumu, w którym „spotkają się" zdjęcia uczestników naszych warsztatów z najwybitniejszymi fotografikami. Chcemy poprosić wybitnych filmowców, fotografików, antropologów, socjologów i psychologów o wybranie zdjęć dzieci, które ich zdaniem są ważne, dobre, obrazują rzeczywistość czy zdradzają tajemnicę dobrej fotografii. Już wiemy, że będą to bardzo różne zdjęcia. Fotografia jest w końcu sztuką demokratyczną i dlatego tak dobrze sprawdza się w pracy z dziećmi.

Podczas naszych zajęć dzieci po raz pierwszy zaczynają patrzeć na swoją własną wieś czy miasteczko jak na coś ciekawego, pięknego, ważnego. Fotografując, uczą się, jak rozmawiać z ludźmi, uczą się odpowiedzialności i komunikacji.

ANDŻELIKA.

Kiedy realizowaliśmy projekt w Chlewiskach, Andżelika miała 10 lat. Chlewiska to piękna wieś na skraju województwa mazowieckiego i świętokrzyskiego. We wsi znajduje się zabytkowa huta żelaza i okazały Pałac Odrowążów – dziś hotel. Pomimo takiego potencjału w Chlewiskach niewiele się dzieje. Większość mam dzieci pracuje na południu Włoch, część ojców jest bezrobotna, dzieci często wychowują dziadkowie. Praca w Chlewiskach była trudna, a nasze pojawienie się okazało się testem na otwartość. Podczas prawie rocznego projektu dzieci brały udział w zajęciach filmowych, teatralnych i fotograficznych. Andżelika pokochała teatr i fotografię. W przedstawieniu zagrała wymyślonego przez siebie elfa. Fotografowała to, co lubi – świat swojej pasji – konie. Zdjęcia często stawały się pretekstem do rozmowy o pasjach właśnie, o odkrywaniu siebie, albo snuciu marzeń o przyszłości. Kiedy zdjęcia Andżeliki i innych dzieciaków zawisły na wystawie wieńczącej projekt na terenie huty żelaza – zobaczyła je cała wieś.

Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę"

ul. Łazienkowska 7 lok. 304
00-449 Warszawa
tel: (0 22) 629 32 06
e-mail: cio@poczta.sm.pl
www: fio.org.pl, www.pde.pl,
www.malaszkola.z.pl

Federacja
Inicjatyw
Oświatowych

Mała szkoła wielka duchem

Od kiedy działa?

Od 1999 roku.

Dla kogo działa?

Dla tych, którzy chcą się organizować, aby zmieniać oświatę.

Jak działa?

Federacja zachęca do samoorganizowania się w stowarzyszenia i przejmowania odpowiedzialności za edukację własnych dzieci i całego społeczeństwa. Promuje model szkoły jako ośrodka życia społeczności lokalnej oraz stowarzyszenia jako formy samoorganizacji.

Skala działań.

Zasięg działań Stowarzyszenia jest ogólnopolski. Obecnie działania Federacji adresowane są przede wszystkim do środowisk wiejskich.

Krótko o organizacji.

Federacja jest związkiem stowarzyszeń i fundacji działających na rzecz przemian w oświacie. Wspiera tworzenie się ruchu społecznego na rzecz uczynienia z edukacji priorytetu polityki społecznej w Polsce. Wyrosła z Forum Inicjatyw Oświatowych – spotkań rodziców, nauczycieli, samorządowców, naukowców i wszystkich zainteresowanych rozwojem edukacji. Została zarejestrowana, gdy zaistniała potrzeba stworzenia organizacji wspierającej tworzenie stowarzyszeń i małych szkół. Głównym celem działania FIO jest wspieranie aktywność obywatelskiej na rzecz rozwoju indywidualnego i społecznego.

Sukcesy.

Organizacja otrzymała Nagrodę Główną Pro Publico Bono. Najważniejszym sukcesem jest to, że mieszkańcy wsi przyjęli propozycję zakładania stowarzyszeń rozwoju wsi jako formy nadania osobowości prawnej wsi/sołectwu i że takie stowarzyszenia, już bez udziału Federacji, samodzielnie powstają.

Projekty.

- **Forum Inicjatyw Oświatowych** – to spotkania rodziców, nauczycieli, samorządowców i wszystkich zainteresowanych zmienianiem oświaty. Na spotkaniach tych uczestnicy wymieniają się doświadczeniami i nawiązują współpracę w celu podejmowania wspólnych działań.
- **„Wakacje z wolontariuszem"** – w ramach projektu prowadzonego od 2001 roku studenci wyjeżdżają aby prowadzić z dziećmi wiejskimi z Małych Szkół zajęcia wakacyjne według przez siebie opracowanego programu.
- **Komarno** – to utworzona w latach 2002-2004 stajnia socjoterapeutyczna działającą przy Domu Dziecka w Komarnie.
- **Pismo „Mała Szkoła aktywność i przedsiębiorczość na wsi"** – jest jedynym pismem o tej tematyce adresowanym do środowisk wiejskich. Trafia do stowarzyszeń prowadzących Małe Szkoły, gmin, organizacji pozarządowych zajmujących się edukacją. Powstała również strona internetowa: www.malaszkola.z.pl.
- **„Małe Przedszkole w każdej wsi"** – to projekt finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach programu Ministerstwa Edukacji Narodowej na alternatywne formy edukacji przedszkolnej. Ma na celu utworzenie 65 ośrodków przedszkolnych, które zostaną następnie zarejestrowane jako przedszkola niepubliczne prowadzone przez stowarzyszenia rozwoju wsi. Projekt jest realizowany w partnerstwie z czterema organizacjami, które są koordynatorami regionalnymi.
- **„Edukacja międzykulturowa"** – to program, który służy budowaniu postaw otwartości wobec innych kultur i grup etnicznych wśród dzieci na najwcześniejszym poziomie edukacji (przedszkole, klasy I-III szkoły podstawowej). Skupiono się przede wszystkim na opracowaniu materiałów edukacyjnych, szkoleniach dla nauczycieli oraz organizacji wakacyjnych zajęć dla dzieci.
- **Święto Małej Szkoły** – to impreza promująca aktywność obywatelską w dziedzinie edukacji organizowana od 2004 roku w Warszawie i lokalnie.
- **„Współpraca z Holandią"** – to wyjazdy szkoleniowe dla osób zajmujących się profesjonalnie oświatą w ramach programu „Leonardo da Vinci" i szkolenia w Polsce wprowadzające konstruktywizm w edukacji. Projekt realizowany we współpracy z Fundacją Scala i Fontys Universitet.

Rozmowa z liderem:
Alina Kozińska-Bałdyga

Alina Kozińska-Bałdyga – od lat osiemdziesiątych zaangażowana w działalność społeczną. Ukończyła Szkołę Nauk Społecznych IFIS PAN. Współtwórczyni, wraz z Przemysławem Radwańskim i grupą wolontariuszy, Federacji Inicjatyw Oświatowych.

Fundacja Komeńskiego: Skąd wzięło się przekonanie, że warto walczyć o małe szkoły?

Alina Kozińska-Bałdyga: Na IV Forum Inicjatyw Oświatowych, w czerwcu 1999 roku uczestnicy spotkania – mieszkańcy wsi przedstawili problem wynikający z wprowadzanej reformy oświaty i tzw. racjonalizacji sieci szkolnej, czyli problem likwidacji małych wiejskich szkół. Poprosili o pomoc w ratowaniu placówek. Organizatorzy Forum uznali, że należy pomóc i stworzyć organizacje, która formalnie mogłaby temu służyć.

Małe szkoły to przede wszystkim wiejskie szkoły. Czy inwestycja w małe szkoły na wsi ma sens?

A.K.-B.: Polska wieś to środowisko, które musi dokonać ogromnych przeobrażeń cywilizacyjnych. Naszym zdaniem edukacja jest głównym narzędziem tej przemiany. Polsce brakuje modelu szkoły wiejskiej, która odpowiadałaby na potrzeby wsi. Taki model musi zostać stworzony i być realizowany na poziomie każdej wsi, która chce się rozwijać. My pomagamy to robić.

Czy nie lepiej, żeby dzieci chodziły do dużych i dobrze wyposażonych szkół w okolicy?

A.K.-B.: Małe dzieci powinny mieć małe szkoły we własnej wsi, większe dzieci mogą uczęszczać do większych szkół. Tylko w niedużej placówce, gdzie wszyscy się znają, jest możliwy indywidualny kontakt z dzieckiem i jego rodziną. Te osobiste relacje międzyludzkie uczniów, rodziców, nauczycieli, ale także rodzeństwa, dziadków i sąsiadów, a nie różne techniczne gadżety, są warunkiem wyrównania szans edukacyjnych dzieci, zwłaszcza tych zagrożonych marginalizacją i wypadnięciem z systemu edukacji. Tylko mała szkoła ma szanse stać się rzeczywistym wielofunkcyjnym ośrodkiem edukacji, kultury, pomocy społecznej i przedsiębiorczości odpowiadającym na potrzeby całej społeczności wiejskiej. Takim, w którego tworzeniu potrzebne jest uczestnictwo nawet tych mniej sprawnych czy utalentowanych. Każdy bowiem jest ważny potrzebny i ma szanse zaistnieć. Edukacja i wychowanie to proces społeczny, w którym o skuteczności decyduje praktyczne zaangażowanie i więzi międzyludzkie. Prawdziwej wspólnoty nie stworzy się w anonimowym tłumie, a czymś takim są duże szkoły. Nawet najlepszy komputer z najwspanialszymi programami nie zastąpi życzliwego i mądrego nauczyciela. Zresztą jak pokazuje praktyka, Małe Szkoły dzięki zaangażowaniu ludzi mają często nie gorszy sprzęt niż duże szkoły, a jest on na pewno bardziej dostępny i może być częściej używany przez uczniów i innych mieszkańców wsi niż w dużych szkołach.

Na czym polega pomoc FIO w organizowaniu małych szkół?

A.K.-B.: Przekazujemy materiały dotyczące zakładania stowarzyszeń i Małych Szkół, doradzamy i prowadzimy mediacje z władzami samorządowymi. Zachęcamy do samoorganizowania się i wspieramy merytorycznie podejmowane działania. Współpracujemy z samorządami w tworzeniu polityki edukacyjnej samorządowo-pozarządowej.

Odwiedza Pani Małe Szkoły w całej Polsce? Czy z tymi spotkaniami wiążą się jakieś ważne wspomnienia?

A.K.-B.: Mam bardzo wiele pięknych wspomnień związanych przede wszystkim ze spotkaniami z ludźmi zaangażowanymi w ratowanie wiejskich szkół. Czasami wiążą się one z wydarzeniami bardzo podniosłymi, choć i trochę humorystycznymi. Za takie uważam na przykład bycie przez kilka godzin dyrektorem Małej Szkoły w Strzyżewie. Pomogłam stowarzyszeniu przyjąć nauczycieli do pracy, ale nie mieli dyrektora. Zostałam więc nim ja. Ponieważ burmistrz nie zgodził się na założenie Małej Szkoły i udostępnienie budynku po zlikwidowanej szkole, to inauguracja roku szkolnego odbyła się w świetlicy wiejskiej. Po uroczystości mieszkańcy wsi przeszli w pochodzie, z transparentami śpiewając pieśni patriotyczne pod budynek zamkniętej szkoły, gdzie zatknięto flagę biało-czerwoną i odśpiewano Rotę. Następnie odbyła się Rada Pedagogiczna, na której udało mi się zachęcić do zostania dyrektorkami dwie młode nauczycielki. Tak skończyło się moje krótkie dyrektorowanie. Szkoła jeszcze przez dwa miesiące pracowała w świetlicy i w szatniach na boisku sportowym, ale w końcu została formalnie zarejestrowana i dobrze działa.

Jaki jest Wasz przepis na sukces?

A.K.-B.: Prosty: słuchać ludzi i wspierać ich w tym, co sami mogą zrobić najlepiej.

Jak założyć małą szkołę?

A.K.-B.:

1. Już pierwsze, nawet niepotwierdzone pogłoski, że gmina zamierza likwidować szkołę, są dla nas sygnałem, że należy czym prędzej zakładać stowarzyszenie. Gmina może się jeszcze rozmyślić, ale stowarzyszenie zawsze się przyda. Stowarzyszenie z osobowością prawną jest potrzebne także przy szkole samorządowej nie zagrożonej likwidacją, w każdej wsi, która chce się rozwijać. Umożliwia bowiem pozyskiwanie dotacji z funduszy europejskich, posiadanie własności i prowadzenie różnorodnej działalności na rzecz szkoły i wspólnoty wiejskiej. Stowarzyszenie to forma samoorganizacji ludzi dla realizacji wspólnych celów. Wieś może dokonać skoku cywilizacyjnego i stać się wspaniałym miejscem do życia z wielkimi perspektywami rozwoju tylko wtedy, jeśli mieszkańcy wsi będą aktywni i dobrze zorganizowani. Narzędziem do tego jest stowarzyszenie. Musi mieć ono co najmniej 15 członków, statut, zarząd, prezesa. Trzeba je zarejestrować w sądzie, co może trwać do trzech miesięcy.

2. Jeśli samorząd podjął decyzję o likwidacji szkoły, zarząd stowarzyszenia składa w gminie wniosek o zezwolenie na prowadzenie szkoły publicznej lub niepublicznej na prawach szkoły publicznej. Wniosek musi zawierać wiele załączników, między innymi wypis z rejestru stowarzyszeń i kopię statutu stowarzyszenia, projekt aktu założycielskiego szkoły, opinie straży pożarnej i sanepidu, wykaz nauczycieli przewidzianych do zatrudnienia (najważniejszy jest dyrektor).

3. Gmina, po uzyskaniu opinii kuratora oświaty, wpisuje szkołę do rejestru.

4a. Decyzja jest pozytywna: przystępujemy do pucowania budynku, żeby dzieciom było przyjemnie się uczyć. Szkoła będzie finansowana z budżetu państwa, za pośrednictwem gminy.

4b. Decyzja jest negatywna: nie załamujemy rąk, tylko przygotowujemy strategię walki o szkołę.

5. Dokładne instrukcje, jak założyć stowarzyszenie, jak wypełnić wnioski do sądu, wzór statutu stowarzyszenia i statutu szkoły, wzór aktu założycielskiego oraz wszelką możliwą pomoc, pociechę i życzliwą radę można uzyskać w FIO.

Małe dzieci powinny mieć małe szkoły we własnej wsi, większe dzieci mogą uczęszczać do większych szkół. Tylko w niedużej placówce, gdzie wszyscy się znają, jest możliwy indywidualny kontakt z dzieckiem i jego rodziną.

MAŁA SZKOŁA W KUNKOWEJ

Najlepiej pamiętam tworzenie Małej Szkoły w Kunkowej. Wielką determinacją graniczącą z bohaterstwem wykazała się Halina Karlak, nauczycielka z tej szkoły. Zanim doszło do zarejestrowania szkoły pięciokrotnie jeździłam na rozmowy do gminy. Odbywałyśmy też wiele długich rozmów telefonicznych z Halinką. Miały one bardzo dramatyczny przebieg, gdyż ani ona, ani ja nie wiedziałyśmy, jak to wszystko będzie się rozwijało, był to bowiem pierwszy rok wprowadzania programu „Mała Szkoła". Rada Gmina podjęła uchwałę o udzieleniu jej nagany za ratowanie szkoły, straszono ją, że zostanie wraz z rodziną wyrzucona z mieszkania służbowego, a także że mąż będzie zwolniony z pracy. W końcu na rozmowę z wójtem przyjechał Jacek Kuroń. I to przesądziło sprawę – szkoła została zarejestrowana. Była to chyba najbardziej znana Mała Szkoła, także poza granicami kraju. Miała na początku siedmiu uczniów, którzy byli wyznawcami pięciu wyznań czy religii – grekokatolickiego, prawosławnego, katolickiego i buddyjskiego. Był też świadek Jehowy. Dziś szkoła funkcjonuje z trójką dzieci.

Federacja Inicjatyw Oświatowych

Aptynty
11- 410 Barciany
tel. (0 89) 753 21 25
e-mail:
edukacja_inaczej@edukacja.de

Stowarzyszenie
Edukacja
Inaczej

Samodzielni

Od kiedy działa?
Od 1996 roku.

Dla kogo działa?
Dla dzieci i młodzieży.

Jak działa?
Stowarzyszenie organizuje warsztaty edukacyjne i spotkania doradcze dla dzieci i młodzieży, nauczycieli, rodziców, przedstawicieli samorządów lokalnych, organizacji pozarządowych. Warsztaty i spotkania prowadzone są zgodnie z podmiotowymi niedyrektywnymi metodami nauczania.

Skala działań.
Działania Stowarzyszenia mają zarówno charakter lokalny jak i ogólnopolski.

Krótko o organizacji.
W Stowarzyszeniu działają psycholodzy, pedagodzy, socjolodzy, ekonomiści, specjaliści od marketingu i komunikacji społecznej. Prowadzą oni różne formy spotkań konsultacyjnych i warsztatów na podstawie wspólnie wypracowanego programu wspierania zachowań podmiotowych. Zgodnie z koncepcją podmiotową działania Stowarzyszenia wspierają jego partnerów w procesie podejmowania decyzji w obszarze edukacji. W pracy opieramy się na następujących założeniach:

1) każdy (także małe dziecko) ma prawo dokonywania wyborów zgodnie ze swoimi preferencjami;
2) ze względu na to, że wszyscy ponosimy odpowiedzialność za nasze decyzje, mamy też prawo do otrzymywania informacji, które pomagają w lepszym rozumieniu konsekwencji naszych zachowań;
3) koncentrujemy uwagę na traktowaniu problemów jak wyzwań, a nie zagrożeń, na dostrzeganiu i wykorzystywaniu szans, jakie się pojawiają w naszym otoczeniu.

Sukcesy.
W 2000 roku Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży przyznała Stowarzyszeniu nagrodę im. Andrzeja Szczypiorskiego za działalność społeczną na rzecz środowisk wiejskich. W 2001 roku Stowarzyszenie otrzymało nagrodę „Gazety Olsztyńskiej" za działalność edukacyjną w województwie warmińsko-mazurskim. Za skuteczność w upowszechnianiu psychoedukacji miesięcznik „Sukces" nadał liderce Stowarzyszenia tytuł Kobiety Sukcesu

Projekty.
- **„Upowszechnienie metod aktywizujących w szkołach wiejskich"** – projekt obejmował szkolenia dla nauczycieli ze szkół podstawowych i przedszkoli, w których znaczny procent stanowiły dzieci ze środowisk popegeerowskich. Celem szkoleń było upowszechnienie w szkołach i przedszkolach metod stymulujących podmiotowy styl funkcjonowania u dzieci wychowujących się w rodzinach dotkniętych długotrwałym bezrobociem. W szkoleniach wzięło udział ogółem 510 nauczycieli. Prawie 90% nauczycieli pół roku po szkoleniu oświadczyło, że wykorzystuje przynajmniej częściowo poznane w trakcie szkoleń metody pracy.
- **„Aktywni rodzice"** – projekt obejmował szkolenia dla rodziców, nauczycieli oraz organizowanie różnego rodzaju form zagospodarowania czasu wolnego dzieci na wsi. W programie wzięło udział 165 rodziców i 30 nauczycieli. Efektem stało się zrealizowanie przez rodziców, nauczycieli i małe dzieci kilkunastu projektów związanych ze wspólnym spędzaniem czasu wolnego.
- **„Spójrz w przyszłość"** – projekt był realizowany w szkołach podstawowych, w których znaczny procent stanowią dzieci pochodzące ze środowisk popegeerowskich (w powiecie kętrzyńskim i bartoszyckim). W ramach projektu dzieci uczestniczyły w warsztatach ułatwiających rozpoznawanie swoich predyspozycji i zainteresowań. W warsztatach wzięło udział ponad 190 uczniów z klas I-III.
- **„W szkole"** – celem projektu była pomoc dzieciom w adaptacji w szkole i zachęcenie do aktywnego włączenia się w życie klasy i najbliższego otoczenia. W programie wzięło udział dziewięć szkół z województwa warmińsko-mazurskiego. Projekt umożliwił wypracowanie prostych scenariuszy zajęć, które były wykorzystywane przez zainteresowanych nauczycieli klas I-III i stanowiły łatwo dostępną pomoc edukacyjną w rozwijaniu umiejętności adaptacyjnych małych dzieci.
- **„Wspieranie nauczycieli"** – projekt realizowano w ramach, finansowanego przez Lucent Technology, programu Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży. Jego celem było wsparcie grupy nauczycieli-liderów organizujących w swoich szkołach Grupy Samorozwoju. Grupy Samorozwoju zachęcały do wprowadzania w szkołach nowych i bardziej efektywnych metod nauczania i wychowania. Wypracowane i sprawdzone przez grupy rozwiązania były udostępniane wszystkim zainteresowanym nauczycielom w środowisku lokalnym. Projektem objęto pięć Grup Samorozwoju, w których wspólnie pracowali nauczyciele wczesnej edukacji i klas starszych.
- **„Możesz powiedzieć NIE"** – projekt obejmował warsztaty dla dzieci uczące zachowań asertywnych w sytuacjach związanych z alkoholem oraz warsztaty umiejętności wychowawczych dla nauczycieli klas I-III. W warsztatach uczestniczyło 30 nauczycieli oraz prawie 700 uczniów.
- **„Środowiskowe grupy wsparcia"** – na projekt złożyły się szkolenia dla nauczycieli, pedagogów, pracowników opieki społecznej pokazujące w jaki sposób można aktywizować dzieci w środowiskach popegeerowskich. W szkoleniach wzięło udział 70 osób. Po zakończeniu projektu przeszkolone osoby przez rok prowadziły spotkania grup wsparcia, różnorodne formy zajęć rozwijających zainteresowania oraz organizowały imprezy środowiskowe.

Rozmowa z liderem:
Marzena Łotys

Marzena Łotys – prezes Stowarzyszenia, psycholog

Fundacja Komeńskiego: Program wsparcia zachowań podmiotowych opiera się na koncepcji podmiotowości. Jak powstała owa koncepcja?

Marzena Łotys: Nasze Stowarzyszenie skupia osoby o bardzo różnorodnych doświadczeniach zawodowych. W trakcie dyskusji, które toczą się w zespołach roboczych, wypracowujemy metody dzielenia się wiedzą zorientowane na rozwiązywanie problemów beneficjentów naszych projektów. Koncepcja podmiotowa to partnerskie relacje w wypracowywaniu rozwiązań problemów traktowanych jak wyzwania, a nie zagrożenia. Inspiracją były też dla nas prace prof. Antoniny Guryckiej z Uniwersytetu Warszawskiego z zakresu psychologii wychowawczej.

Na czym polega ta koncepcja?

M.Ł.: W koncepcji podmiotowej koncentrujemy uwagę na dostrzeganiu i wykorzystywaniu szans, jakie się pojawiają w nas samych i otoczeniu Po pierwsze, zakładamy, że w procesie edukacji zawsze uczymy się od siebie nawzajem: dorośli od dzieci i dzieci od dorosłych. Jesteśmy przekonani, że różnorodność perspektyw pozwala nam więcej dowiedzieć się o świecie. Po drugie, stoimy na stanowisku, że każdy, niezależnie od

wieku, ma prawo do wyrażania swoich potrzeb i podejmowania decyzji. Uważamy, że wszyscy ponosimy odpowiedzialność za nasze decyzje i dlatego mamy prawo do otrzymywania informacji, które pomagają w lepszym rozumieniu konsekwencji własnych zachowań.

W jaki sposób małe dziecko może podejmować decyzje?

M.Ł.: Każdy człowiek może dokonywać wyborów, różnimy się jedynie zakresem informacji, którymi dysponujemy. Dorosły może mieć takich informacji więcej. Dlatego jego rola jest specyficzna. Dorosły może być doradcą, który wspiera dziecko w samodzielnym stawianiu pytań i poszukiwaniu odpowiedzi. Jego zadania to: towarzyszenie aktywności dziecka przez aktywne słuchanie, modelowanie zachowań, ale i wspólna radość z osiągniętego rozwiązania.

Czy źródłem informacji dla małego człowieka mogą być też jego rówieśnicy?

M.Ł.: Tak – zaobserwowaliśmy, że w wielu sytuacjach między dorosłym a dzieckiem jest zbyt duża różnica wiedzy i umiejętności utrudniają wzajemne zrozumienie. W związku z tym w czasie szkoleń demonstrujemy, jak w pracy z dziećmi wykorzystywać tutoring rówieśniczy. Służy temu organizowanie zajęć w grupach dzieci w różnym wieku tak, by mogły one sobie nawzajem udzielać wyjaśnień. Tutoring rówieśniczy zwiększa u dzieci poczucie sprawsta i wzmacnia motywację do kontynuowania działań. Starsze dzieci odgrywają rolę moderatorów, ułatwiając porozumiewanie się i wymianę doświadczeń wewnątrz grupy oraz w relacji z dorosłymi.

Do kogo kierujecie swoje działania?

M.Ł.: Pracując na rzecz dzieci i młodzieży, nie możemy zapominać, że ich los zależy od dorosłych. Stąd nasze działania skierowane są przede wszystkim do dorosłych, których decyzje, postępowanie mają bezpośredni wpływ na dzieci i młodzież – do nauczycieli, rodziców, samorządowców, organizacji pozarządowych. Prowadzimy szkolenia i warsztaty.

Czego uczycie?

M.Ł.: Uczymy moderacji. Wykorzystujemy metodę symulacji i wchodzimy w rolę. Nie nakładamy ról, tylko je proponujemy. Pracujemy zarówno z dziećmi, jak i z dorosłymi. Później zachęcamy do dzielenia się odczuciami i obserwacjami. Rozmawiamy o tym, co się wydarzyło. Z dziećmi rozmawiamy o trudnych dla nich sytuacjach. Nauczyciele na naszych szkoleniach poznają wiele praktycznych przykładów, jak zachęcać dzieci do samodzielności i wytrwałości. Zdobywają umiejętności organizowania sytuacji edukacyjnych uczących dzieci dokonywania wyborów i opierania ich na własnej aktywności. Poznają także mechanizmy psychologiczne warunkujące wpływ wcześnie gromadzonych doświadczeń na funkcjonowanie dzieci w sytuacjach problemowych.

Kto może zostać moderatorem?

M.Ł.: Każdy. Nawet pięciolatek. Ważne, żeby była to osoba, która ma gotowość do słuchania, lubi obserwować i zadawać pytania.

Czy Wasze działania są wyjątkowe?

M.Ł.: Metody moderacji uczy wiele organizacji, ale chyba tylko my uczymy, że moderator może mieć kilka lat. Uważamy, że specyfika działań naszego Stowarzyszenia polega na tym, że pracując na rzecz dzieci i młodzieży koncentrujemy się na oddziaływaniu na środowisko, w jakim dzieci i młodzież wzrastają. Co ważne, akcentujemy w edukacji proces wspierania decyzji, dokonywania wyborów. Dostarczane przez nas informacje po prostu ułatwiają ten proces. Autoewaluacja naszych działań wskazuje, że najwyżej oceniane są przez beneficjentów partnerskie relacje budowane w naszych projektach edukacyjnych oraz aspekty motywacyjne. Stosujemy metodę dzielenia się doświadczeniami i informacjami. Tylko w wąskim zakresie i tylko przy jasno sformułowanym oczekiwaniu naszych partnerów wykorzystujemy metodę instruktażową.

Co przynosi Wam największą satysfakcję?

M.Ł.: Takie momenty jak ten, gdy rodzice trzy miesiące po zakończeniu projektu „Środowiskowe Grupy Wsparcia" powiedzieli, że dzieci nadal z własnej woli organizują na podwórku zabawy matematyczne poznane w projekcie, a rodzice z przyjemnością w nich uczestniczą.

Koncepcja podmiotowa to partnerskie relacje w wypracowywaniu rozwiązań problemów traktowanych jak wyzwania, a nie zagrożenia.

Bank danych o organizacjach pracujących na rzecz edukacji małych dzieci

woj. dolnośląskie

Caritas Diecezji Legnickiej
ul. Okrzei 22
59-220 Legnica
www.legnica.caritas.pl

Dolnośląskie Stowarzyszenie
Kulturalno-Edukacyjne
INSPIRATOR
ul. Słowińców 61
52-229 Wrocław
www.inspirator.prv.pl

Forum Krasków Zjednoczenie
na rzecz Kultury i Sztuki
Europejskiej
Krasków 12
58-124 Marcinowice
www.kraskow.pl

Fundacja na rzecz Dzieci
i Młodzieży Niepełnosprawnej
„Krzyś"
ul. Katowicka 7/14
52-077 Wrocław
www.fundacjakrzys.free.ngo.pl

Fundacja OVO dla Kultury
i Edukacji
ul. Poniatowskiego 15/7
50-326 Wrocław
www.ovo.art.pl

Fundacja Pomocy Biednym
Dzieciom
„UT UNUM SINT"
ul. Mickiewicza 9
58-100 Świdnica

Grupa Aktywnych Kobiet
przy Bibliotece Publicznej
ul. Szpitalna 1
57-330 Szczytna

KH ZHP Łagiewniki
ul. Lipowa 5
58-210 Łagiewniki
www.lagiewniki.zhp.pl

Ludowy Klub Sportowy
„BŁĘKITNI"
Jaślany 267
Tuszów Narodowy

Piłkarski Klub Sportowy
„TWARDY Świętoszów"
ul. Sztabowa 1
59-726 Świętoszów

Rada Sołecka wsi Radłówka
Radłówka 39
59-600 Lwówek Śląski

Stowarzyszenie Eko Idea
ul. Kuźnicza 49-50
50-137 Wrocław
www.idea.eco.pl

Stowarzyszenie „Okno na Świat od
Najmłodszych Lat"
ul. Basztowa 11/10
58-314 Wałbrzych
www.oknonaswiat.strefa.pl

Stowarzyszenie
„Rodzina Kolpinga"
ul. Kościelna 8
56-500 Syców

Stowarzyszenie dla Dzieci
i Młodzieży
„SZANSA"
ul. Okrężna 21
67-200 Głogów
www.szansa.glogow.org

Stowarzyszenie Edukacji
Kulturalnej i Artystycznej
MAYDAY
ul. Perseusza 11
67-200 Głogów
www.klubmayday.glt.pl

Stowarzyszenie na rzecz
Wyrównywania Szans
Rozwojowych
Dziecka o Obniżonej Sprawności
HANDICAP
ul. Stawowa 1a
50-015 Wrocław
www.handicap.edu.pl

Stowarzyszenie na rzecz
Zrównoważonego Rozwoju
Gminy Mściwojów
Mściwojów 20
59-407 Mściwojów
www.kaczawskie.eko.org.pl

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
i Młodzieży Głuchej „FAMILIA"
przy Ośrodku
Szkolno - Wychowawczym
Dzieci Niesłyszących
ul. Dworska 8
54-144 Wrocław

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
Młodzieży i Rodzinom „SAVIO"
ul. Krzywoustego 11/12
51-165 Wrocław

Stowarzyszenie Pomocy na rzecz
Dzieci i Młodzieży
Niepełnosprawnej
Osiedle Sudeckie 12
58-160 Świebodzice
www.stowarzyszenie.swiebodzice.pl

Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie
„A Jutro?"
ul. Strumykowa 3
67-200 Głogów

Stowarzyszenie Rozwoju Wsi
Grodziszcze i Wsi Rudnica
Grodziszcze 4
57-200 Ząbkowice Śląskie

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Okręgowy w Jeleniej Górze
ul. Piłsudskiego 15
58-500 Jelenia Góra
www.tpd-jeleniagora.wot.pl

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
ul. Nowowiejska 73
58-200 Dzierżoniów

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Okręgowy
ul. Lubelska 1
58-300 Wałbrzych
Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
ul. Piłsudskiego 58
56-200 Góra

Wrocławskie Stowarzyszenie
Wychowawców
ul. Główna 28/3a
55-010 Święta Katarzyna
k. Wrocławia
www.wychowawcy.wroclaw.pl

woj. kujawsko-pomorskie

Czernikowskie Stowarzyszenie
na rzecz Wspierania
Edukacji, Kultury i Sportu
„Czyż-nie"
ul. Szkolna 15
87-640 Czernikowo

Fundacja
„Lepsze Dziś i Jutro"
ul. Krzywoustego 7a
91-008 Nakło nad Notecią

Fundacja
Grażyny Piechockiej-Kranc
„Radosne Dzieciństwo"
ul. Gdańska 73
85-005 Bydgoszcz
www.radosnedziecinstwo.pl

Fundacja Pomocy Dzieciom
i Młodzieży „Podaj Rękę"
ul. Chraplewska 1, Królikowo
89-200 Szubin
www.podajreke.pl

Koronowskie Stowarzyszenie
Oświatowe „CORONA"
ul. Pomianowskiego 1
86-010 Koronowo

Nakielski Ośrodek Kultury
ul. Mickiewicza 3
89-100 Nakło nad Notecią
www.nok.naklo.pl

Oddział Gminny Towarzystwa
Przyjaciół Dzieci
ul. Szkolna 2
89-511 Cekcyn

Stowarzyszenie
„Dorośli – Dzieciom"
ul. Baczyńskiego 2
89-400 Sępólno Krajeńskie
www.dorosli-dzieciom.wp.pl

Stowarzyszenie
„Duże Różowe Słońce"
ul. Nowy Rynek 2
89-400 Sępólno Krajeńskie
www.drs.com.pl

Stowarzyszenie Edukacji
Przedszkolnej
„Inicjatywa i Twórczość"
ul. Jęczmienna 10
87-100 Toruń
www.sepit.webpark.pl

Stowarzyszenie
Edukacyjno-Teatralne
„TEATR NASZ"
ul. Weselna 22
87-800 Włocławek

Stowarzyszenie „Homo Homini"
ul. Wodna 2
87-140 Chełmża
www.homohomini.gminachelmza.pl

Stowarzyszenie Inicjatyw
Lokalnych
Wojnowo 1
86-014 Wojnowo

Stowarzyszenie na rzecz
Ekorozwoju
Sołectwa Krzywogoniec
Krzywogoniec 5
89-511 Cekcyn

Stowarzyszenie na rzecz
Rozwoju Gminy Sośno
„SOSNA"
Al. Jana Pawła II 1
89-412 Sośno

Stowarzyszenie na rzecz
Rozwoju Wsi Mrozowa i
Samostrzela „Kłos"
Samostrzel 18
89-110 Sadki

Stowarzyszenie Przyjaciół
Gminy Lisewo
ul. Toruńska 4
86-230 Lisewo
www.lisewo.com

Stowarzyszenie Wspierania
Rozwoju Gminy Książki
ul. Szkolna 4
87-222 Książki
www.swrgk.org

Świetlica Środowiskowa
ul. Szkolna 6
87-222 Książki

Towarzystwa Oświatowe
„Od Nowa"
Grzybno 71
63-112 Brodnica

Towarzystwo Oświatowe
„Równy Start"
ul. Wojska Polskiego 3
86-100 Świecie

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Miejsko-Gminny
w Barcinie
ul. Artylerzystów 1
88-190 Barcin

Towarzystwo Rozwoju Łojewa
im. Stanisława Przybyszewskiego
Łojewo 21
88-100 Inowrocław

woj. lubelskie

Agencja Współpracy i Rozwoju
Stowarzyszenie Aktywizacji
Społecznej SAS
ul. Jana Pawła II 5
23-300 Janów Lubelski
www.stowsas.prv.pl

Dołhobrodzkie Stowarzyszenie
Społeczno-Oświatowe
Dołhobrody 61
22-220 Hanna

Łęczyńskie Stowarzyszenie
Inicjatyw Społecznych
ul. Akacjowa 11
21-010 Łęczna

Nieformalna Grupa przy
Spółdzielni Mieszkaniowej
w Halasach
Halasy 54
21-564 Tłuściec

Polskie Stowarzyszenie
Pedagogów i Animatorów
KLANZA
ul. Peowiaków 10/9
20-007 Lublin
www.klanza.lublin.pl

Społeczne Towarzystwo
Oświatowo-Kulturalne
Gminy Żyrzyn (STOK)
ul. Powstania Styczniowego 15
24-103 Żyrzyn

Społeczno–Oświatowe
Stowarzyszenie
Pomocy Pokrzywdzonym
i Niepełnosprawnym
„Edukator" w Łomży,
Oddział Zaświatycze
Zaświatycze 30A
22-220 Hanna

Stowarzyszenie na rzecz
Ekorozwoju Wsi Kanie
gmina Rejowiec Fabryczny
Kanie 119F
22-171 Kanie

Stowarzyszenie „Szkoła Marzeń"
Mętów 124
20-388 Lublin 6

Stowarzyszenie
„Zielona Swoboda"
ul. Szkolna II/2 m.4
21-140 Michów
www.zielonaswoboda.eko.org.pl

Stowarzyszenie Ekologiczne
„Dla Ziemi"
Bratnik 5
21-132 Kamionka
www.las.most.org.pl/dlaziemi

Stowarzyszenie Miłośników
Gminy Strzyżewice
Strzyżewice 109
23-107 Strzyżewice

Stowarzyszenie na rzecz
Ekorozwoju i Promocji
Wsi Cichobórz
Cichobórz 81 a
22-500 Hrubieszów

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
„Niech się Serce Obudzi"
im. Jana Pawła II
ul. Kosmonautów 11
21-100 Lubartów
www.serce.lubartow.com.pl

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
i Młodzieży „Promyk"
ul. Wojska Polskiego 7
24-100 Puławy
www.promykpulawy.republika.pl

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
Niepełnosprawnym
„PODAJMY SOBIE RĘCE"
ul. Powstańców Warszawy 2
22-100 Chełm

Stowarzyszenie Rozwoju Wsi i
Lokalnej Społeczności
„Jesteśmy Sobie Zawsze
Potrzebni"
Stawek 8
21-070 Cyców
www.spstawek.webpark.pl

Bank danych o organizacjach pracujących na rzecz edukacji małych dzieci

Stowarzyszenie Rozwoju
Wsi Obrowiec
Obrowiec 44
22-500 Hrubieszów

Stowarzyszenie
Społeczno–Oświatowe
„Żyć Godnie”
Zalutyń 25
21-530 Piszczac

Stowarzyszenie Wspierania
Rozwoju Dzieci i Młodzieży
„Wspólny Cel”
ul. Chełmska 25
22-107 Sawin

Towarzystwo Przyjaciół
Ziemi Jastkowskiej
al. Warszawska 43
21-002 Jastków

Towarzystwo Rozwoju
Edukacyjnego
„NASZE DZIECI” (TREND)
ul. Chmielowa 3
21-002 Jastków

Wiejskie Stowarzyszenie
Oświatowo-Kulturalne
„PRZYMIERZE”
Burzec 22
21-411 Wojcieszków

woj. lubuskie

Stowarzyszenie
„ROZWÓJ POPRZEZ DZIAŁANIE”
Wyszanowo 27 A
66-300 Międzyrzecz
www.wyszanowo.prv.pl

Stowarzyszenie Dzieci i Młodzieży
„TWISTER”
ul. Chmielna 38/16
65-261 Zielona Góra

Stowarzyszenie
Inicjatyw Społecznych
SKARPA
ul. Moniuszki 6
66-600 Krosno Odrzańskie
www.skarpa.org.pl

Stowarzyszenie
Rodzin Katolickich
Diecezji
Zielonogórsko-Gorzowskiej
Koło Parafialne w Konradowie
Konradowo
67-400 Wschowa

Stowarzyszenie „Wspólne Dzieła”
ul. O.R. Kalinowskiego 15
68-200 Żary
www.swd.zary.prv.pl

Szkoła Myślenia Twórczego
ul. Sowińskiego 27
65-419 Zielona Góra
www.slo.zgora.pl

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
ul. Reja 3/1
65-076 Zielona Góra

woj. łódzkie

Akademicka Fundacja Edukacji
Ekologicznej
ul. Gorkiego 10/12/34
92-525 Łódź
www.afee.info

Fundacja
„PODARUJ SERCE INNYM”
ul. Wapienna 15
91-087 Łódź

Fundacja „Równe Szanse”
ul Wólczańska 210
90-531 Łódź
www.fundacja-rowneszanse.org

Fundacja Oświatowa
„Nasza Szkoła”
ul. Zbaraska 19
93-212 Łódź
www.naszaszkola.eu

Fundacja Pomocy Dzieciom
„Jaś i Małgosia”
ul. Tatrzańska 105
93-279 Łódź
www.fundacja-jas.pl

Fundacja Pomocy Dzieciom
„KOLOROWY ŚWIAT”
ul. Kościelna 6
91-437 Łódź

Polskie Stowarzyszenie
Montessori
ul. Jaracza 68
90-251 Łódź
www.montessori-centrum.pl

Pracownia Alternatywnego
Wychowania
ul. Wólczańska 225
93-005 Łódź
www.paw.lodz.pl

Stowarzyszenie
„Mamy Wielkie Serca”
ul. Kościuszki 14
99-140 Świnice Warckie
www.serca.free.pl

Stowarzyszenie „ONJATY”
ul. Dolna 135
95-006 Bukowiec
www.onjaty.free.ngo.pl

Stowarzyszenie
Ewangelizacyjno-Charytatywne
„Mocni w Duchu”
ul. Sienkiewicza 60
90-058 Łódź

Stowarzyszenie Integracyjne
„Klub Otwartych Serc”
ul. Sportowa 7
98-400 Wieruszów
www.sikos.org.pl

Stowarzyszenie na rzecz
Dzieci i Młodzieży „OKNA”
ul. Piotrkowska 79, lewa oficyna p.5
90-423 Łódź
www.okienka.org

Stowarzyszenie na rzecz
Rozwoju Oświaty i Kultury „ALFA”
ul. Szkolna 7
97-540 Gidle

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
i Młodzieży „Blisko Dziecka”
ul. Krasickiego 14
99-320 Żychlin
www.our5.republika.pl

Towarzystwo Muzyczne im.
Ignacego Paderewskiego
ul. Kościuszki 1
96-200 Rawa Mazowiecka

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
ul. Rybickiego 6
Skierniewice

Towarzystwo Szkolne Kociszew
Kociszew 32
97-425 Zelów
www.republika.pl/kociszewsp

woj. małopolskie

Fundacja „Świat Dzieciom”
ul. Zacisze 7
31-156 Kraków
www.swiat-dzieciom.pl

Fundacja „Zmieńmy Świat”
skr. poczt. 57
33-104 Tarnów 6
www.fundacjazmienmyswiat.
tarnow.pl

Fundacja Anny Dymnej
„Mimo Wszystko’”
ul. Balicka 12A/5B
30-149 Kraków
www.mimowszystko.org

Fundacja Inicjatyw
Lokalnych i Oświatowych
ul. Gramatyka 8a
30-071 Kraków
www.filo.krakow.pl

Fundacja na rzecz Dzieci
ze Środowisk Zagrożonych „Plus”
ul. Dobrego Pasterza 21A/46
31-416 Kraków
www.free.ngo.pl/plus

Fundacja na rzecz Pomocy
Niepełnosprawnym Wychowankom
SOSW Nr 1
ul. Jana Pawła II 85
34-400 Nowy Targ

Fundacja Wspierania
Inicjatyw Ekologicznych
- Wydawnictwo „Zielone Brygady”
ul. Sławkowska 12 III p.
31-014 Kraków
www.zb.eco.pl

Katolickie Stowarzyszenie
Przyjaciół Niepełnosprawnych
„OTWARTE SERCA”
przy Parafii św. Bartłomieja
Łapanów 1
32-740 Łapanów

Niepubliczna Poradnia Tęcza
ul. Nadbrzeżna 77
33-300 Nowy Sącz
www.sc.org.pl

Stowarzyszenie „Dom Otwarty”
ul. Śniadeckiego 24
32-600 Oświęcim
www.ock.org.pl

Stowarzyszenie
„Nasz Dom Beskidy”
ul. Nowa Wieś 28
34-120 Andrychów Targanice
www.Naszdom.Beskidy.pl

Stowarzyszenie SALTROM
ul. Różana 5
30-305 Kraków
www.saltrom.krakow.pl

Stowarzyszenie „Skrzydła” –
Centrum Terapii, Sztuki i
Integracji
Osiedle Jagiellońskie 34/35A
31-836 Kraków

Stowarzyszenie „Szansa”
ul. Obozowa 31 A
32-600 Oświęcim
www.szans.free.ngo.pl

Stowarzyszenie „Wiosna”
Al. Mickiewicza 45
31-120 Kraków
www.wiosna.krakow.pl

Stowarzyszenie Forum Oświatowe
„KLUCZE”
ul. Zawierciańska 30
32-310 Klucze

Stowarzyszenie na rzecz
Osób Potrzebujących
„SURSUM CORDA”
ul. I Brygady 16/37
33-300 Nowy Sącz
www.sc.org.pl

Stowarzyszenie
Niepełnosprawnych
Dzieci i Młodzieży
„ARKADIA”
ul. Paderewskiego 5
32-500 Chrzanów

Stowarzyszenie Oświatowe
Wsi Kwiatonowice
Kwiatonowice
38-333 Zagórzany
www.za.pl

Stowarzyszenie Rodziców
Przyjaciół Dzieci i Osób
Niepełnosprawnych
„Promyk”
Podegrodzie 200a
33-386 Podegrodzie
www.promyk.org

Stowarzyszenie Rozwoju
Sołectwa Krzywa
Wołowiec 11
38-307 Sękowa
www.free.ngo.pl/stowarzyszenie.
krzywa

Stowarzyszenie Wspierania
Inicjatyw
na rzecz Szkoły i Środowiska
Wsi Paczółtowice „My”
Paczółtowice 2
32-065 Krzeszowice

Szkoła Podstawowa w Trybszu
ul. Św. Elżbiety 175
34-442 Łapsze Niżne

Tarnowskie Stowarzyszenie
na rzecz Dzieci Autystycznych
ul. Romanowicza 9
33-100 Tarnów

woj. mazowieckie

Fundacja „Człowiek-Człowiekowi
– Homo- Homini”
ul. Krasińskiego 11
05-822 Milanówek

Fundacja „Dr Clown”
ul. Goszczyńskiego 9
02-610 Warszawa
www.drclown.pl

Fundacja „HOMO VIATOR”
ul. Stalowa 18/24
03-426 Warszawa
www.homoviator.waw.pl

Fundacja „U SIEBIE”
Brzozów 31
08-300 Sokołów Podlaski

Fundacja ABCXXI - Cała Polska
Czyta Dzieciom
ul. Nowoursynowska 89 B
02-797 Warszawa
www.calapolskaczytadzieciom.pl

Fundacja Homo Homini
im. K. de Foucauld
- Akademia Rodzinna
ul. Ogrodowa 8
05-230 Kobyłka
www.homohomini.org

Fundacja na rzecz Rozwijania
Muzykalności Polaków
„Muzyka Jest dla Wszystkich”
ul. Angorska 21/2
03-913 Warszawa
www.muzykajest.pl

Fundacja Rozwoju Wsi Poleskiej
„Terra Sarmatia”
ul. Kilińskiego 67
05-530 Góra Kalwaria

Integracyjne Stowarzyszenie
Rehabilitacyjno-Sportowe
„Culani”
ul. Na Uboczu 3
02-759 Warszawa
www.culani.org.pl

Nadbużańskie Stowarzyszenie
Oświatowo-Ekologiczne
„Mężenin”
ul. Siedlecka
08-210 Platerów

Oddział Terenowy
Towarzystwa Rozwijania
Aktywności Dzieci „Szansa”
ul. Grójecka 79,
(pawilon usługowo-handlowy, I p.)
02-094 Warszawa

Polski Czerwony Krzyż
Zarząd Główny PCK
ul. Mokotowska 14
00-561 Warszawa
www.pck.org.pl

Polskie Stowarzyszenie na rzecz
Kształcenia Liderów Dydaktyki
„Moja Szkoła”
ul. Techników 19
02-468 Warszawa
www.cdn.org.pl

Bank danych o organizacjach pracujących na rzecz edukacji małych dzieci

Polskie Towarzystwo
Surdopedagogiczne
„Edukacja Dzieci Niesłyszących”
Pl. Trzech Krzyży 4/6
00-499 Warszawa
www.republika.pl/pts_edu_waw

Regionalne Centrum
Edukacji Ekologicznej
ul. Stary Rynek 20
09-400 Płock
www.eko.org.pl/rceeplock

Stowarzyszenie „ASLAN”
ul. Nowolipie 17
00-150 Warszawa

Stowarzyszenie „RELAX”
ul. Okopowa 31/98
01-059 Warszawa

Stowarzyszenie
„Serduszko dla Dzieci”
ul. Marszałkowska 3/5
00-624 Warszawa
www.serduszko.waw.pl

Stowarzyszenie dla Rodzin
ul. Kasprowicza 72a m2
01-815 Warszawa

Stowarzyszenie
Ekologiczno - Kulturalne
„Ziarno”
Grzybów 1/2
09-533 Słubice
www.ziarno.org.pl

Stowarzyszenie Inicjatyw
Społeczno-Edukacyjnych
ul. Warszawska 12
26-600 Radom

Stowarzyszenie na rzecz
Gminy Somianka „SOMA”
Somianka 21
07-203 Somianka

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
„Gniazdo”
ul. Kasprowicza 37
01-817 Warszawa

Stowarzyszenie Pomocy Osobom
z Niepełnosprawnością Umysłową
„JESTEM”
ul. Piaska 4/28
09-407 Płock

Stowarzyszenie Praktyków Dramy
„Stop-Klatka”
Górska 6/10 lok.68
00-740 Warszawa
www.stop-klatka.org.pl

Stowarzyszenie Przyjaciół
Bibliotek i Książki w Ostrołęce
ul. B. Głowackiego 42
07-400 Ostrołęka

Stowarzyszenie Przyjaciół
Integracji i Psychologii Baśni
„Świat Dziecka”
ul. Dunikowskiego 4
02-784 Warszawa
www.basniowy.waw.pl

Stowarzyszenie Rozwoju
Wsi Lipiny, Dębowce, Borki
Lipiny 71
05-317 Jeruzal Gmina Mrozy

Stowarzyszenie Rozwoju
Wsi Serafin
Serafin, Pupkowizna 58
07-437 Łyse

Stowarzyszenie Równych Szans
ul. Armii Krajowej 3
96-300 Żyrardów
www.rowneszanse.webpark.pl

Towarzystwo Inicjatyw Twórczych
„ę”
Al. Jerozolimskie 123
Millennium Plaza poziom +3
02-017 Warszawa
www.e.org.pl

Towarzystwo Opieki
nad Ociemniałymi
ul. Brzozowa 75, Laski
05-080 Izabelin
www.laski.edu.pl

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Miejsko-Powiatowy
ul. Jana Kochanowskiego 7a
09-400 Płock

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Zarząd Oddziału
Miejsko-Wiejskiego w Ciechanowie
ul. Powstańców Warszawskich 7A
06-400 Ciechanów

Towarzystwo Rodzin
i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych
„Powrót z U”
ul. Wronia 35/37
00-846 Warszawa

Towarzystwo Rozwijania
Inicjatyw Oświatowych TRIO
ul. Widawska 5 m. 61
01-494 Warszawa

Wspólnota Działań Twórczych
ul. Środkowa 15
05-510 Konstancin Jeziorna

Związek Harcerstwa Polskiego
ul. Konopnickiej 6
00-491 Warszawa
www.zhp.pl

Związek Harcerstwa
Rzeczypospolitej
ul. Litewska 11/13
00-589 Warszawa
www.zhr.pl

woj. opolskie

Fundacja Pomocy Dzieciom
„Bądź Dobroczyńcą”
ul. 1 Maja 63-65, pok.116
45-069 Opole
www.dobroczynca.org

Fundacja S.O.W.A.
Spokój Opieka Wsparcie
Aktywność ®
ul. Szpitalna 8/14
48-200 Prudnik
www.fundacjasowa.iap.pl

Opolskie Towarzystwo
Społeczno-Kulturalne
„TERAZ WIEŚ”
ul. Główna 1
49- 30 Łosiów

Poradnia
Psychologiczno-Pedagogiczna
ul. Wojska Polskiego 5
49-100 Niemodlin
www.pppniemodlin.prv.pl

Stowarzyszenie „Dobra Droga”
ul. Mickiewicza 51a
48-304 Nysa
www.dobra-droga-nysa.blog.
onet.pl

Stowarzyszenie
„Odnowa Wsi Chrzelice”
Chrzelice 177
48-220 Łącznik gm. Biała
www.chrzelice.pl

Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju
Wsi Kuniów
Kuniów 74
46-200 Kluczbork
www.kuniow.pl

Stowarzyszenie Rozwoju Wsi
Kocury i Malichów
„BRZOZOWA DOLINA”
ul. Oleska
46-380 Kocury

Stowarzyszenie Wspierania
Rozwoju
Społeczeństwa „Ja i Ty”
ul. Wróblewskiego 13
48-200 Prudnik

Towarzystwo Alternatywnego
Kształcenia
ul. Barlickiego 5
45-082 Opole
www.tak.opole.pl

woj. podkarpackie

Centrum Wspierania
Organizacji Pozarządowych
ul. Kraszewskiego 1
35-016 Rzeszów
www.cewop.org.pl

Fundacja
„Z Tradycją w Nowoczesność”
Pawłosiów 88
37-500 Jarosław
www.leader-pawlosiow.prv.pl

Fundacja Międzynarodowe
Centrum Kształcenia i Rozwoju
Gospodarczego
ul. Sienkiewicza 1
39-300 Mielec
www.mckirg.ires.pl

Fundacja Pomocy Młodzieży
im. Jana Pawła II „Wzrastanie”
Łopuszna Mała 13
37-220 Kańczuga
www.wzrastanie.com.pl

Jarosławskie Stowarzyszenie
Oświaty i Promocji Zdrowia
ul. Poniatowskiego 53
37-500 Jarosław
www.republika.pl/ daba04

Polskie Towarzystwo
Walki z Kalectwem
Koło Terenowe w Brzostku
ul. Rynek 1
39-230 Brzostek

Stowarzyszenie
„Dla Przyszłości”
Osiedle Pułaskiego 7/13
37-500 Jarosław
www.jutro.abc.pl

Stowarzyszenie
„Godne Życie dla Dzieci”
ul. Sienkiewicza 50/19
39-300 Mielec

Stowarzyszenie „Nasza Gmina”
Dulcza Mała 40
39-310 Radomyśl Wielki

Stowarzyszenie
„Przedszkola Przyszłości”
ul. Ks. J. Popiełuszki 18
35-328 Rzeszów

Stowarzyszenie Rodzina Kolpinga
w Jarosławiu
ul. 3 Maja 49
37-500 Jarosław
www.parchrkr.prv.pl

Stowarzyszenie „Szkoła Marzeń”
Nienadowa 555
37-750 Dubiecko

Stowarzyszenie
Edukacyjno-Kulturalne
przy Gimnazjum w Długiem
Długie
38- 530 Zarszyn

Stowarzyszenie
Edukacyjno-Regionalne
„Nasza Szkoła”
Niegłowice 52
38-200 Jasło

Stowarzyszenie
im. Edmunda Bojanowskiego
„Dobroć”
ul. Krakowska 15
39-200 Dębica
www.stowarzyszenie.siostry.net

Stowarzyszenie Katolicki
Ruch Antynarkotyczny
KARAN,
Oddział Rzeszów,
Koło Nowa Dęba
ul. Żeromskiego 2
39-460 Nowa Dęba
www.karan.pl

Stowarzyszenie Kobiet
Bieszczadzkich „Nasza Szansa”
ul. Rynek 8
38-600 Lesko
www.szansa.bieszczady.info.pl

Stowarzyszenie na rzecz
Dzieci i Młodzieży
Niepełnosprawnej
„Szansa”
ul. Czarnieckiego 3
37-450 Stalowa Wola

Stowarzyszenie na rzecz
Wszechstronnego Rozwoju Dzieci
i Młodzieży „Nasza Sprawa”
Pustków-osiedle
39-206 Pustków 3

Stowarzyszenie na rzecz
Rozwoju Wsi Olimpów
Olimpów 57
39-124 Iwierzyce

Stowarzyszenie na rzecz
Zdrowia Psychicznego
Dziecka i Rodziny
ul. Mielecka 33a
35-504 Rzeszów

Stowarzyszenie Opieki nad
Dziećmi „Oratorium”
im. Bł. Ks. Br. Markiewicza
ul. Ofiar Katynia 57
37-450 Stalowa Wola
www.oratorium.republika.pl

Stowarzyszenie
Oświatowo-Wychowawcze
„OJCOWIZNA” w Tuszowie
Narodowym (SOWO)
Tuszow Narodowy 226
39-332 Tuszów Narodowy

Stowarzyszenie Profilaktyki i
Wspierania Rozwoju Osobowości
Dzieci i Młodzieży
„Wzrastanie”
ul. Kościuszki 5
37-700 Przemyśl
www.wzrastanie.twojprzemysl.pl
www.free.ngo.pl/wzrastanie

Stowarzyszenie
Przyjaznych Edukacji
„Horyzont”
Zbydniów 97
37-416 Zbydniów

Stowarzyszenie
Rodziców i Przyjaciół
Osób Niepełnosprawnych
„Nadzieja”
w Tuchowie
ul. Wysoka 1
33-170 Tuchów

Stowarzyszenie
Rozwoju Wsi Pakoszówka
Pakoszówka
38-507 Jurowce

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Okręgowy w Przemyślu
ul. Dworskiego 24 skr. 216
37-700 Przemyśl
www.tpdprzemysl.w.pl

Stowarzyszenie Wspierania
Dzieci Potrzebujących Pomocy
ul. Lubelska 41
36-050 Sokołów Małopolski

woj. podlaskie

Caritas Diecezji Łomżyńskiej
ul. Rybaki 1
18-400 Łomża
www.lomza.caritas.pl

Komenda Białostockiej
Chorągwi ZHP
ul. Pałacowa 3/1
15-950 Białystok
www.bialostocka.zhp.pl

Polskie Stowarzyszenie
Pedagogów i Animatorów
KLANZA
Oddział Białostocki
ul. Broniewskiego 1A
15-748 Białystok

Bank danych o organizacjach pracujących na rzecz edukacji małych dzieci

Społeczno-Oświatowe
Stowarzyszenie
Pomocy Pokrzywdzonym
i Niepełnosprawnym
„Edukator”
ul. Wojska Polskiego 29A
18-400 Łomża
www.sosedukator.pl

Stowarzyszenie
„Szkoła dla Przyszłości”
ul. Fornetka 14
16-411 Szypliszki

Stowarzyszenie
Kulturalne „Pocztówka”
ul. Policzna 40
17-250 Kleszczele
adres do korespondencji:
ul.11 Listopada 22 lok. 1
03-436 Warszawa

Stowarzyszenie na rzecz
Dzieci i Młodzieży
„Nie Jesteś Sam”
ul. Szkolna 26
16-515 Puńsk

Stowarzyszenie na rzecz
Pomocy Społecznej
ul. Wojska Polskiego 1
16-300 Augustów

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
i Młodzieży Specjalnej Troski
„Jeden Świat”
ul. Zielonogórska 26/18
15-674 Białystok
www.jedenswiat.org

Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci
„Jesteśmy Razem”
ul. Przytorowa 8
16-400 Suwałki
www.jestesmyrazem.webpark.pl

Towarzystwo Krzewienia Kultury
„LOTOS”
ul. Podleśna 2
16-010 Studzianki

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Okręgowy
ul. Mickiewicza 12
18-400 Łomża

Towarzystwo Przyjaciół
Gminy Dobrzyniewo
Dobrzyniewo Duże, ul. Lipowa 71
16-002 Dobrzyniewo Kościelne

woj. pomorskie

Fundacja “Edukacja w Drodze”
Kowale, ul. Sadowa 21
81-180 Gdańsk-Kowale
www.kowale.edu.pl

Fundacja „Nasze dzieci”
ul. Topolowa 17
83-304 Przodkowo
www.fundacja.przodkowo.org

Fundacja „POMÓŻ DZIECKU”
ul. Nad Radunią 34
83-000 Pruszcz Gdański

Fundacja Dzieciom
Niepełnosprawnym
„PODARUJ UŚMIECH”
ul. Płocka 5A
81-535 Gdynia
www.fundacja.podaruj.usmiech.
sprint.pl

Fundacja dla Dzieci
Niepełnosprawnych
„Nadzieja”
ul. Kaszubska 50
76-200 Słupsk
www.funnadzieja.republika.pl

Fundacja na rzecz Osób
Niewidomych i Niepełnosprawnych
„POMÓŻ I TY”
ul. Płocka 5A
81-535 Gdynia
www.fundacjapomozity.sprint.pl

Gdańskie Stowarzyszenie
Pedagogów Praktyków
ul. Stryjewskiego 28
80-620 Gdańsk

Gdyńska Szkoła Społeczna
ZERÓWKA
ul. Kapitańska 37
81-249 Gdynia
www.gss.eko.org.pl

Gdyńskie Towarzystwo Przyjaciół
Szkół Społecznych
ul. Strażacka 15
81-616 Gdynia
www.psg.gla.edu.pl

Główczycki Ośrodek Wspierania
Aktywności Lokalnej
ul. 22 Lipca 16
76-220 Główczyce

Gminne Wspieranie Inicjatyw
Społecznych
ul. Kościuszki 8
76-220 Główczyce

Nasza Wieś – „STOBNA”
Stobna
82-100 Nowy Dwór Gdański

Polskie Stowarzyszenie na rzecz
Edukacji i Integracji „Tacy Sami”
ul. Kapitańska 37
81 - 249 Gdynia
www.gss.eko.org.pl

Porozumienie Aktywnych Kobiet
Zaleskie 48
76-270 Ustka

Stowarzyszenie
„Oliwskie Słoneczko”
ul. Grunwaldzka 611
80-339 Gdańsk
www.sos.oliwa.prv.pl

Stowarzyszenie PODAJ RĘKĘ
Miłocin 23
83-020 Cedry Wielkie
www.podajreke.org

Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju
Miasta i Gminy Debrzno.
ul. Ogrodowa 26
77-310 Debrzno
www.stowdeb.pl

Stowarzyszenie Nauczycieli
Internautów
ul. 10-Lutego 26
81-364 Gdynia
www.sni.edu.pl

Bank Otwartych Serc
ul. Strajku Dokerów 31
80-544 Gdańsk
www.domnaskraju.pl

Stowarzyszenie Pomocy
Dzieciom Niepełnosprawnym
„Jesteśmy Razem”
Krzywoustego 1 pok. 103
84-300 Lębork
www.jestesmyrazem-lebork.free.
ngo.pl

Stowarzyszenie Opieki Społecznej
– Stowarzyszenie Rozwoju
i Promocji Wsi Wysin
ul. Polna
83-421 Wysin

Stowarzyszenie
Teatralno-Edukacyjne
„Wybrzeżak”
Plac Konstytucji 1
81-354 Gdynia
www.wybrzezak.org

Stowarzyszenie Wspomagające
Osoby ze Środowisk
Dysfunkcyjnych
„Można Inaczej”
Al. Wojska Polskiego 34a
83-200 Starogard Gdański
www.moznainaczej.pl

woj. śląskie

Częstochowskie Towarzystwo
Profilaktyki Społecznej
ul. Rejtana 7B
42-200 Częstochowa
www.cztps.end.pl

Fundacja Andrzeja S. Piecucha
„Powiatowe Dzieci”
ul. Kużaja 42a
41-922 Radzionków
www.powiatowedzieci.pl

Fundacja Kidprotect.pl
ul. Jagiellońska 21
44-100 Gliwice
www.kidprotect.pl

Fundacja Pomocy Dzieciom
NADZIEJA
ul. Jagiellońska 21
44-100 Gliwice
www.f-nadzieja.webpark.pl

Fundacja Pomocy Dzieciom
ul. Witosa 3
34-300 Żywiec
www.fpd.ig.pl

Komitet Obywatelski Miasta
Piekary Śląskie
ul. Bytomska 73
41-940 Piekary Śląskie

Ośrodek
Wychowawczo-Rewalidacyjny
dla Dzieci i Młodzieży
Niewidomej i Słabowidzącej
Polskiego Związku Niewidomych
ul. Wolności 20
42-200 Częstochowa
www.pzn-czestochowa.neostrada.pl

Polskie Towarzystwo Dysleksji
Oddział Terenowy nr 63
ul. Jagiellońska 21
44-100 Gliwice
www.dysleksja.univ.gda.pl

Stowarzyszenie
„SZANSA DLA KAŻDEGO”
ul. 3 Maja 36/2
40-097 Katowice

Stowarzyszenie „Uśmiech”
ul. Norwida 2/25
43-190 Mikołów
www.usmiech.org.pl

Stowarzyszenie na rzecz
Dzieci i Młodzieży
„PRZYSTANEK” w Rudzie Śląskiej
ul. Paderewskiego 7a/28
41-710 Ruda Śląska

Stowarzyszenie na rzecz
Wspierania Edukacji
Dzieci i Młodzieży
„Omnibus”
ul. Świerczewskiego 10
43-200 Pszczyna-Poręba

Stowarzyszenie Pomocy
Dzieciom i Młodzieży
„Dom Aniołów Stróżów”
ul. Andrzeja 12a
40-061 Katowice
www.anioly24.pl

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
„SKRAWEK NIEBA”
ul. Krakowska 80 blok 3
42-200 Częstochowa
www.skraweknieba.com.pl

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
z ADHD i Innymi Dysfunkcjami
„Niezwykłe dzieci”
ul. Fredry 14
40-662 Katowice
www.adhd.org.pl
www.niezwykledzieci.adhd.org.pl

Stowarzyszenie
Rozwoju i Wspomagania
Wsi Wysoka Lelowska
ul. Częstochowska 95
42-310 Żarki

Śląskie Stowarzyszenie
Pomocy Dzieciom Specjalnej
Troski
i Osobom z Upośledzeniem
Umysłowym
Oddział „Odrodzenie”
ul. Radockiego
40-645 Katowice
www.rehabilitacja.org.pl

woj. świętokrzyskie

S. L. Salos Cortiele Kielce
ul. 1 Maja 57
25-511 Kielce
www.saloskielce.pl

Stowarzyszenie
„Integracja i Rozwój”
ul. Szkolna 36A
25-604 Kielce
www.sir.com.pl
www.leaderplus.sir.com.pl

Stowarzyszenie na rzecz Dzieci
PSP nr 1 w Ostrowcu
Świętokrzyskim
ul. Trzeciaków 35
27-400 Ostrowiec

Stowarzyszenie na rzecz
Zdrowia Psychicznego
ul. Rynek 28a
27-600 Sandomierz

Stowarzyszenie Nauczycieli
„Zdrowa Szkoła”
ul. Konstytucji 3 Maja 15
27-200 Starachowice

Stowarzyszenie Oświatowe
„MAŁA SZKOŁA”
Sieradowice Drugie 38
26-010 Sieradowice

Stowarzyszenie
Oświatowo-Wychowawcze
ul. Kard. S. Wyszyńskiego 5
26-015 Pierzchnica

Stowarzyszenie Przyjaciół
Szkoły i Wsi Bukowa
„BUKOWIANIE”
Bukowa 54
28-221 Osiek

Stowarzyszenie
Psychoprofilaktyki Szkolnej
„Spójrz Inaczej”
ul. Radomska
27-200 Starachowice
www.spojrz-inaczej.com

Stowarzyszenie Rozwoju
Wsi Brus, Gozna, Wygoda
Brus 7
28-300 Jędrzejów

Stowarzyszenie Rozwoju
Wsi Długołęka i Okolicy
Długołęka 20
28-221 Osiek koło Staszowa

Stowarzyszenie
Społeczno-Kulturalne
„Razem”
ul. Spacerowa 5
29-105 Krasocin

Towarzystwo Przyjaciół
Ziemi Rakowskiej
ul. Sienieńskiego 6
26-035 Raków
www.tpzr.rakow.pl

woj. warmińsko-mazurskie

Fundacja „Prymus”
Bukwałd 39
11-001 Dywity
www.prymus.uk.pl

Gminny Ośrodek Kultury i Promocji
ul. Sportowa 2
19-520 Banie Mazurskie
www.gokip.tox.pl

Bank danych o organizacjach pracujących na rzecz edukacji małych dzieci

Koło Gospodyń Wiejskich
Pożary
13-200 Działdowo

Ogólnopolskie Stowarzyszenie
Kadry Kierowniczej Oświaty
ul. Królowej Jadwigi 2/12
10-132 Olsztyn
www.oskko.edu.pl

Stowarzyszenie
„Edukacja Inaczej”
Aptynty
11-410 Barciany

Stowarzyszenie Agroturystyczne
„Mazurska Kraina”
Giże 7
19-411 Świętajno

Stowarzyszenie
Barciańska Inicjatywa Oświatowa
ul. Nowa 1a
11-410 Barciany
www.bio-barciany.org.pl

Stowarzyszenie na rzecz Edukacji
i Wspierania Rozwoju
Dzieci i Młodzieży
Niepełnosprawnej w Miłakowie
ul. Olsztyńska 9a
14-310 Miłakowo

Stowarzyszenie na rzecz
Tworzenia Przyjaznego Środowiska
Wychowawczego
Dzieci i Młodzieży Iławskiej
„Przystań”
ul. Chełmińska 1
14 - 200 Iława

Stowarzyszenie
Ochotnicza Straż Pożarna
w Drogoszach
Drogosze
11-410 Barciany

Stowarzyszenie Wspierania
Aktywności Twórczej „Okno”
ul. Towarowa 20B
10-417 Olsztyn
www.okno.akcja.pl

Stowarzyszenie Wspierania
Edukacji Artystycznej Dzieci
i Młodzieży „SUKCES”
Osiedle Mazurskie 32/51
11-700 Mrągowo
www.studiosukces.pl

Stowarzyszenie Wspomagania
Rozwoju Dzieci
ul. Turowskiego 1
10-685 Olsztyn

Towarzystwo na rzecz Rozwoju
Gminy Milejewo
ul. Elbląska 47
82-316 Milejewo

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Okręgowy w Morągu
ul. Dworcowa 9
14-300 Morąg
www.tpdmorag.com

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Zarząd Oddziału Okręgowego
w Elblągu
ul. 1 Maja 37
82-300 Elbląg
www.tpd.elblag.com.pl

Warmińsko-Mazurskie
Stowarzyszenie
„ŻYJ TWÓRCZO”
ul. Łukasińskiego 8a/7
11-440 Reszel

Warmińsko-Mazurskie
Stowarzyszenie
„Dobre Zdrowie i Edukacja Celem
Każdego Olsztynianina”
ul. Zamenhofa 20
10-280 Olsztyn
www.dziecko.24.olsztyn.pl

Warmińsko-Mazurskie
Stowarzyszenie
Forum Kobiet,
Koło Terenowe w Zerbuniu
Zerbuń
11-320 Jeziorany

woj. wielkopolskie

Caritas Archidiecezji
Gnieźnieńskiej
Osiedle Orła Białego 20
62-200 Gniezno
www.caritas.gniezno.pl

Centrum Sztuki Dziecka
w Poznaniu
ul. Św. Marcin 80/82
61-809 Poznań
www.cacpoznan.sylaba.pl

Fundacja „Gębiczyn”
Gębiczyn 24
64-700 Czarnków
www.gebiczyn.org

Fundacja
„Pomoc Dzieciom Wiejskim”
Bliżyce
62-085 Bliżyce
www.zspjablkowo.pl

Fundacja Wspierania Inicjatyw
Społecznych
„Za Wszelką Cenę”
ul. Mickiewicza 3
60-833 Poznań
www.zawszelkacene.org.pl

Instytut Małego Dziecka
im. Astrid Lindgren
ul. Botaniczna 2
60-586 Poznań

Kostrzyńskie Stowarzyszenie
Dorośli-Dzieciom
ul. Kurpińskiego 16
62-025 Kostrzyn
www.dorosli-dzieciom.pl

Polski Komitet
Międzynarodowego
Stowarzyszenia
Wychowania przez Sztukę InSEA
ul. Św. Marcin 80/82
61-809 Poznań
www.republika.pl/insea/

Polskie Stowarzyszenie
Animatorów
Pedagogiki C. Freineta
ul. Żwirowa 9
62-200 Gniezno

Regionalny Oddział
Stowarzyszenia Nauczycieli
Nowatorów
na rzecz Jakości Edukacji
„Edukacja Jutra”
Samorządowe Gimnazjum
i Szkoła Podstawowa
ul. M. Konopnickiej
64-030 Śmigiel
www.icpnet.pl/~daris

Społeczne Stowarzyszenie
Edukacyjno-Teatralne
„Stacja Szamocin”
ul. Dworcowa 17a
64-820 Szamocin
www.stacjaszamocin.pl

Stowarzyszenie
„Pro Scolam Vitae”
Borowo 49
64-020 Czempiń

Stowarzyszenie na rzecz Dzieci
„Promyk”
Broniszewice 44a
63-304 Czermin

Stowarzyszenie na rzecz
Rozwoju i Integracji
Środowiska Lokalnego
„Z Edukacją w Przyszłość”
Korzecznik
62-650 Korzecznik

Stowarzyszenie na rzecz
Wspierania Edukacji
Wczesnoszkolnej
„Uśmiech”
ul. Kościuszki 9
63-600 Kępno

Stowarzyszenie Oświatowe
„Dziecko”
Chmielinko 55
64-310 Lwówek
www.szkolchmiel.republika.pl

Stowarzyszenie Pomocy
w Problemach Życiowych
„Nasza Chata”
ul. Różana 5/7
61-577 Poznań
www.free.ngo.pl//problemy

Stowarzyszenie
Twórczego Rozwoju
Umysłowych Ścieżek – STRUŚ
ul. 20 Października 42/13
63-000 Środa Wlkp.
www.strus.org.pl

Stowarzyszenie Wiejskie
„Zielona Przestrzeń”
skr. poczt. nr 7
60-987 Poznań 13
www.zielona.org

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Okręgowy
ul. Fabryczna 7
62-800 Kalisz

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Powiatowy w Kole
ul. Sienkiewicza 27
62-600 Koło

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Zarząd Oddziału Powiatowego
ul. Noskowskiego 1A
62-510 Konin
www.tpdkonin.republika.pl

woj. zachodniopomorskie

Fundacja
„Nauka dla Środowiska”
ul. Racławicka 15-17
75-620 Koszalin
www.ndsfund.org

Fundacja „Rodzina”
ul. Mielczarskiego
776-100 Sławno
www.fundacjarodzina.org

Fundacja na rzecz
Dzieci Niepełnosprawnych
„NIUNIA”
ul. M. Drzymały 6/2
70-217 Szczecin

Koszalińskie Towarzystwo
Społeczno-Kulturalne
ul. Westerplatte 13
75-642 Koszalin

Krajowe Stowarzyszenie
Kobiet Wiejskich
Koło w Wyszeborzu
Wyszebórz 28
76-015 Manowo

Oddział Krajowego Towarzystwa
Autyzmu
ul. Żeglarska 3
73-110 Stargard Szczeciński

Polskie Stowarzyszenie Rodziców
ul. Szafera 84/3
71-245 Szczecin

Stowarzyszenie Społeczeństwo
Obywatelskie
ul. Obr. Westerplatte 13A
78-600 Wałcz

Stowarzyszenie Dzieci
Niepełnosprawnych
„UŚMIECH”
ul. Nowomiejska 2
78-600 Wałcz

Stowarzyszenie Edukacyjne
na rzecz Rozwoju Wsi Mostno,
Więcław Łazy i Barnówko
„Nasza szkoła”
Barnówek
74-311 Różańsko

Stowarzyszenie Integracji
Społecznej „Droga”
Kowalki 21
78-220 Tychowo
www.republika.pl/st_droga

Stowarzyszenie na rzecz
Dzieci i Młodzieży „Zielony Dwór”
ul. Walecznych 23
70-774 Szczecin

Stowarzyszenie na rzecz Osób
Niepełnosprawnych „PROMYK”
ul. Kościuszki 48/8
74-505 Mieszkowice

Stowarzyszenie na rzecz
Rozwoju Psychospołecznego
i Psychoprofilaktyki
„Pracownia Psychoedukacji”
ul. Stołczyńska 163
71-868 Szczecin
www.pracownia.org

Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom
„BRATEK”
Niepubliczny Dzienny Ośrodek
Rewalidacyjno-Edukacyjno-
-Wychowawczy
ul. Szosowa 2 B
74-320 Barlinek

Stowarzyszenie Pomocy
Dzieciom i Młodzieży
Niepełnosprawnej Ruchowo
„Tęcza”
ul. Bohaterów Warszawy 27 B
70-340 Szczecin
www.tecza.org.pl

Stowarzyszenie Przyjazna
Wieś Bytowo
Bytowo 9/5
73-130 Dobrzany

Stowarzyszenie Wspierania
Rozwoju Dzieci i Młodzieży
„TĘCZOWA KRAINA”
ul. Piaskowa 9
72-100 Goleniów

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Okręgowy
ul. M. J. Piłsudskiego 11-15
75-501 Koszalin
www.tpd-org.zach/koszalin

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
Oddział Powiatowy
ul. 22 Lipca 4
78-320 Połczyn Zdrój
www.tpd-zach.org/polczyn

Bank danych o organizacjach pracujących na rzecz edukacji małych dzieci

Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego

Fundacja powstała po to, by stwarzać dzieciom jak najlepsze warunki do budowania poczucia własnej wartości, rozwoju samodzielnego i twórczego działania oraz rozbudzania ciekawości. Szczególnie dbamy o dobro tych dzieci, które mają mniejsze szanse na udany start w dorosłe życie: z małych miejscowości, ze środowisk zaniedbanych ekonomicznie i kulturowo.

Działamy we współpracy z rodzicami, nauczycielami, organizacjami pozarządowymi, samorządami i instytucjami pomagającymi dzieciom.

Fundacja dąży do wprowadzenia trwałych zmian systemowych, które usprawniają proces wspierania rozwoju i edukacji małych dzieci. W ramach Akademii Komeńskiego – niepublicznej placówki doskonalenia nauczycieli – prowadzi szkolenia dla nauczycieli, dyrektorów przedszkoli i szkół, rodziców oraz lokalnych władz edukacyjnych. Fundacja prowad zi innowacyjny program „Gdy nie ma przedszkola", który pomaga gminom w stworzeniu nowych, elastycznych form wczesnej edukacji dzieci w wieku 3-5 lat. Kontynuacją programu GNP jest, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego projekt: „Ośrodki Przedszkolne – szansa na dobry start".

Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności

Fundacja została utworzona w 1999 roku przez Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości, zaś w 2000 roku otworzyła Przedstawicielstwo w Polsce i rozpoczęła działalność programową.

W Polsce Fundacja koncentruje się na inicjatywach edukacyjnych – przede wszystkim takich, które służą wyrównywaniu szans, a zarazem unowocześnianiu oświaty, a także na wyzwalaniu i umacnianiu aktywności obywatelskiej w miejscach wymagających szczególnego wsparcia, zwłaszcza na terenach wiejskich i w małych miastach. Swoją misję Fundacja urzeczywistnia poprzez realizacje programów w czterech obszarach tematycznych: inicjatywy w zakresie edukacji, rozwój społeczności lokalnych, obywatel w demokratycznym państwie prawa i dzielenie się polskimi doświadczeniami związanymi z transformacją.

PAFW finansuje swoją działalność z przychodów funduszu wieczystego, którego źródłem są środki pochodzące z Polsko-Amerykańskiego Funduszu Przedsiębiorczości. Dotychczas Fundusz przekazał do Fundacji 213 mln USD. W ciągu pięciu lat działalności PAFW przeznaczyła na realizację swoich programów blisko 29 mln USD.

„Dobre praktyki" wydano w ramach programu „Dla Dzieci" dzięki finansowemu wsparciu:
Bernard van Leer Foundation
Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności

Wydawca:
Fundacja Rozwoju Dzieci
im. J. A. Komeńskiego
00-586 Warszawa, ul. Flory 1 m. 8
Tel. (022) 881 15 80
www.frd.org.pl

Wydanie I
ISBN: 83-920643-8-0

Redakcja: Marta Białek-Graczyk
Korekta: Monika Twardziak
Projekt graficzny i skład: Piotr Bukowski WWW.RCG.PL
Współpraca: Marta Białek-Graczyk
Zdjęcia: Marta Białek-Graczyk, Marcin Kamiński
Druk: ARGRAF Sp. z oo

Dziękujemy organizacjom opisanym w publikacji za pomoc oraz udostępnienie materiałów archiwalnych.

© Fundacja Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego, Warszawa 2006
Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub kopiowanie całości albo fragmentu książki – z wyjątkiem cytatów w artykułach i przeglądach krytycznych – możliwe jest tylko na podstawie pisemnej zgody Wydawcy.